

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ







İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

2010

© 2010, İZKA

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK. Uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle islenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

ISBN: 978-605-5826-04-8

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

Hazırlayanlar:
Suna Yaşar Özdemir, Filiz Morova İneler

2010
(Yayın No. İZKA-R/2010-01)

Şehit Fethi Bey Caddesi No:49/1 Birlik Plaza Kat:3 35210 Gümrük /İzmir
Telefon: +90 232 489 81 81 Faks: +90 232 489 85 05



İçindekiler

Kısaltmalar Listesi	2
Tablo Listesi.....	3
Şekil Listesi	4
ÖZET	5
1. GİRİŞ.....	8
2. İZMİR KÜMELENME STRATEJİSİNİN GELİŞTİRİLME SÜRECİ.....	9
3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	11
4. İSTATİSTİK ANALİZ.....	11
4.1. İstatistik Analiz Yöntemi	11
4.2. İstatistiki Analiz Çalışmasının Sonuçları	17
4.2.1. İzmir 3-Yıldız Sonuçları (2 kodlu bazda ve 4 kodlu).....	17
4.2.2. Potansiyel Küme Gruplarındaki Ana Sektörlerin Bölgedeki Durumu.....	27
4.2.3. 2 kodlu 3 Yıldız Ana Sektör Gruplarında 4 Kodlu Bazda Detay Değerlendirmeler..	34
4.2.4. Yapılan Analizler Sonucunda Belirlenen ve Saha Çalışmasında Ele Alınacak Sektörler	41
5. SAHA ARAŞTIRMASI	44
5.1. Saha Araştırması Yöntemi	44
5.2. Saha Çalışmasının Sonuçları	45
5.2.1 Araç Üstü Ekipman Sektörü	45
5.2.2 Gelinlik ve Abiye Sektörü	49
5.2.3 Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları	52
5.2.4 Konserve Gıda	55
5.2.5 Kara ve Deniz Yolu Yük Taşımacılığı ve Depolama Hizmetleri Sektörü	58
5.2.6 Kimyasal Maddeler Sektörü (Plastik hammadde, boya ve temizlik maddeleri) ..	61
6. GENEL DEĞERLENDİRME	64
KAYNAKÇA.....	66
EK 1-İlçeler Bazında 4 Kodlu Faaliyet Sınıflamasına Göre 3 Yıldız Çıkan Sektörler	67
EK 2-İzmir İli 51 Sektör için 3 Yıldız Analizi Sonuçları	71
EK 3 –EFİS Rev 1.1. Sınıflaması	73

Kısaltmalar Listesi

EBSO	Ege Bölgesi Sanayi Odası
EFİS	Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması
EİB	Ege İhracatçı Birlikleri
GTİP	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonları
ISKAV	Isıtma Soğutma Klima Araştırma ve Eğitim Vakfı
İZFAŞ	İzmir Fuarcılık Hizmetleri Kültür ve Sanat İşleri Ticaret A.Ş.
İZTO	İzmir Ticaret Odası
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPE	Türk Patent Enstitüsü
TREDER	Treyler Sanayicileri Derneği

Tablo Listesi

Tablo 1: İstatistik Analiz Çalışmasında Temin Edilen Veriler	13
Tablo 2: 3 Yıldız Analizinde Kullanılan Parametreler ve Açıklamaları	15
Tablo 3: 2 Kod düzeyinde 3 Yıldız Çıkan Ana Sektörler ve Uzmanlık Katsayıları	17
Tablo 4: 3 Yıldız Alan 14 Sektörün Diğer Göstergeleri.....	19
Tablo 5: 4 Kod Düzeyinde 3 Yıldız Çıkan Ana Sektörler ve Uzmanlık Katsayıları	21
Tablo 6: 3 Yıldız Alan 39 Sektörün Diğer Göstergeleri.....	22
Tablo 7: 4 Kodlu 3 Yıldız Analizi Sonuçlarına Göre Potansiyel Küme Sektörlerinin Gruplandırılması	25
Tablo 8: 3 Yıldız Alan 14 Sektörün Diğer Göstergeler Bazında Değerlendirilmesi ve Genel Endeks Sıralaması Sonuçları.....	26
Tablo 9: Gıda Ürünleri ve İçecek Üretimi Sektörü Alt Sektörleri	35
Tablo 10: Giyim Eşyası ve Kürk İmalatı Alt Sektörleri	36
Tablo 11: Kimyasal Madde ve Ürünleri İmalatı ve Alt Sektörleri	36
Tablo 12: Ana Metal Sanayi ve Alt Sektörleri.....	37
Tablo 13: Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Teçhizat İmalatı Alt Sektörleri	38
Tablo 14: Motorlu Kara Taşıtları Alt Sektörleri	38
Tablo 15: Mobilya İmalatı: Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer İmalatlar Alt Sektörleri	39
Tablo 16: Karayolu Taşımacılığı Alt Sektörleri.....	40
Tablo 17: Destekleyici Ulaştırma Faaliyetleri Alt Sektörleri.....	41
Tablo 18: Değerlendirme Sonucunda Alt Sektör Saha Çalışması Yapılan Sektörler	42
Tablo 19: Sektörel Firma Sayısı Dağılımı	44
Tablo 20: Araç Üstü Ekipman - İş ve İhtiyaç Analizi	46
Tablo 21: Araç Üstü Ekipman – Kümelenme Düzeyi Analizi	46
Tablo 22: Gelinlik ve Abiye Sektörü İş ve İhtiyaç Analizi.....	49
Tablo 23: Gelinlik ve Abiye Sektörü Kümelenme Düzeyi Analizi.....	50
Tablo 24: Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları İş ve İhtiyaç Analizi	52
Tablo 25: Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları Kümelenme Düzeyi Analizi.....	53
Tablo 26: Konserve Gıda İş ve İhtiyaç Analizi	55
Tablo 27: Konserve Gıda Kümelenme Düzeyi Analizi	55
Tablo 28: Lojistik İş ve İhtiyaç Analizi	58
Tablo 29: Lojistik Kümelenme Düzeyi Analizi.....	59
Tablo 30: Kimya İş ve İhtiyaç Analizi.....	61
Tablo 31: Kimya Kümelenme Düzeyi Analizi	62
Tablo 32: Küme Kategorileri.....	65
Tablo 33: İzmir İli 3 Yıldız Analizi Sonuçları	71

Şekil Listesi

Şekil 1: Kümelenme Stratejisinin Geliştirilmesine Yönelik Şematik Gösterim	9
Şekil 2:Araştırma Çalışmasının Aşamaları	10
Şekil 3: İstatistiki Analiz Çalışması Aşamaları	12
Şekil 4: Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı	27
Şekil 5: Giyim Eşyası ve Kürk İmalatı.....	28
Şekil 6: Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı	29
Şekil 7: Ana Metal Sanayi.....	29
Şekil 8: Genel Makine ve Teçhizat İmalatı	30
Şekil 9: Motorlu Kara Taşıtları İmalatı	31
Şekil 10: Mobilya ve Diğer Ürünler İmalatı	32
Şekil 11: Karayolu Taşımacılığı	33
Şekil 12: Destekleyici Ulaştırma Hizmetleri	34
Şekil 13: Saha Araştırması Akış Şeması	44
Şekil 14: Araç Üstü Ekipman Küme Dinamiği Analizi.....	47
Şekil 15: Araç Üstü Ekipman Küme Haritası.....	49
Şekil 16: Gelinlik ve Abiye Küme Dinamiği Analizi.....	50
Şekil 17: Gelinlik ve Abiye Sektörü Küme Haritası	51
Şekil 18: Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları Küme Dinamiği Analizi.....	53
Şekil 19: Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları Küme Haritası	54
Şekil 20: Konserve Gıda Küme Dinamiği Analizi.....	56
Şekil 21: Konserve Gıda /Küme Haritası	57
Şekil 22: Lojistik Küme Dinamiği Analizi	59
Şekil 23: Lojistik Küme Haritası	60
Şekil 24: Kimya Küme Dinamiği Analizi	62
Şekil 25: Kimya Küme Haritası.....	63
Şekil 26: Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı Alt Sektöründe Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi.....	67
Şekil 27: Giyim Eşyası ve Kürk İmalatı Alt Sektöründe Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi.....	68
Şekil 28: Kimyasal Madde ve Ürünleri İmalatı Alt Sektörlerinde Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi.....	68
Şekil 29: Genel Makine ve Teçhizat İmalatı Alt Sektörlerinde Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi.....	69
Şekil 30: Lojistik Sektörü Alt Sektörlerinde Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi.....	70

PROJE PLANLAMA VE KOORDİNASYON EKİBİ

Suna Senem	YAŞAR	İzmir Kalkınma Ajansı
Filiz	MOROVA İNELER	İzmir Kalkınma Ajansı
Sena	GÜRSOY	İzmir Kalkınma Ajansı
Emin Çetin	HAŞAR	İzmir Kalkınma Ajansı
Sibel	ERSİN	İzmir Kalkınma Ajansı
Ekin	TAŞKIN	Ege İhracatçı Birlikleri

KÜMELENME KOMİTESİ ÜYELERİ

Prof. Dr. Cengiz	AKDENİZ	Ege Üniversitesi Bilim Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi (EBİLTEM)
Prof. Dr. Sedef Erdem	AKGÜNGÖR ALPTEKİN	Dokuz Eylül Üniversitesi İktisat Bölümü, İktisat Politikası Anabilim Dalı İzmir Ticaret Odası
Yaşar Abdullah	AYAZ	İzmir Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği
Eylem	BAŞAR KAPLAN	İzmir Büyükşehir Belediyesi
Betül	ÇELİKKALELİ	Batı Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (BASİFED)
Özlem	DEĞİRMENCİOĞLU	İzmir Ticaret Borsası
Fettah	GÜVENTÜRK	Ege Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Derneği (Ege KOBİDER)
Ezel	HEPDÜZYOL	Ege Bölgesi Sanayi Odası
Ertuğrul	İŞIKSOY	Ege Serbest Bölge A.Ş.
Dr. Cavit	KAHYA	İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi
Nebahat	KILIÇ	Türkiye Tekstil, Hazır Giyim, Deri Sanayi, Teknoloji ve Tasarım Araştırma Geliştirme Vakfı (TARGEV)
Prof. Dr. Neşe	KUMRAL	Ege Üniversitesi İktisat Bölümü, İktisat Politikası Anabilim Dalı
Vedat	KUNT	European ProClusters Association (EPROCA)
Emel	SOKULLU URKAÇ	Ege Üniversitesi Bilim Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi (EBİLTEM)
Serap	SÖNMEZ GÜNDEM	Ege Serbest Bölge A.Ş.
Prof. Dr. Mustafa	TANYERİ	Ege Genç İşadamları Derneği
Ekin	TAŞKIN	Ege İhracatçı Birlikleri
Cemal	TÜKEL	Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı
Yusuf	VANGÖL	İzmir İl Genel Meclisi
Prof. Dr. Fazilet	VARDAR SUKAN	Ege Üniversitesi Bilim Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi (EBİLTEM)
Basri	YALVAÇ	TÜİK İzmir Bölge Müdürlüğü
Ayşe	YENİOCAK	İzmir Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi (ABİGEM)
Uğur	YÜCE	Enda Enerji Holding A.Ş.

ÖZET

Sanayi kümelenmeleri; genel olarak bir grup firmanın ve iş dışı kurumların oluşturduğu ve her bir firmanın rekabet edebilirliğine olumlu etkileri olan gruplar olarak tanımlanmaktadır. Firmalardaki üretkenlik, verimlilik, yenilikçilik ve ticarileşme sürecini hızlandırarak, rekabet gücünün artmasını sağlayan kümelenme yaklaşımı, ekonomik gelişimi tetiklemekte ve bu nedenle kalkınmanın en önemli araçlarından biri olarak görülmektedir.

Küme oluşumlarının gelişmesinde firmalar temel aktör olarak rol alırken, iş dünyasındaki liderler, üniversiteler, eğitim kurumları, araştırma enstitüleri, destekleyici kuruluşlar, yerel yönetimler ve kalkınma ajansları bu sürecin içerisindeki kilit rol alan diğer aktörlerdir.

Dünyadaki örneklerde küme oluşumlarında kalkınma ajanslarının rolü; kümelenme potansiyeli olan sektörleri tespit etmek, kümelenme girişimlerinin başlamasına destek olmak ve başlatmak, kümelenme potansiyeli olan sektörlerde ulusal ve uluslararası işbirliği ağları oluşturmak, kümelenmenin gelişimini ve başarılı olmasını çeşitli araçlarla desteklemek olarak sayılmaktadır.

Bu nedenle, ülkenin pilot ajanslarından biri olan İzmir Kalkınma Ajansı(İZKA), bölgede kümelenme konusunda bilgi ve deneyime sahip kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşan güçlü kümelenme komitesi ile birlikte İzmir Kümelenme Stratejisinin Geliştirilmesine yönelik çalışmaları başlatmıştır.

Bu amaçla ilk adım olarak ele alınan ve beş aşamadan oluşan istatistiki analiz, her aşamasında daha önce yapılan çalışmalardan önemli ölçüde ayrılacak farklılıkları içinde barındırmaktadır. İlk kez bu çalışma kapsamında, en güncel veriler kullanılmış (2008 yılı), farklı veri sağlayıcılardan yararlanılmış (Maliye Bakanlığı, TOBB, EİB, EBSO, İZTO, TPE, Bazı ilçe Ticaret ve Sanayi Odaları, SGK), elde edilen veriler karşılaştırılmış, doğrulanmış ve entegre edilmiş, verilerin incelenmesinde genel kabul görmüş kümelenme parametreleri olan büyüklük, başatlık, uzmanlaşmanın yanı sıra, ihracattaki değişim, toplam satışlardaki değişim, firma sayısındaki değişim ve marka tescil sayısındaki değişim gibi yenilikçi performans kriterleri kullanılmış, çalışma sadece il düzeyinde değil, aynı zamanda İzmir'in ilçelerini de kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Kümelenme komitesi ve yönetim kurulu kararı ile; yapılan istatistiki analiz sonucu kümelenme potansiyeli olan 14 sektör arasından;

Gıda ürünleri ve içecek imalatı
Giyim eşyası ve kürk imalatı
Kimyasal madde ve ürünleri imalatı
Genel makine ve teçhizat imalatı
Motorlu kara taşıtları imalatı
Karayolu taşımacılığı
Ulaştırma destekleyici faaliyetler

sektörlerinde saha çalışması yapılmasına karar verilmiş ve bu sektörler alt sektörler detayında İzmir'deki firma sayısı, istihdam, ihracat oranları parametreleri bazında değerlendirilmiş, bu sektörlerde alt sektör bazında yeniden bir kümelenme analizi gerçekleştirilmiştir. İlçe bazlı verilerin de kullanıldığı bu değerlendirmeler sonucunda;

Araçüstü ekipman
Endüstriyel havalandırma, iklimlendirme ve soğutma makineleri

Gelinlik ve abiye
Kimya
Konserve gıda
Lojistik

sektörlerinde saha çalışması yapılması uygun görülmüştür.

Saha araştırması kapsamında firmalar üzerinden iş ve ihtiyaç analizi, küme dinamiği analizi, kümelenme düzeyi analizi ve iş kümesi haritaları ortaya çıkarılmış ve araştırma bu şekilde bölge düzeyinde bu alanda yapılan en detaylı çalışma olmuştur.

Güncel istatistiki verilere dayanan analiz çalışması ve bölgedeki kilit aktörler ile görüşmeleri içeren saha araştırması temelinde detaylı saptamaların yapıldığı çalışma sonucunda üç küme kategorisi belirlenmiştir.

	OLGUN KÜME SEKTÖRÜ	GELİŞMEKTE OLAN KÜME SEKTÖRLERİ			POTANSİYEL YOĞUNLAŞMALAR	
ENDEKS ARALIĞI	100 - 85	84 - 51			50 - 1	
Endeks Değeri	97	83	73	60	50	47
POTANSİYEL KÜME SEKTÖRÜ	Endüstriyel Havalandırma İklimlendirme ve Soğutma	Konserve Gıda	Kimya	Araç Üstü Ekipman	Lojistik	Gelinlik ve Abiye Kıyafet
Politika Önerisi	-İhtiyaç belirlemeye, planlamaya ve desteklemeye yönelik programlar geliştirilmeli	- İşbirliğini geliştirmeye yönelik programlar geliştirilmeli, - Kümelenme yaklaşımını yaygınlaştırmaya yönelik programlar geliştirilmeli, - Sektörel örgütlenmeyi cesaretlendirici programlar geliştirilmeli, - İnsan kaynağı kalitesini geliştirici programlar uygulanmalı,			- Kurumsal kapasite artışına yönelik programların geliştirilmesi, - Kümelenme yaklaşımını yaygınlaştırmaya yönelik programlar geliştirilmeli, -Uluslararasılaşma programları geliştirilmeli,	
	Üniversite – Sanayi işbirliğini artırıcı programlar geliştirilmeli					

Bundan sonraki süreçte kümelenme komitesi ile birlikte hareket edilecek, araştırma çalışmalarının ışığında belirlenecek sektörlerle ilişkin yol haritaları çalışmaları gerçekleştirilecektir. Bununla birlikte İzmir Kümelenme Stratejisinin Belirlenmesi'ne yönelik "İzmir Beyaz Kitap" çalışmaları kümelenme komitesi ile birlikte sürdürülecektir.

1. GİRİŞ

1990'lı yıllardan sonra yazında yerelin önemini ortaya koyan birçok yeni kavram ve çalışmaya rastlamak mümkündür. Yerel üretimin ihtisaslaşmasına ve mekansal ekonomik yığılmalara odaklanan ekonomik coğrafyacılar; sanayi odakları (industrial districts) (Piore ve Sabel, 1984), yeni sanayi mekanları (new industrial spaces) (Storper ve Scott, 1988), mekansal üretim kompleksleri (territorial production complexes), bölgesel yenilikçi odaklar, ağsal bölgeler (network regions), iş ağları (business networks), yenilikçi çevre (innovative milieux) (Camagni, 1995), öğrenen bölgeler (learning regions) (Morgan, 1997) gibi sanayi yığılmalarını açıklayan kavramlar tanımlamışlardır. Bu kavramlardan birisi de Michael Porter'ın (1990) ortaya koyduğu sanayi ve iş kümeleri kavramıdır.

1990'lı yıllarda Porter tarafından ortaya çıkarılan kümelenme kavramının aslında yeni bir kavram olduğu söylenemez. Alfred Marshall, 1890 yılında yazmış olduğu "Principles of Economics" kitabında dışsallık ekonomilerine dayalı olarak ihtisaslaşmış aktivitelerin yerelde yığılmalarından bahsetmektedir. Dışsallıklar olarak hünerli işgücünün varlığı, destekleyici ve yardımcı ticari aktivitelerin yayılması ve büyümesi, değişik firmaların üretimin farklı alanlarında ihtisaslaşmasından bahsetmiştir. Porter'ın elmas modeliyle Marshall'ın dışsallıklar üçlüsü arasında açık bir benzerlik bulunmaktadır.

Yazında çok farklı tanımları olan sanayi kümelenmeleri; genel olarak bir grup firmanın ve iş dışı kurumların (sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, kalkınma ajansları gibi arabulucu kurumlar) oluşturduğu ve her bir firmanın rekabet edebilirliğine olumlu etkileri olan gruplar olarak tanımlanmaktadır. Kümelenmeyi bir arada tutan şeyler; alıcı-tedarikçi ilişkileri, ortak teknoloji, ortak alıcı ve dağıtım kanalları ile ortak işgücü havuzlarıdır. Aslında ekonomik çıkar kümelenmedeki firmaları bir arada tutan unsurdur. Bunun dışında kümelenmedeki firmaların arasındaki güven ve işbirliğinin öneminden de yazında sıkça bahsedilmektedir. Kümelenmenin dinamikleri yerel olmak zorunda değildir, yaklaşım mekansal yakınlığı gerektirmektedir. Kümeler üretkenliği artırarak, yenilikçiliği besleyerek kümelenmeye dahil olan işletmelere rekabet avantajı kazandırır; bilgiye, teknolojiye üretimde emeği geçen işletmelere erişimde ve gelişimi teşvik etmede avantajlar sağlar ve deneyimli bir işgücü havuzu oluşumunu destekler.

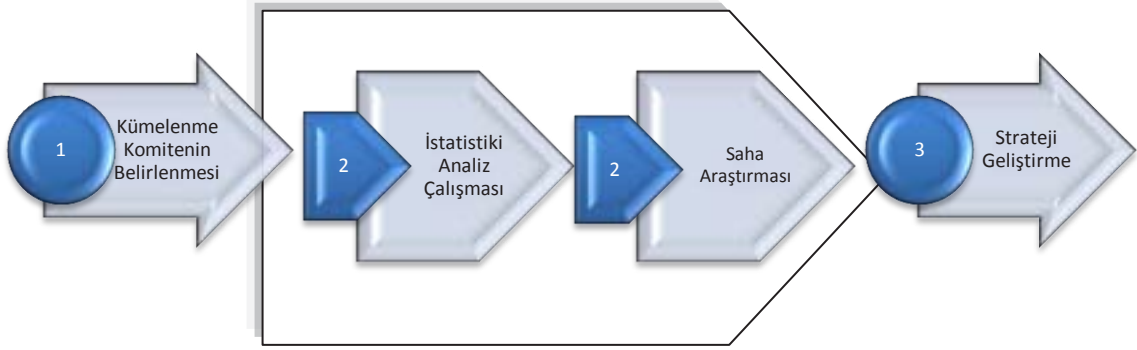
Kümelenme oluşumlarının gelişmesinde firmalar temel aktör olarak rol alırken, iş dünyasındaki liderler, üniversiteler, eğitim kurumları, araştırma enstitüleri, destekleyici kuruluşlar (finansman kuruluşları, iş hizmet organizasyonları), yerel yönetimler ve kalkınma ajansları bu sürecin içerisindeki kilit rol alan diğer aktörlerdir.

Dünyadaki örneklerde küme oluşumlarında kalkınma ajanslarının rolü; kümelenme potansiyeli olan sektörleri tespit etmek, kümelenme girişimlerinin başlamasına destek olmak ve başlatmak, kümelenme potansiyeli olan sektörlerde ulusal ve uluslararası işbirliği ağları oluşturmak, kümelenmenin gelişimini ve başarılı olmasını çeşitli araçlarla desteklemek olarak sayılabilir (Özdemir ve diğ., 2010).

Bu nedenle, ülkenin pilot ajanslarından biri olan İZKA, kalkınma açısından önemli araçlardan biri olan kümelenme konusundaki çalışmalarını gündemine almıştır.

2. İZMİR KÜMELENME STRATEJİSİNİN GELİŞTİRİLMİŞ SÜRECİ

İzmir Kalkınma Ajansı, ilk olarak İzmir Kümelenme Stratejisinin Geliştirilmesi'ne yönelik bir süreç tasarımı çalışması gerçekleştirmiştir. Süreç; bölgedeki paydaşların tespit edilerek kümelenme komitesinin oluşturulması, araştırma çalışmalarının yapılması ve yol haritalarının oluşturulması şeklinde özetlenebilir (Şekil 1).



Şekil 1: Kümelenme Stratejisinin Geliştirilmesine Yönelik Şematik Gösterim

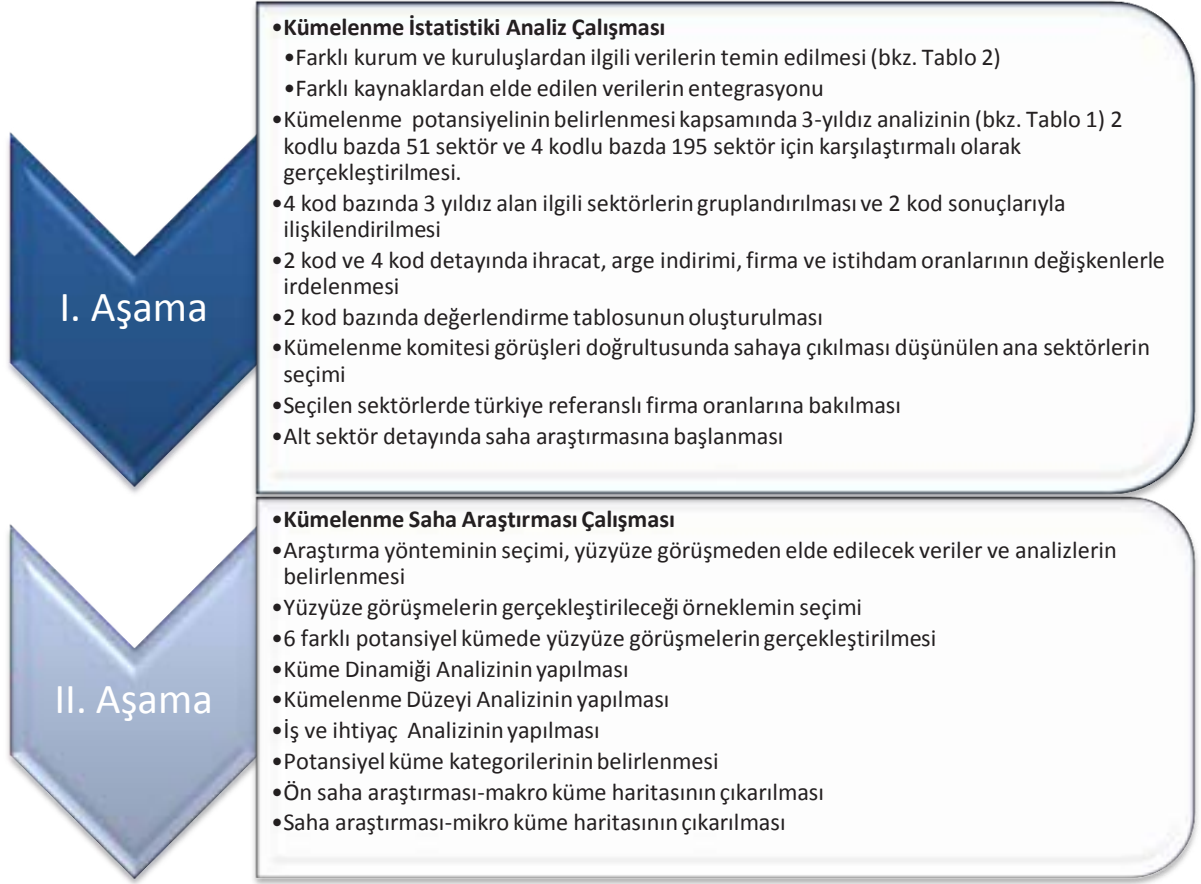
Bu çalışma kapsamındaki ilk aşamada, bölgedeki koordinasyonun ve katılımcılığın sağlanmasına yönelik olarak kümelenme komitesi oluşturulmuştur. Komite; üniversite, oda, dernek, kamu kurumu, yerel yönetim ve özel sektör kurumsal dağılımı dikkate alınarak bölgede konu ile ilgili bilgi ve deneyim sahibi kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşturulmuştur. Komitenin görevleri, komite ile birliktişu şekilde belirlenmiştir:

- İzmir'de ilgili kurum ve kuruluşlar ve özel sektör temsilcileri arasında kümelenme konusunda bilgi ve bilincin artması konusunda çalışmalar gerçekleştirmek,
- İzmir'de kümelenmelerin oluşumu ve gelişimine yönelik gerçekleştirilecek her türlü bilimsel araştırma çalışmalarına destek vermek,
- İzmir Kümelenme Stratejisinin geliştirilmesi için İZKA tarafından yürütülen kümelenme istatistik ve saha çalışmalarının izlenmesi, değerlendirilmesi, tarafsız ve doğru verinin paylaşılmasına katkı sağlamak,
- Seçilmiş kümelerin yol haritalarının geliştirilmesine katkı sağlamak,
- İzmir Kümelenme Stratejisi çerçevesinde varolan veya belirlenecek küme yol haritaları doğrultusunda kümelenme uygulamalarının teşvik edilmesi ve hayata geçirilmesi konusunda katkı sağlamak,
- İzmir'deki kümelenmelerin desteklenmesi konusunda destek mekanizmalarının belirlenmesi ve kullanılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirmek,
- AB fonlarından destek almak üzere proje hazırlanması ve ortaklıklar geliştirilmesi

İzmir Kümelenme Stratejisinin oluşumuna yönelik sürecin ikinci adımını İzmir kümelenme potansiyelinin belirlenmesine yönelik araştırma çalışmaları oluşturmaktadır. Bu raporda da sonuçları aktarılmaya çalışılacak araştırma çalışmalarının amacı, İzmir'de mevcut kümelenme

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

potansiyeli olan sektörleri tespit etmektir. Araştırma çalışmaları iki aşamalı olarak tasarlanmıştır:



Şekil 2:Araştırma Çalışmasının Aşamaları

Sürecin üçüncü adımı araştırma çalışması kapsamında ortaya çıkan potansiyel kümelenmelerin gelişimine yönelik yol haritalarının çıkarılması olacaktır. İzmir Kümelenme Stratejisinin oluşumuna yönelik çalışmanın sonucunda, tespit edilen sektörlerde bölgede çeşitli araçlar ve politikalar geliştirilerek başarılı ve örnek kümelerin oluşması, var olanların ise gelişmesi desteklenecektir.

Bu raporda öncelikle gerçekleştirilmiş olan araştırma çalışmalarının yönteminden bahsedilecek, daha sonra ortaya çıkan sonuçlar üzerine değerlendirmeler yapılacaktır. Sonuç bölümünde mevcut ve potansiyel kümelenmeler ile ilgili genel değerlendirmelerde bulunulacaktır. Bu rapor, ileriki dönemde gerçekleşecek olan strateji çalışmalarına temel dayanak sağlayacaktır

3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

İzmir Kümelenme Potansiyelinin Belirlenmesi Araştırması iki aşamalı olarak tasarlanmıştır. Bunlardan ilki Kümelenme İstatistik Analiz Çalışması, ikincisi ise Kümelenme Saha Araştırması Çalışması olmuştur. Ayrıca bu araştırma çalışmalarına dayanılarak yapılacak olan İzmir'in Kümelenme Stratejisinin Belirlenmesi çalışmasında yer alacak Kümelenme Komitesi, sürecin başında kurulmuş, konu ile ilgili görüş ve önerilerinden faydalanılmıştır.

İlk aşamada gerçekleşen Kümelenme İstatistik Analiz Çalışması ile hedeflenen, alt sektörler detayında İzmir ilinde kümelenme potansiyeli olan sektörlerin belirlenmesi olmuştur. Bu çalışma, ikinci aşamada yapılmış olan Kümelenme Saha Araştırması çalışmasına girdi sağlamıştır.

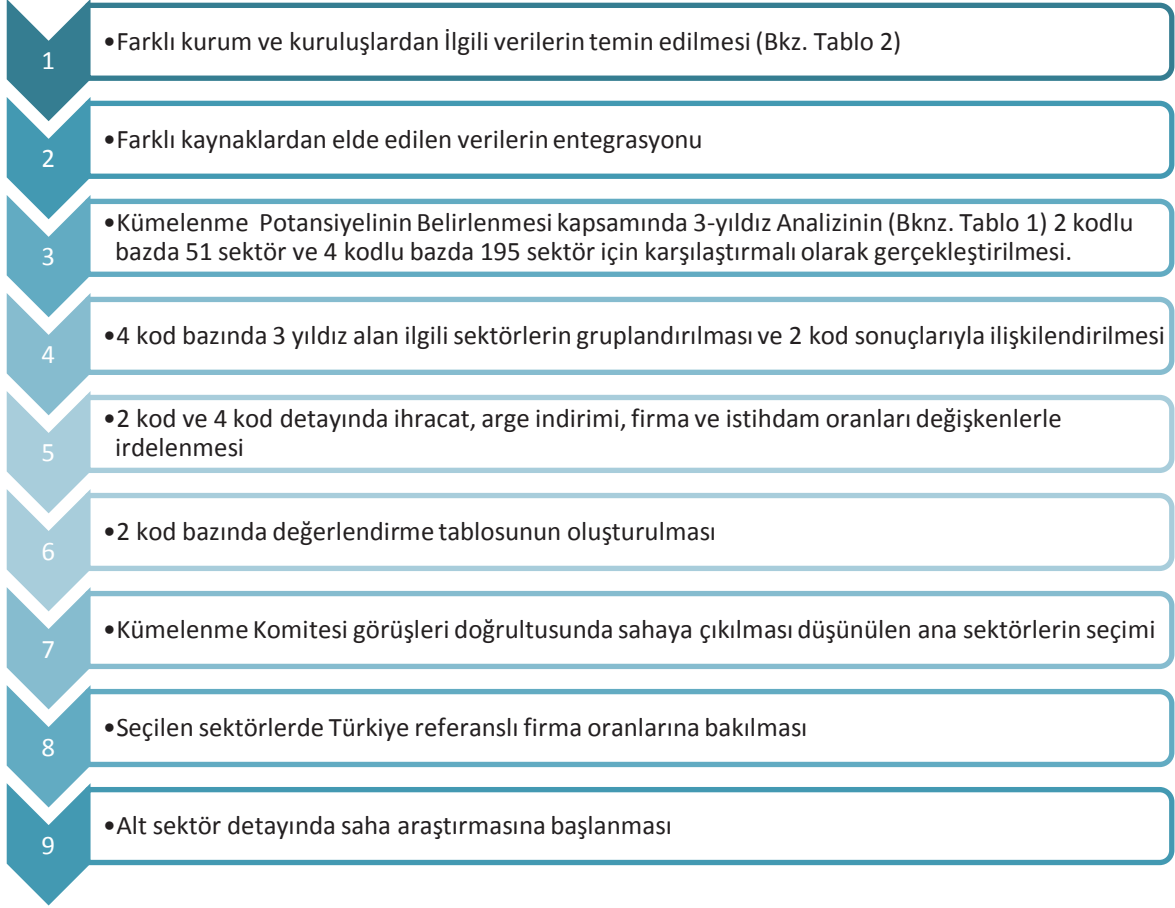
İkinci aşamada gerçekleştirilen Kümelenme Saha Araştırması çalışması kapsamında ise Kümelenme İstatistik Veri Analiz çalışmaları ve Kümelenme Komitesi görüşleri de alınarak saha araştırmaları yapılmış ve sektör temelli kümelenme potansiyelinin belirlenmesi sağlanmıştır.

4. İSTATİSTİK ANALİZ

4.1. İstatistik Analiz Yöntemi

Beş aşamadan oluşan istatistik analiz (Şekil3), her aşamasında daha önce yapılan çalışmalardan önemli ölçüde ayrılacak farklılıkları içinde barındırmaktadır. İlk kez bu çalışma kapsamında, en güncel veriler kullanılmış (2008 yılı), farklı veri sağlayıcılardan yararlanılmış (Maliye Bakanlığı, TOBB, EİB, EBSO, İZTO, TPE, Bazı ilçe Ticaret ve Sanayi Odaları, SGK), elde edilen veriler karşılaştırılmış, doğrulanmış ve entegre edilmiş, verilerin incelenmesinde genel kabul görmüş kümelenme parametreleri olan büyüklük, başatlık, uzmanlaşmanın yanı sıra, ihracattaki değişim, toplam satışlardaki değişim, firma sayısındaki değişim ve marka tescil sayısındaki değişim gibi yenilikçi performans kriterleri kullanılmış, çalışma sadece il düzeyinde değil, aynı zamanda İzmir'in ilçelerini de kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiştir (Zobu, ve diğ., 2010).

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ



Şekil 3: İstatistiki Analiz Çalışması Aşamaları

1 ve 2. Aşama - Farklı kurum ve kuruluşlardan ilgili verilerin temin edilmesi ve farklı kaynaklardan elde edilen verilerin entegrasyonu

Çalışmada kullanılacak istihdam, firma sayısı, ihracat, yatırım indirimi, ar-ge indirimi gibi çeşitli veriler farklı kurum ve kuruluşlardan çeşitli sınıflamalarda toplanmıştır (Tablo 1). Veriler 2004-2006-2008 yılları veri setleri şeklinde Tablo 1'de yer alan kurum ve kuruluşlardan temin edilmiştir. ISIC faaliyet sınıflaması ve EFİS bazında elde edilen veriler kapsamlı incelenmiş, farklı faaliyet kodlarına dayalı olarak tutulan veriler birbirleri ile uyumlu hale getirilmiştir. Çalışmada kullanılan istatistiki sınıflandırma EFİS (NACE) Rev.1.1 olmuştur (EK).

Tablo 1: İstatistik Analiz Çalışmasında Temin Edilen Veriler

Kurum	Talep edilen Veri Türü
Sosyal Güvenlik Kurumu	İzmir ili, ilçeleri ve Türkiye için 2004-2006-2008 dönemine ait aşağıdaki bilgiler: <ul style="list-style-type: none"> • 2004, 2006 ve 2008 yılı için ilçe ve faaliyet kodu bazında firma adetleri • 2004, 2006 ve 2008 yılı için ilçe ve faaliyet kodu bazında sigortalı çalışan sayısı
Türk Patent Enstitüsü	İzmir ili, ilçeleri ve Türkiye için 2004-2006-2008 dönemine ait aşağıdaki bilgiler: <ul style="list-style-type: none"> ◆ Patent başvuru ve verilme adetleri ◆ Marka başvuru ve verilme adetleri ◆ Faydalı model başvuru ve verilme adetleri ◆ Endüstriyel tasarım başvuru ve verilme adetleri
Maliye Bakanlığı	4basamaklı NACE Rev.1.1 kodu bazında İzmir ili, ilçeleri ve Türkiye için 2004-2006-2008 dönemine ait aşağıdaki bilgiler: <ul style="list-style-type: none"> ◆ Firma sayısı ◆ Aktif toplamı ◆ Ödenmiş sermaye ◆ Ar-ge indirimi (GVK) ◆ Ar-ge indirimi (5746) ◆ Yararlanılan yatırım indirimi ◆ Devam eden yatırım indirimi ◆ Yurtiçi satışlar ◆ Yurtdışı satışlar ◆ Hesaplanan KDV ◆ Diğer KDV ◆ Maddi olmayan duran varlıklar ◆ Matrah ◆ Toplam gider ◆ Net satışlar ◆ Brüt satışlar ◆ Net kar ve zarar
Ege İhracatçılar Birliği	2008 yılına ait ilçe bazında, il genelinde ve Türkiye genelinde ihracat verileri : <ul style="list-style-type: none"> ◆ GTİP kodu ◆ İhracat tutarı
İzmir Ticaret Odası	Odaya kayıtlı firma listesi
Ege Bölgesi Sanayi Odası	Odaya kayıtlı firma listesi
İlçe Ticaret ve Sanayi Odaları	Odaya kayıtlı firma listesi
TOBB	Sanayi veritabanına kayıtlı firmalara ait istihdam bilgileri
Sanayi Bakanlığı	Bakanlık veritabanına kayıtlı firmaların İzmir ili, ilçeleri ve Türkiye geneline dağılımı

3. Aşama -3 Yıldız Analizi

Kümelenmelerin belirlenmesinde niceliksel olarak birçok farklı analiz yöntemi kullanılmaktadır. Yoğunlaşma katsayısı, Herfindahl indeksi, yerleşme katsayısı, değişim payı yaklaşımı ve girdi-çıkı analizleri firma sayısı, istihdam payı, satış hasılatı, gelir, ihracat ithalat değerleri gibi çeşitli değişkenlerle bir arada kullanılarak bölgelerdeki kümelenme potansiyeli olan sektörler tespit edilmektedir. Bu çalışmada kullanılan yöntem 3-yıldız yöntemidir.

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

3-yıldız yöntemi 3 farklı parametre üzerinden yapılmış olup, analiz birimi olarak Türkiye referansı ile İzmir, İzmir referansı ile ilçeler bazında olmak üzere hem 2 kodlu hem de 4 kodlu faaliyet sınıflamasına göre uygulanmıştır. Bu üç parametre, istihdam verileri baz alınarak elde edilmiştir. Bunlar sırasıyla büyüklük, başatlık ve uzmanlaşmadır (Tablo 2).

Büyüklük, başatlık ve uzmanlık için kullanılan istihdam verileri şu şekilde olmuştur:

- e_i : İzmir'in i sektöründeki istihdamı
- e_t : İzmir'in toplam istihdamı
- E_i : Türkiye'nin i sektöründeki istihdamı
- E_t : Türkiye'nin toplam istihdamı

2 kodlu bazda 3 Yıldız Analizinin 51 sektör için gerçekleştirilmesi

3-yıldız yöntemi uygulanan çalışmada 3 yıldız alan sektörler her bir parametre için aşağıdaki limit değerler seçilerek belirlenmiştir.

Büyüklük: $e_i/E_i \geq 0,06$ ise 1 yıldız; yani İzmir'de i sektöründeki istihdam, Türkiye'deki i sektöründeki istihdamın % 6'sından büyükse, i sektörü büyüklükte 1 yıldız almaktadır.

Başatlık: $e_i/e_t \geq 0,01$ ise 1 yıldız; yani İzmir'de i sektöründeki istihdam, İzmir'deki toplam istihdamın % 1'inden büyükse, i sektörü başatlıkta 1 yıldız almaktadır.

Uzmanlık: $(e_i/e_t)/(E_i/E_t) \geq 1$ ise 1 yıldız; yani İzmir'deki i sektörünün istihdamının İzmir'deki toplam istihdama oranını, Türkiye'deki i sektörünün istihdamın Türkiye'deki toplam istihdama oranına kıyaslandığında elde edilen katsayı 1'den büyükse, i sektörü uzmanlıkta 1 yıldız almaktadır.

4 kodlu bazda 3 Yıldız Analizinin 195 sektör için gerçekleştirilmesi

3-yıldız yöntemi uygulanan çalışmada 3 yıldız alan sektörler her bir parametre için aşağıdaki limit değerler seçilerek belirlenmiştir.

Büyüklük: $e_i/E_i \geq 0,06$ ise 1 yıldız; yani İzmir'de i sektöründeki istihdam, Türkiye'deki i sektöründeki istihdamın % 6'sından büyükse, i sektörü büyüklükte 1 yıldız almaktadır.

Başatlık: $e_i/e_t \geq 0,004$ ise 1 yıldız; yani İzmir'de i sektöründeki istihdam, İzmir'deki toplam istihdamın % 4'ünden büyükse, i sektörü başatlıkta 1 yıldız almaktadır.

Uzmanlık: $(e_i/e_t)/(E_i/E_t) \geq 1$ ise 1 yıldız; yani İzmir'deki i sektörünün istihdamının İzmir'deki toplam istihdama oranını, Türkiye'deki i sektörünün istihdamın Türkiye'deki toplam istihdama oranına kıyaslandığında elde edilen katsayı 1'den büyükse, i sektörü uzmanlıkta 1 yıldız almaktadır.

Tablo 2: 3 Yıldız Analizinde Kullanılan Parametreler ve Açıklamaları

<p>Büyüklik</p>	<p>Bir kümedeki istihdam belirli bir düzeyin üzerinde ise, bu kümenin ekonomik fayda yaratma potansiyeli de yükselmektedir.</p> <p>Büyüklik, yerel kümenin bir üst bölge kümesi ile kıyaslanmasına dayanır.</p> <p><u>İzmir-Türkiye referansla</u></p> <p>İl ölçeğinde İzmir ilindeki “i” sektörünün istihdamı Türkiye genelinde aynı sektörün istihdam verisi ile kıyaslanmıştır.</p> <p>2 ve 4 kod için geliştirilen senaryolar sonucunda, il bazındaki istihdamın aynı sektörde ülke bazındaki istihdamın % 6’sından daha büyük olması durumunda “büyüklik” parametresinin karşılandığı kabul edilmiş ve bir yıldız verilmiştir.</p> <p><u>İlçeler-İzmir referansla</u></p> <p>Kullanılan yöntemde “a” ilçesindeki “i” sektörünün istihdam verisi, il genelindeki “i” sektörünün istihdam seviyesi ile kıyaslanmıştır.</p> <p>Geliştirilen senaryolar sonucunda, ilçe bazındaki istihdamın aynı sektörde il bazındaki istihdamın %4’ünden daha büyük olması durumunda “büyüklik” parametresinin karşılandığı kabul edilmiş ve bir yıldız verilmiştir.</p>
<p>Başatlık</p>	<p>Bir kümenin istihdam düzeyi bölge düzeyinde belli bir seviyenin üzerine çıkıyorsa bu kümenin iktisadi fayda yaratma potansiyeli de yüksek olmaktadır.</p> <p>Başatlık, yerel kümenin bir üst bölgenin tümü ile kıyaslanmasına dayanır.</p> <p><u>İzmir-Türkiye referansla</u></p> <p>Kullanılan yöntemde il ölçeğinde İzmir ilindeki “i” sektörünün istihdamı İzmir ilinin toplam istihdam verisi ile kıyaslanmıştır.</p> <p>2 kod için geliştirilen senaryolar sonucunda ilde sektördeki istihdamın il genel istihdamının %1’inden daha büyük olması durumunda “başatlık” parametresinin karşılandığı kabul edilmiş ve bir yıldız verilmiştir</p> <p>4 kod için geliştirilen senaryolar sonucunda ilde sektördeki istihdamın il genel istihdamının %0,4’ünden daha büyük olması durumunda “başatlık” parametresinin karşılandığı kabul edilmiş ve bir yıldız verilmiştir</p> <p><u>İlçeler-İzmir referansla</u></p> <p>Kullanılan yöntemde “a” ilçesindeki “i” sektörünün istihdam verisi, ilçenin toplam istihdam seviyesi ile kıyaslanmıştır.</p> <p>Geliştirilen senaryolar sonucunda, sektör bazındaki ilçe istihdamının ilçenin genel istihdamının % 0,5’inden daha büyük olması durumunda “başatlık” parametresinin karşılandığı kabul edilmiş ve bir yıldız verilmiştir</p>
<p>Uzmanlaşma</p>	<p>Eğer bir küme kategorisi belirli bir ilçe, ilin ve ülkenin geri kalanına göre daha büyük bir yoğunlaşma gösteriyorsa, bu kümenin ekonomik fayda yaratma potansiyeli de yüksek olmaktadır.</p> <p><u>İzmir-Türkiye referansla</u></p> <p>Uzmanlaşma katsayısı, il ölçeğinde İzmir’deki i sektörü istihdamının İzmir’deki toplam istihdama oranının, ülkedeki i sektörünün istihdamın ülkedeki toplam istihdama oranına kıyaslandığında elde edilen katsayıdır.</p> <p>Geliştirilen senaryolar sonucunda uzmanlaşma katsayısı 1 ve 1’den büyük ise o sektör uzmanlaşma parametresinden bir yıldız almıştır.</p> <p><u>İlçeler-İzmir referansla</u></p> <p>İlçeler bazındaki uzmanlaşma katsayısı, ilçe ölçeğinde i sektörü istihdamının ilçedeki toplam istihdama oranının, İzmir’deki i sektörünün istihdamın ildeki toplam istihdama oranına kıyaslandığında elde edilen katsayıdır.</p> <p>Geliştirilen senaryolar sonucunda, i sektörünün uzmanlaşma katsayısı 1 ve 1’den büyük ise “uzmanlaşma” parametresinin karşılandığı kabul edilerek bir yıldız verilmiştir.</p>

4. Aşama- 2 kod ve 4 kod detayında ihracat, Ar-ge indirimi, firma ve istihdam oranları değişkenlerle irdelenmesi

3-yıldız almış olan sektörlerde istihdam, firma sayısı, toplam satış, ihracat miktarları, Ar-ge indirimleri verilerinden de yararlanılarak sektörler değerlendirilmiştir. Ayrıca istihdam, firma sayısı, ihracat, satışlar verileri kullanılarak sektörlerin bu değişkenlere göre değerlendirildiği sektörel bir endeks oluşturulmuştur.

Endeks oluşturmada yapıyı basit tutmak ve nesnel olabilmek açısından her dört değişken, endeks içinde eşit olarak ağırlıklandırılmıştır. Her veri setinin içinde, alt gruptan üst gruba doğru toplamlar alınarak elde edilen veriler, [0-100] değerleri arasına normalize edilerek değişken değerlerine ulaşılmıştır. Verilerin normalizasyonu şu şekildedir:

(DV= Değişken Verisi)

$$\text{Normalize } X = 100 * ((X - DV'nin \text{ en küçük değeri}) / (DV'nin \text{ en büyük değeri} - DV'nin \text{ en küçük değeri}))$$

Sektörlerin endekslenmesi: İhracat parametresi kullanılmamış, istihdam, firma ve toplam satış eşit olarak ağırlıklandırılmıştır.

$\text{Sektörlerde Toplam Endeks} = [(İstihdam) + (Firma Sayısı) + (Toplam Satışlar)] / 3$
formülü ile hesaplanmaktadır (Tura, 2009).

5. Aşama- 4 kod bazında 3 yıldız alan ilgili sektörlerin gruplandırılması ve 2 kod sonuçlarıyla ilişkilendirilmesi

4 kod bazında ortaya çıkan 3-yıldız alan sektörler kendi aralarında muhtemel ilişkiler göz önünde bulundurularak gruplandırılmıştır. Ortaya çıkan ana gruplar 2 kodda yapılan 3-yıldız analiz sonuçları ile karşılaştırılmış ve doğrulanmıştır.

6. Aşama- 2 kod bazında değerlendirme tablosunun oluşturulması

2 kodlu bazda yapılan 3-yıldız analiz sonuçları, 4. aşamada bahsedilen değişkenler ve sektörel endeks sonuçları kullanılarak bir değerlendirme tablosu oluşturulmuştur. Değerlendirme tablosu sahaya çıkılacak sektörlerin karar sürecinde bir araç olarak kullanılmıştır.

7. Aşama- Kümelenme Komitesi görüşleri doğrultusunda sahaya çıkılması düşünülen ana sektörlerin seçimi

2 kodlu ve 4 kodlu 3-yıldız analizi sonuçları ve değerlendirme tabloları birlikte incelenerek Kümelenme Komitesi tarafından sahaya çıkılması düşünülen ana grup bazında potansiyel küme sektörleri hakkında görüş oluşturulmuştur.

8. Aşama- Seçilen sektörlerde 6 kod bazında firma oranlarına bakılması

Kümelenme Komitesi görüşleri ve analiz sonuçları sonucunda seçilmiş olan potansiyel küme grubu alt sektörlerinde sahaya çıkılmadan önce,6 kod bazında sektörlerin Türkiye'deki sektör içindeki firma oranlarına bakılmıştır.

9. Aşama -Alt sektör detayında saha araştırmasına başlanması

Analizler sonucu ortaya çıkan, küme potansiyeli olan 6 sektörde saha araştırması yapılmasına karar verilmiştir.

4.2 İstatistikî Analiz Çalışmasının Sonuçları

4.2.1. İzmir 3-Yıldız Sonuçları (2 kodlu bazda ve 4 kodlu)

Kümelenmenin en önemli unsurlarından olan istihdama dayalı yoğunlaşmayı ortaya koymak amaçlı yapılan 3-yıldız yöntemi AB kümelenme çalışmaları ve "Türkiye'de Kümelenme Politikasının Geliştirilmesi" çalışmalarında kullanılan uluslararası geçerliliğe sahip bir yöntem olarak bilinmektedir. İzmir geneli için yapılan 3-yıldız analizi SGK'dan elde edilen istihdam verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

EFİS (NACE) Rev.1.1 Sınıflamasında yer alan İzmir'deki 4 kodlu 195 sektör ve 2 kodlu 51 sektör için yapılan analizler sonucunda; başatlık, büyüklük ve uzmanlık açısından 3-yıldız alan sektörler, kümelenme potansiyeli olan sektörler olarak değerlendirilmiştir.

3-yıldız analizi sonucunda 2 kodlu bazda İzmir geneli için kümelenme potansiyeli olan 14 sektör ortaya çıkmıştır. Bu sektörler ve uzmanlık katsayıları (yoğunlaşma katsayısı) aşağıdaki gibidir:

Tablo 3: 2 Kod düzeyinde 3 Yıldız Çıkan Ana Sektörler ve Uzmanlık Katsayıları

NACE Rev 1.1.2 Kod	Açıklama	Uzmanlık
15	Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı	1,22
18	Giyim Eşyası ve Kürk İmalatı	1,34
24	Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı	1,32
27	Ana Metal Sanayi	1,03
28	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı	1,95
29	Genel Makine ve Teçhizat İmalatı	1,53
34	Motorlu Kara Taşıtları İmalatı	1,43
36	Mobilya ve Diğer Ürünler İmalatı	1,15
51	Toptan Ticaret	1,12
52	Perakende Ticaret	1,11
60	Karayolu Taşımacılığı	1,11
63	Destekleyici Ulaştırma Hizmetleri	1,33
92	Eğlence, Dinlenme, Kültür ve Sporla İlgili Faaliyetler	1,32
93	Diğer Hizmet Faaliyetleri	1,62

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

3-yıldız sonuçlarının diğer değişkenlerle desteklenmesi adına bu sektörlerin EFİS Rev1.1 sınıflandırma sistemine göre 2 kodlu detayda istihdam, firma sayısı, ihracat ve Ar-ge indirimleri açısından değerlendirilmesi yapıldığında ise Tablo 4'deki sonuçlar göze çarpmaktadır.

Tablo 4: 3 Yıldız Alan 14 Sektörün Diğer Göstergeleri

EFİS REV 1.1. KODU	Açıklaması	İstihdam (2008)	Sektörün İzmir'deki istihdamının sektörün Türkiye istihdamındaki payı % (2008)	Firma sayısı (2008)	İzmir'in ihracatındaki oranları % (2008)	Sektörün İzmir'deki ihracatının sektörün Türkiye ihracatındaki payı % (2008)	İzmir'in Ar-ge yatırım indirimlerinde Türkiye içinde aldığı pay % (2008)
15	Gıda ürünleri ve içecek imalatı	29.004	8,91	2.205	4,30	11,33	9,90
18	Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması	41.161	9,80	3.082	2,59	6,13	0,00
24	Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı	7.535	9,65	288	11,03	23,33	9,52
27	Ana metal sanayi	29.325	7,53	2.187	14,14	9,06	0,00
28	Makine ve teçhizatı hariç; fabrikasyon metal ürünleri imalatı	6.629	14,52	383	0,94	3,12	0,00
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı	27.284	11,18	2.909	2,21	3,34	7,91
34	Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatı	24.821	10,41	2.039	3,74	5,06	1,19
36	Mobilya imalatı; başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar	19.536	8,43	2.229	0,70	1,12	0,05
51	Motorlu taşıtlar ve motosikletler dışında kalan toptan ticaret ve ticaret komisyonculuğu	55.297	8,15	11.712	28,83	5,23	0,17
52	Motorlu taşıtlar ve motosikletlerin dışında kalan perakende ticaret; kişisel ve ev eşyalarının tamiri	37.071	8,10	10.662	4,91	7,14	0,52
60	Kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı	38.032	8,13	6.694	2,59	3,99	0,00
63	Destekleyici ve yardımcı ulaştırma faaliyetleri; seyahat acentelerinin faaliyetleri	19.787	9,71	1.501	1,13	1,73	0,00
92	Eğlence, dinlenme, kültür ve sporla ilgili faaliyetler	8.342	9,67	707	0,01	0,78	0,00
93	Diğer hizmet faaliyetleri	7.093	11,80	1.112	0,14	10,10	0,00
14 SEKTÖRDEKİ TOPLAM		350.917	-	47.710	12.801.233.650	-	9.282.358
İZMİR'DE TÜM SEKTÖRLERDE TOPLAM		658.225	-	88.039	16.568.361.462	-	16.255.746
İZMİR TOPLAMI İÇİNDEKİ PAYI (%)		53,31	-	54,19	77,26	-	57,10

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

Tablo 4’de de görüldüğü üzere 3-yıldız yöntemine göre ortaya çıkan 14 sektördeki istihdam oranı, İzmir’deki toplam istihdamın %53,31’i kadardır. Ayrıca bu sektörlerdeki firma sayısının da İzmir’deki toplam firma sayısının % 54,19’u olduğu göze çarpmaktadır. İhracat oranlarına bakıldığında ise İzmir’in toplam ihracatının % 77’sinin bu 14 sektörde yapıldığı görülmektedir. Ayrıca İzmir’in yararlandığı Ar-ge indiriminin % 57,1’i 3-yıldız alan bu 14 sektörde gerçekleşmiştir.

4 kod detayında yapılan 3-yıldız analizi sonucunda ise ortaya çıkan potansiyel küme sektörleri ve uzmanlık katsayıları Tablo 5’deki gibidir. 4 kodlu bazda 195 sektörden 39 tanesi potansiyel küme sektörleri olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 5: 4 Kod Düzeyinde 3 Yıldız Çıkan Ana Sektörler ve Uzmanlık Katsayıları

EFİS REV 1.1. 4 KOD	Açıklama	Uzmanlık
1582	Peksimet, bisküvi imalatı, dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı	1,04
1531- 1532- 1533- 1587 1589	Patatesin işlenmesi ve saklanması Sebze ve meyve suyu imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması Baharat, soslar, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış diğer gıda maddeleri imalatı	2,40
1600	Tütün ürünleri imalatı	11,88
1810- 1821- 1822 1824	Deri giyim eşyası imalatı İş giysisi imalatı Diğer dış giyim eşyaları imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış diğer giyim eşyası ve aksesuarların imalatı	1,30
2121	Oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavvadan yapılan ambalajların imalatı	2,47
2211	Kitap yayımı	1,03
2320	Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	3,27
2416	Plastik hammaddelerinin imalatı	2,16
2733	Soğuk şekillendirme ve katlama	1,03
2734	Tel çekme	2,66
2851	Metallerin kaplanması ve işlenmesi	1,95
2923- 2924 2942- 2943 3430	Soğutma ve havalandırma donanımı imalatı (evde kullanıma yönelik olanlar hariç) Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı Diğer metal işleme takım tezgahlarının imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış diğer takım tezgahlarının imalatı Motorlu kara taşıtları ve bunların motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarların imalatı	1,69
3611	Sandalye, tabure vb. imalatı	1,16
3663	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar	1,27
4533	Sıhhi tesisat	1,43
5010	Motorlu taşıtların satışı	1,08
5112	Yakıt, maden cevheri, metal ile endüstriyel ve teknik kimyasal maddelerin satışı ile ilgili araçlar	2,02
5119	Komisyoncular; belli bir mala yönelik olmayan, genel aracılık	1,13
5211	Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalarda gıda içecek ve tütün ağırlıklı perakende ticaret	1,13
5242	Giyim eşyası perakende ticareti	1,09
5244	Mobilya ve aydınlatma donanımı ile başka yerde sınıflandırılmamış ev eşyaları perakende ticareti	1,13
5245	Elektrikli ev cihazları ile radyo ve televizyon perakende ticareti	1,09
5248	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer perakende ticaret	1,72
5530	Lokantalar, pastaneler vb. yerler	1,05
6022	Taksi taşımacılığı	2,18
6024	Karayolu yük taşımacılığı	1,10
6311	Yükleme-boşaltma hizmetleri	1,63
6312	Depolama ve ambarlama hizmetleri	1,11
6322	Suyolu taşımacılığını destekleyici diğer faaliyetler	1,17
6600	Sigorta ve emeklilik fonları ile ilgili faaliyetler (Zorunlu sosyal güvenlik hariç)	1,02
7420	Mimarlık, mühendislik ve ilgili teknik danışmanlık faaliyetleri	1,09
9001	Kanalizasyon toplama ve işlemden geçirme ile ilgili faaliyetler	2,96
9231	Güzel sanatlar ve edebi sanatların yaratımı ve aktarımı	1,15
9253	Botanik ve hayvanat bahçeleri ile milli parklarla ilgili faaliyetler	2,47
9302	Berber, kuaför ve güzellik salonlarının faaliyetleri	1,93

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

2 kodlu sektörlerde yapıldığı gibi 4 kodlu detayda istihdam, firma sayısı, ihracat ve Ar-ge indirimleri açısından 3 yıldız alan 39 sektörün değerlendirilmesi yapıldığında ise Tablo 6'daki sonuçlar göze çarpmaktadır.

Tablo 6: 3 Yıldız Alan 39 Sektörün Diğer Göstergeleri

NACE REV 1.1. 4 KOD	Açıklama	İstihdam (2008)	Sektörün İzmir'deki istihdamının Türkiye istihdamındaki payı % (2008)	Firma sayısı (2008)	Sektörün İzmir'deki ihracatının Türkiye ihracatındaki payı % (2008)	İzmir'in Ar-ge yatırım indirimlerinde Türkiye içinde aldığı pay % (2008)
1582	Peksimet, bisküvi imalatı, dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı	3.683	7,56	677	0	0
1531-1532-1533-1587	Patatesin işlenmesi ve saklanması Sebze ve meyve suyu imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması	5.780	21,79	98	27,4	0
1589	Baharat, soslar, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı	4.770	19,11	132	20,16	39,08
1600	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer gıda maddeleri imalatı	6.258	86,64	36	87,4	0
1810-1821-1822	Tütün ürünleri imalatı	37.211	9,46	2.526	6,56	0
1824	Deri giyim eşyası imalatı İş giysisi imalatı Diğer dış giyim eşyaları imalatı	3.763	14,28	539	1,81	0
2121	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer giyim eşyası ve aksesuarlarının imalatı	4.540	18,02	232	33,15	0
2211	Oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavvadan yapılan ambalajların imalatı	3.396	7,48	468	0,01	0
2320	Kitap yayımı	2.966	23,87	46	0,04	0
2416	Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	3.051	15,72	6	52,55	85,22
2733	Plastik hammaddelerinin imalatı	16.183	7,51	1.197	0	0
2734	Soğuk şekillendirme ve katlama	4.405	19,4	187	0	0
2851	Tel çekme	6.629	14,22	383	6,95	0
2923-2924	Metallerin kaplanması ve işlenmesi	16.550	12,33	2.049	6,88	42,75
2942-2943	Soğutma ve havalandırma donanımı imalatı (evde kullanıma yönelik olanlar hariç) Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı Diğer metal işleme takım tezgahlarının imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış diğer takım tezgahlarının imalatı	9.131	9,67	760	6,61	0
3430	Motorlu kara taşıtları ve bunların motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarlarının imalatı	21.057	11,89	1.970	9,44	10,22
3611	Sandalye, tabure vb. imalatı	8.873	8,49	1.500	3,75	0
3663	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar	9.378	9,27	647	0,57	0

4533	Sihhi tesisat	8.435	10,43	1.197	5,33	0
5010	Motorlu taşıtların satışı	3.716	7,89	941	0,15	0
5112	Yakıt, maden cevheri, metal ile endüstriyel ve teknik kimyasal maddelerin satışı ile ilgili araçlar	6.111	14,73	1.295	0,11	0
5119	Komisyoncular, belli bir mala yönelik olmayan, genel aracılık	12.580	8,21	1.948	11,99	0
5211	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda içecek ve tütün ağırlıklı perakende ticaret	21.106	8,24	4.896	9,98	0
5242	Giyim eşyası perakende ticareti	12.188	7,96	3.351	7,13	0
5244	Mobilya ve aydınlatma donanımı ile başka yerde sınıflandırılmamış ev eşyaları perakende ticareti	7.645	8,26	1.965	7,72	0
5245	Elektrikli ev cihazları ile radyo ve televizyon perakende ticareti	3.972	7,96	985	0,57	0
5248	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer perakende ticaret	8.499	12,54	2.843	10,8	9,57
5530	Lokantalar, pastaneler vb. yerler	24.091	7,68	5.255	9,71	0
6022	Taksi taşımacılığı	4.734	15,93	1.907	0	0
6024	Karayolu yük taşımacılığı	29.420	8,05	4.083	4,43	0
6311	Yükleme-boşaltma hizmetleri	9.900	11,85	658	1,07	0
6312	Depolama ve ambarlama hizmetleri	4.084	8,08	337	0,93	0
6322	Suyolu taşımacılığı destekleyici diğer faaliyetler	2.783	8,5	162	4,21	0
6600	Sigorta ve emeklilik fonları ile ilgili faaliyetler (Zorunlu sosyal güvenlik hariç)	3.056	7,45	690	1,3	0
7420	Mimarlık, mühendislik ve ilgili teknik danışmanlık faaliyetleri	6.495	7,91	911	3,07	47,05
9001	Kanalizasyon toplama ve işlemden geçirme ile ilgili faaliyetler	4.020	21,58	101	0	0
9231	Güzel sanatlar ve edebi sanatların yaratımı ve aktarımı	4.815	8,37	594	0	0
9253	Botanik ve hayvanat bahçeleri ile milli parklarla ilgili faaliyetler	3.238	18,03	84	0	0
9302	Berber, kuaför ve güzellik salonlarının faaliyetleri	5.184	14,07	895	7,03	0
	39 SEKTÖRDEKİ TOPLAM	353.696	-	48.551	4.532.475.477	7.579.897,49
	İZMİR'DE TÜM SEKTÖRLERDE TOPLAM	658.225	-	88.050	16.568.361.462	16.255.746,17
	İZMİR TOPLAMI İÇİNDEKİ PAYI (%)	53,73	-	55,14	27,36	46,63

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

Tablo 6 incelendiğinde 39 sektördeki istihdam oranı, İzmir'deki toplam istihdamın %53,73'ü kadardır. Ayrıca bu sektörlerdeki firma sayısının da İzmir'deki toplam firma sayısının % 55,14'ü olduğu göze çarpmaktadır. İhracat oranlarına bakıldığında ise İzmir'in toplam ihracatının % 27,36'sının bu 39 sektörde yapıldığı görülmektedir. Ayrıca İzmir'in yararlandığı Ar-ge indiriminin %46,63'ü 3-yıldız alan bu 39 sektörde gerçekleşmiştir.

Yapılmış olan 4 kodlu analiz sonucu ortaya çıkan sektörler arasındaki ilişkiler gözetilerek potansiyel küme grupları oluşturulmuştur. Bu gruplar oluşturulurken kümelenme yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilecek sektörler göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca 51-Motorlu taşıtlar ve motosikletler dışında kalan toptan ticaret ve ticaret komisyonculuğu ve 52-Motorlu taşıtlar ve motosikletlerin dışında kalan perakende ticaret; kişisel ve ev eşyalarının tamiri sektörleri küme gruplarının altında alt sektör detayında yer almış fakat ana sektör bazında kümelenme potansiyeli olan sektörler olarak ele alınmamıştır. Bu bağlamda 8 adet potansiyel küme grubu ortaya çıkmıştır (Tablo 7). Gruplamalar yapılırken 4 kodlu analiz sonucu 3 yıldız alan fakat potansiyel küme gruplarından herhangi biriyle ilişki göstermeyen sektörler ortaya çıkmıştır. Çalışmanın sonraki aşamalarında gruplama yapılabilen sektörler göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 7: 4 Kodlu 3 Yıldız Analizi Sonuçlarına Göre Potansiyel Küme Sektörlerinin Gruplandırılması

EFİS Rev 1.1. Kodu	Açıklama	Uzmanlık
GRUP 1		
1582	Peksimet, bisküvi imalatı, dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı	1,04
1587	Baharat, soslar, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı	2,99
1589	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer gıda maddeleri imalatı	2,62
5211	Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalarda gıda içecek ve tütün ağırlıklı perakende ticaret	1,13
5530	Lokantalar, pastaneler vb. yerler	1,05
GRUP 2		
1822	Diğer dış giyim eşyaları imalatı	1,30
1824	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer giyim eşyası ve aksesuarların imalatı	1,96
5242	Giyim eşyası perakende ticareti	1,09
GRUP 3		
2320	Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	3,27
2416	Plastik hammaddelerinin imalatı	2,16
5112	Yakıt, maden cevheri, metal ile endüstriyel ve teknik kimyasal maddelerin satışı ile ilgili araçlar	2,02
GRUP 4		
2733	Soğuk şekillendirme ve katlama	1,03
2734	Tel çekme	2,66
2851	Metallerin kaplanması ve işlenmesi	1,95
5112	Yakıt, maden cevheri, metal ile endüstriyel ve teknik kimyasal maddelerin satışı ile ilgili araçlar	2,02
GRUP 5		
2924	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı	1,69
2942	Diğer metal işleme takım tezgahlarının imalatı	1,33
GRUP 6		
3430	Motorlu kara taşıtları ve bunların motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarların imalatı	1,63
5010	Motorlu taşıtların satışı	1,08
GRUP 7		
3611	Sandalye, tabure vb. imalatı	1,16
5244	Mobilya ve aydınlatma donanımı ile başka yerde sınıflandırılmamış ev eşyaları perakende ticareti	1,13
GRUP 8		
6024	Karayolu yük taşımacılığı	1,10
6311	Yükleme-boşaltma hizmetleri	1,63
6312	Depolama ve ambarlama hizmetleri	1,11

Çıkan küme grupları 2 kodlu 3 yıldız analizi sonucu ortaya çıkan 14 sektör ile karşılaştırılmıştır. 15-Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı, 18-Giyim Eşyası ve Kürk İmalatı, 24-Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı, 27-Ana Metal Sanayi, 29-Genel Makine ve Teçhizat İmalatı, 34-Motorlu Kara Taşıtları İmalatı, 36-Mobilya ve Diğer Ürünler İmalatı ve 60-Karayolu Taşımacılığı ve 63-Destekleyici Ulaştırma Hizmetleri potansiyel küme ana sektörleri ve potansiyel küme gruplarının örtüştüğü görülmüştür. Bu bağlamda 2 kodlu 3 yıldız çıkan sektörler için saha araştırmasına çıkılması gereken sektörlerin ana faaliyet kodu ve potansiyel

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

küme grubunun belirlenmesi için bir değerlendirme tablosu oluşturulmuştur. Tabloda istihdam, firma yoğunluğu, toplam satış, ihracat ve indirimler değişken olarak ele alınmış ve İzmir’de yer alan tüm sektörler (51 sektör) için yapılan genel endeks sonuçlarına göre sektörlerin endeks sıralamasındaki yerleri belirtilmiştir. Tüm bu değerlendirmeler Tablo 8’de görülmektedir

Tablo 8: 3 Yıldız Alan 14 Sektörün Diğer Göstergeler Bazında Değerlendirilmesi ve Genel Endeks Sıralaması Sonuçları

EFİS Kodu	Açıklaması	3-Yıldız	İstihdam (Pareto dağılımı)	Firma yoğunluğu	Toplam Satış Yoğunluğu	İhracat Yoğunluğu	İndirimler	Genel Endeks Sıralaması
51	Motorlu taşıtlar ve motosikletler dışında kalan toptan ticaret ve ticaret komisyonculuğu	●	●	●	●		●	1
52	Motorlu taşıtlar ve motosikletlerin dışında kalan perakende ticaret; kişisel ve ev eşyalarının tamiri	●	●	●	●		●	3
60	Kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı	●	●	●	●		●	6
18	Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması	●	●	?	●	●		7
15	Gıda ürünleri ve içecek imalatı	●	●	●	●	●	●	8
27	Ana metal sanayi	●	●		●	●	●	9
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı	●	●	●	●	●		10
34	Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatı	●	●			●	●	11
36	Mobilya imalatı; başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar	●	●	●	●	●		12
63	Destekleyici ve yardımcı ulaştırma faaliyetleri; seyahat acentelerinin faaliyetleri	●	●		●		●	13
24	Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı	●	●		●	●	●	16
93	Diğer hizmet faaliyetleri	●	●					22
92	Eğlence, dinlenme, kültür ve sporla ilgili faaliyetler	●	●					24
28	Makine ve teçhizatı hariç; fabrikasyon metal ürünleri imalatı	●	●		●	●	●	25

Açıklama:

● = frekansı en yüksek, en üst %100-%70 arasında (3-yıldız için : senaryo uygulaması sonucu 3 yıldız alan sektör)

● = frekansı orta, orta %40-%70 arasında

● = frekansı düşük, alt %10-%40 arasında

Kaynak: Tura, 2009

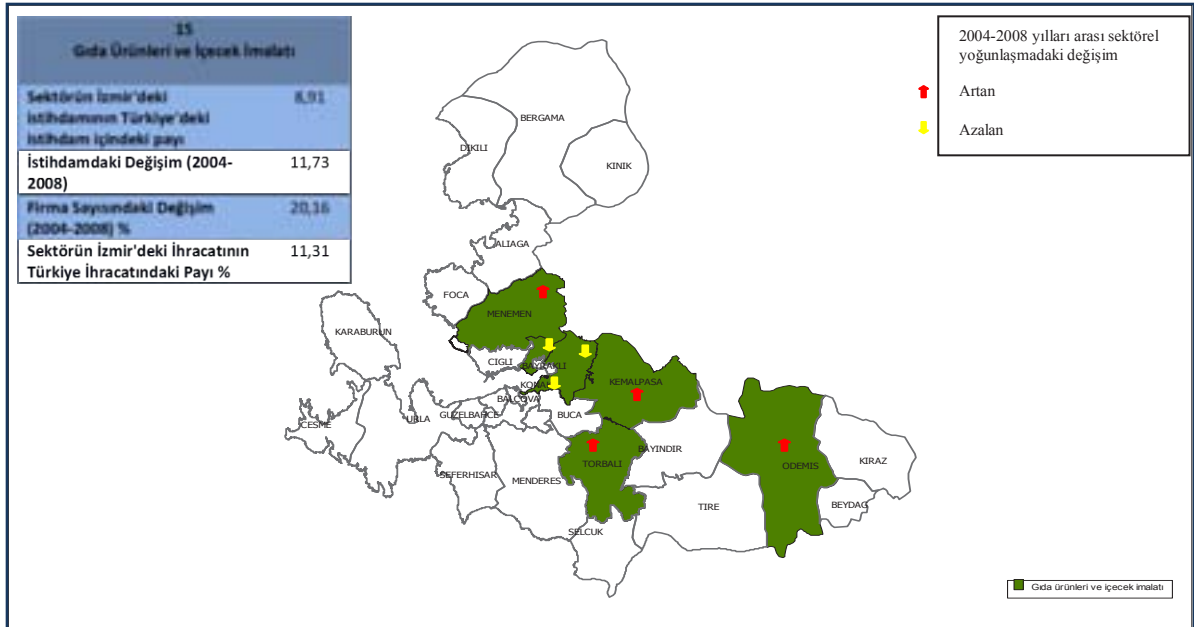
Genel endeks sıralamasında ilk sırada olmasına rağmen ve diğer parametreler bazında değerlendirildiğinde de İzmir’de önem sahibi sektörler olarak görünmesine rağmen, kodu 51 olan “motorlu taşıtlar ve motosikletler dışında kalan toptan ticaret ve ticaret komisyonculuğu” ile 52 kodlu “motorlu taşıtlar ve motosikletlerin dışında kalan perakende ticaret; kişisel ve ev eşyalarının tamiri” sektörleri, kümelenme yaklaşımında her sektörün

değer zincirinin bir parçası olarak görüldüğünden dolayı kümelenme potansiyeli açısından incelenmemiştir.

4.2.2. Potansiyel Küme Gruplarındaki Ana Sektörlerin Bölgedeki Durumu

3 Yıldız Analizi sonucunda küme grupları içinde yer alan ana sektörlerin bölgedeki genel durumlarını ortaya koymak amacıyla İzmir ve ilçelerinde yoğunlaşmaları ile Türkiye referanslı istihdam, firma sayısı, ihracat oranlarındaki 2004-2008 yılları arasındaki değişim incelenmiştir. Yapılan analizler göstermiştir ki İzmir’de sektörel yoğunlaşmalar kent merkezinde ve çevresindeki ilçelerdedir. Ayrıca sektörlerde 2004-2008 yılları arasında yaşanan istihdam ve firma sayısındaki değişim ile Türkiye referanslı istihdam ve ihracat oranları da incelenmiştir.

Buna göre; potansiyel küme grubu içinde yer alan ana sektörden biri olan gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörü Türkiye’de % 8,91’lik bir payla önemli sektörlerden birisidir. 2004-2008 yılları arasında hem istihdam (% 11,73) hem de firma sayısında artış (% 20,16) yaşanmıştır (Şekil 4). Sektör, 2008 yılı verilerine göre yıldız sektörlerde istihdam açısından 5. iken firma sayısı açısından 7. sektördür (Tablo 4). Bu sektörler arasında Ar-ge indirimlerinden faydalanan 1. sektördür. Sektör, İzmir ihracatının % 4,30’luk payını alırken, Türkiye’nin sektördeki ihracatının % 11,31’lik kısmı İzmir’den gerçekleşmektedir. Sektörün İzmir içindeki yoğunlaşmasına bakıldığında ise Konak, Karşıyaka ve Bornova’da bir yoğunlaşma varken, 2004 – 2008 arasındaki değişimde bu merkez ilçelerde bir azalma olduğu; Menemen, Kemalpaşa, Torbalı ve Ödemiş’te ise yoğunlaşmanın arttığı görülmektedir. Fakat temelde bu sektör İzmir içinde yedi ilçede yoğunlaşma göstermektedir.

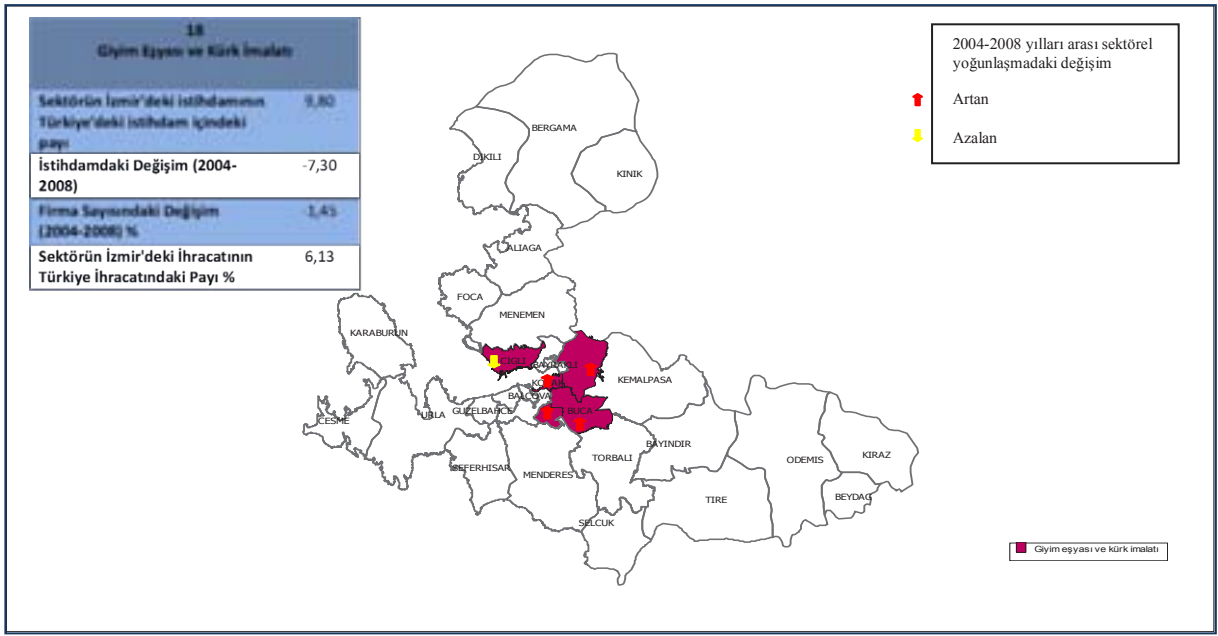


Şekil 4: Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

Giyim eşyası ve kürk imalatı sektörü yıldız sektörlerden biri olmasına karşın 2004-2008 yılları arasında sektörde istihdam ve firma sayısı açısından bir düşüş yaşanmaktadır. Ancak İzmir’de sektör % 9,8’lik bir istihdam payıyla Türkiye içinde önemli bir yere sahiptir (Şekil 5). İzmir içinde de sektör yıldız sektörler arasında 2. büyük istihdama ve 4. büyük firma sayısına sahip sektör olarak öne çıkmaktadır (Tablo 4). Sektörün Türkiye ihracatının % 6,13’lük kısmı da İzmir’den gerçekleşmektedir.

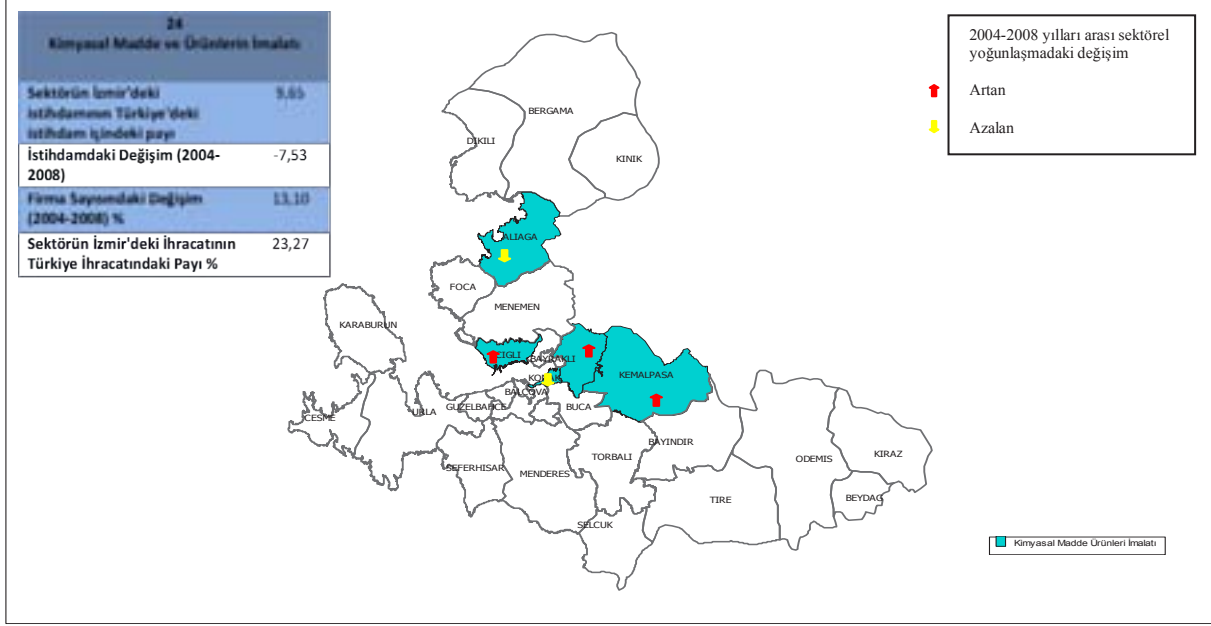
Sektörün İzmir’de yoğunlaştığı ilçelere bakıldığında ise, merkezde bir yoğunlaşma görülmektedir (Şekil 5). Yıllar itibari ile bu yoğunlaşma Çiğli’de azalırken Buca, Gaziemir, Konak ve Bornova ilçelerinde artış göstermektedir.



Şekil 5: Giyim Eşyası ve Kürk İmalatı

Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı sektörünün Türkiye’deki sektörün istihdamına olan payı % 9,65 oranındadır. İzmir’de sektör 2004-2008 yılları arasında istihdam kaybı yaşarken firma sayısında % 13,1 gibi önemli bir oranda artış yaşanmıştır. İstihdam ve firma sayıları açısından 14 sektör arasında son sıralarda yer almasına rağmen İzmir ihracatındaki payı ve Ar-ge indirimlerinden yararlanma konusunda sektör sırasıyla 3. ve 2. sektör olarak öne çıkmaktadır (Tablo 4). Ayrıca sektör ihracatta Türkiye içinde % 23,27 gibi önemli bir paya sahiptir (Şekil 6).

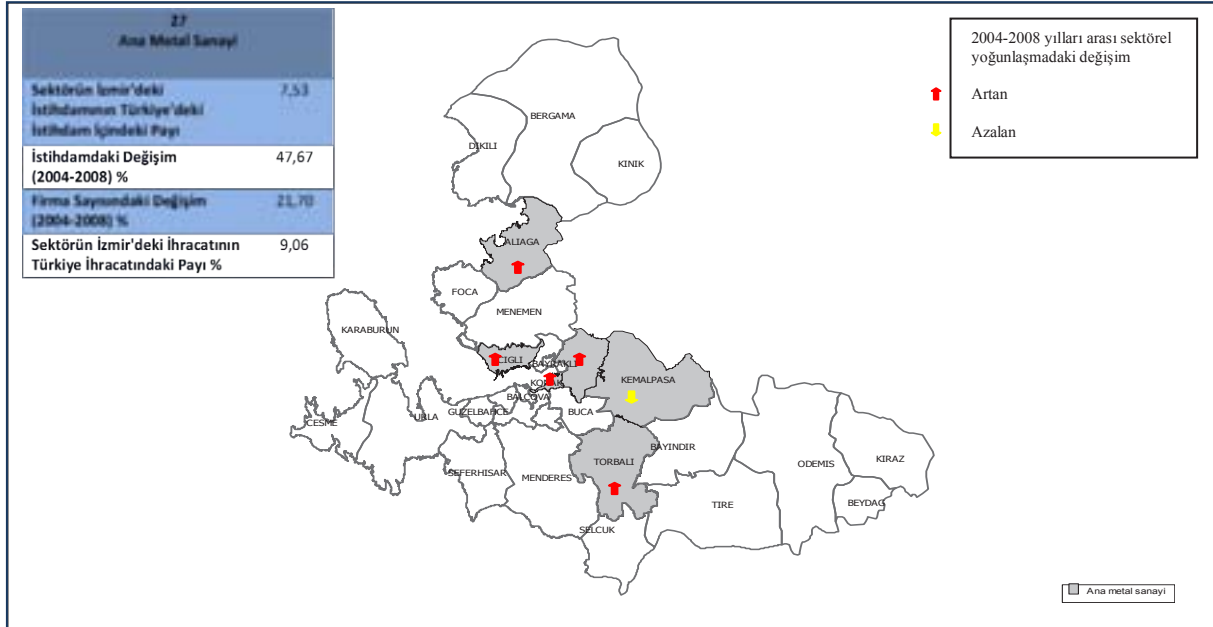
Sektör İzmir’de Aliğa, Dikili, Bornova, Konak ve Kemalpaşa ilçelerinde yoğunlaşma göstermektedir. Bu yoğunlaşma, 2004-2008 yılları arasında Aliğa ve Konak’ta azalma gösterirken, Çiğli, Bornova ve Kemalpaşa ilçelerinde artış göstermektedir (Şekil 6).



Şekil 6: Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı

2004-2008 yılları arasındaki istihdam (% 47,67) ve firma sayısı (% 21,70) artışı açısından öne çıkan ana metal sanayi 14 sektör arasında istihdam açısından 5. iken firma sayısı açısından 8. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Sektör İzmir ihracatında % 14,14'lük bir payla sektörler arasında ikinci sırada yer almakta iken, Türkiye'deki sektör ihracatındaki payı ise % 9,06'dır (Şekil 7).

Ana Metal Sanayi sektörü, İzmir'de Aliağa, Çiğli, Konak, Bornova, Torbalı ve Kemalpaşa ilçelerinde yoğunlaşma göstermektedir. Yıllar içerisinde sektörün yoğunlaşması Kemalpaşa'da azalan bir eğilimde iken diğer beş ilçede artma eğilimi göstermektedir (Şekil7).

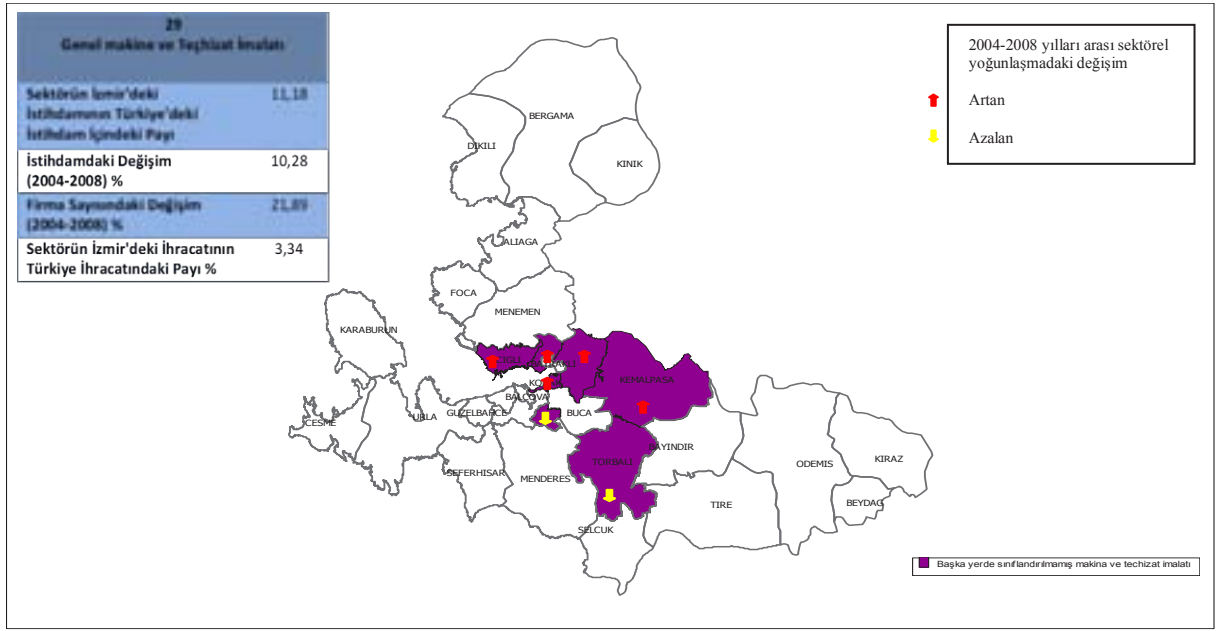


Şekil 7: Ana Metal Sanayi

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

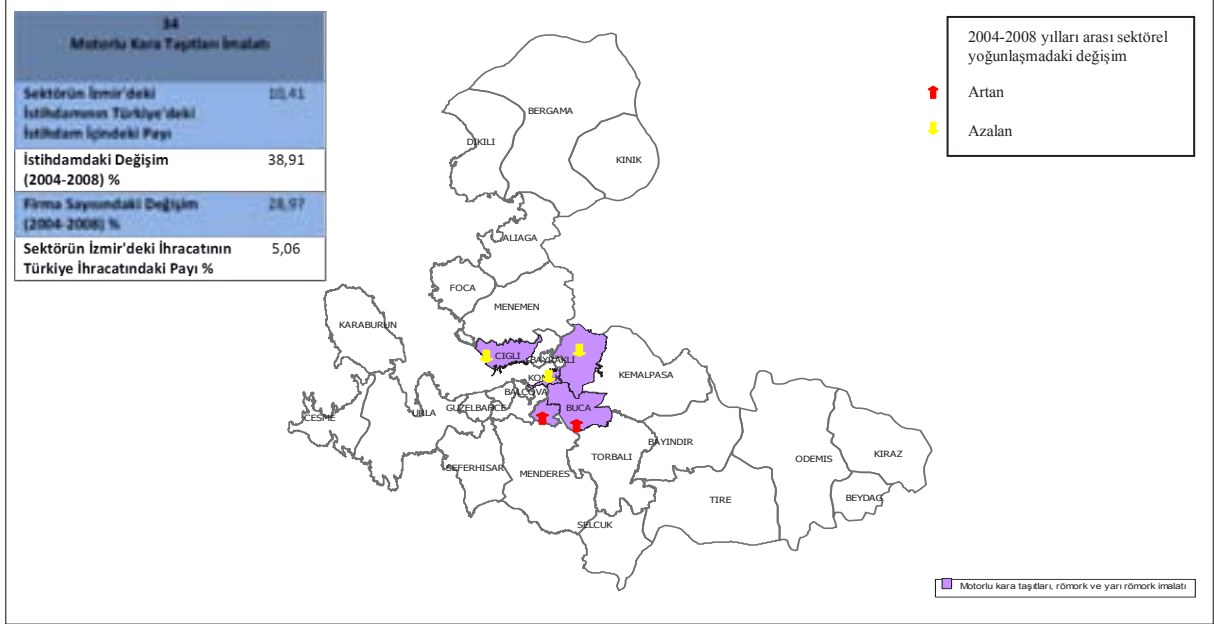
Genel Makine ve Teçhizat İmalatı sektöründe İzmir'deki istihdamın, sektörün Türkiye'deki istihdamına oranı % 11,18 olarak belirlenmiştir (Şekil 9). Sektör 2008 yılı verilerine göre yıldız sektörler içinde, istihdam açısından 7. sırada yer alırken, firma sayısı açısından 5. sırada yer almaktadır. Ayrıca sektör Ar-ge indirimlerinden % 7,91 gibi büyük bir payla 3. sırada faydalanmaktadır. Sektörün İzmir'deki diğer sektörler içindeki ihracat oranı % 2,21 iken; İzmir'deki payının Türkiye'nin sektördeki ihracatına oranının % 3,34 olduğu görülmektedir.

Sektör İzmir'de merkez ve çevresinde toplam yedi ilçede yoğunlaşma göstermektedir. Gaziemir ve Torbalı'da sektöre ait yoğunlaşmada azalma eğilimi görülürken; Çiğli, Karşıyaka, Bornova, Konak ve Kemalpaşa ilçelerinde sektördeki yoğunlaşma artma eğilimi göstermektedir (Şekil 9).



Şekil 8: Genel Makine ve Teçhizat İmalatı

Yıldız sektörlerden bir diğeri olan Motorlu Kara Taşıtları İmalatı sektöründe İzmir'deki istihdamın, sektörün Türkiye'deki istihdamına oranı % 10,41 olarak belirlenmiştir. (Şekil 9). Sektör 2008 yılı verilerine göre yıldız sektörlerde istihdam açısından 8. sırada yer alırken, firma sayısı açısından 9. sırada yer almaktadır. Ayrıca sektör Ar-ge indirimlerinden %1,19 gibi küçük bir payla faydalanmaktadır. Sektörün İzmir'deki diğer sektörler içindeki ihracat oranı % 3,74 iken; İzmir'deki payının Türkiye'nin sektördeki ihracatına oranının ise % 5,06 olduğu görülmektedir. Sektörün İzmir'de beş ilçede yoğunlaşma gösterdiği görülmektedir. Bunlardan Çiğli, Konak ve Bornova ilçelerinde azalan bir yoğunlaşma eğilimi görülürken; Buca ve Gaziemir ilçelerinde eğilimin artma yönünde olduğu söylenebilmektedir (Şekil 9).

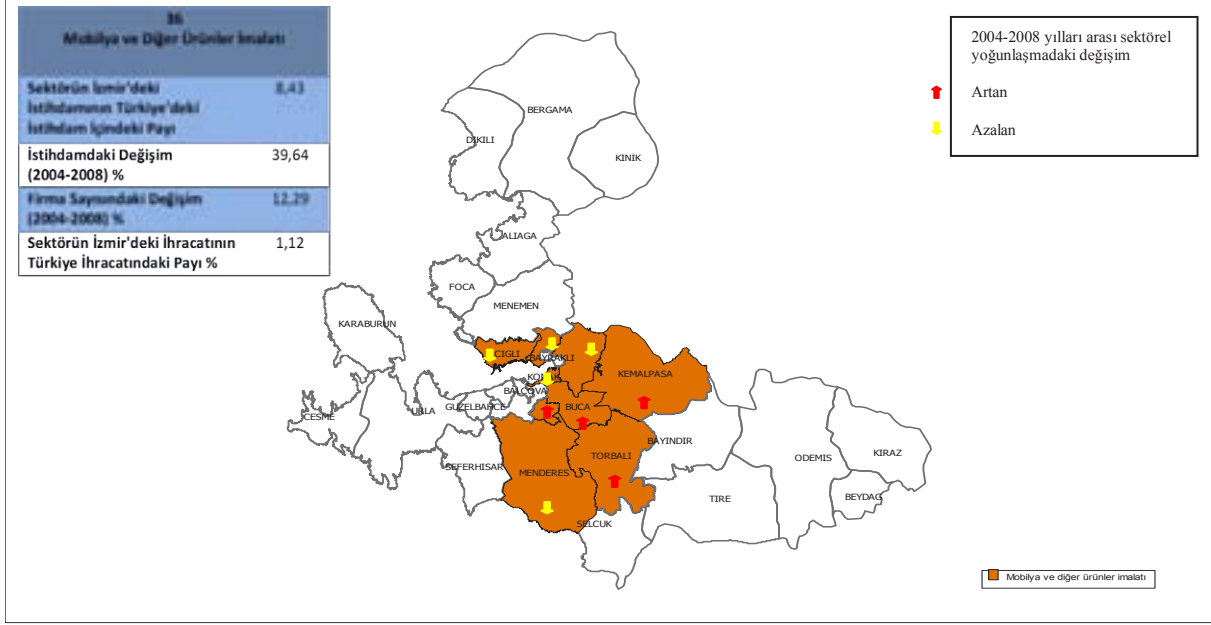


Şekil 9: Motorlu Kara Taşıtları İmalatı

Yıldız sektörlerden bir diğeri olan Mobilya ve Diğer Ürünlerin İmalatı sektöründe İzmir'deki istihdamın, sektörün Türkiye'deki istihdamına oranı % 8,43 olarak belirlenmiştir. (Şekil 10). Sektör 2008 yılı verilerine göre yıldız sektörlerde istihdam açısından 10. sırada yer alırken, firma sayısı açısından 6. sırada yer almaktadır. Ayrıca sektör Ar-ge indirimlerinden % 0,05 gibi küçük bir payla faydalanmaktadır. Sektörün İzmir'deki diğer sektörler içindeki ihracat oranı % 0,7 iken; Türkiye'nin sektördeki ihracat toplamında İzmir'deki payının da % 1,12 olduğu görülmektedir.

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

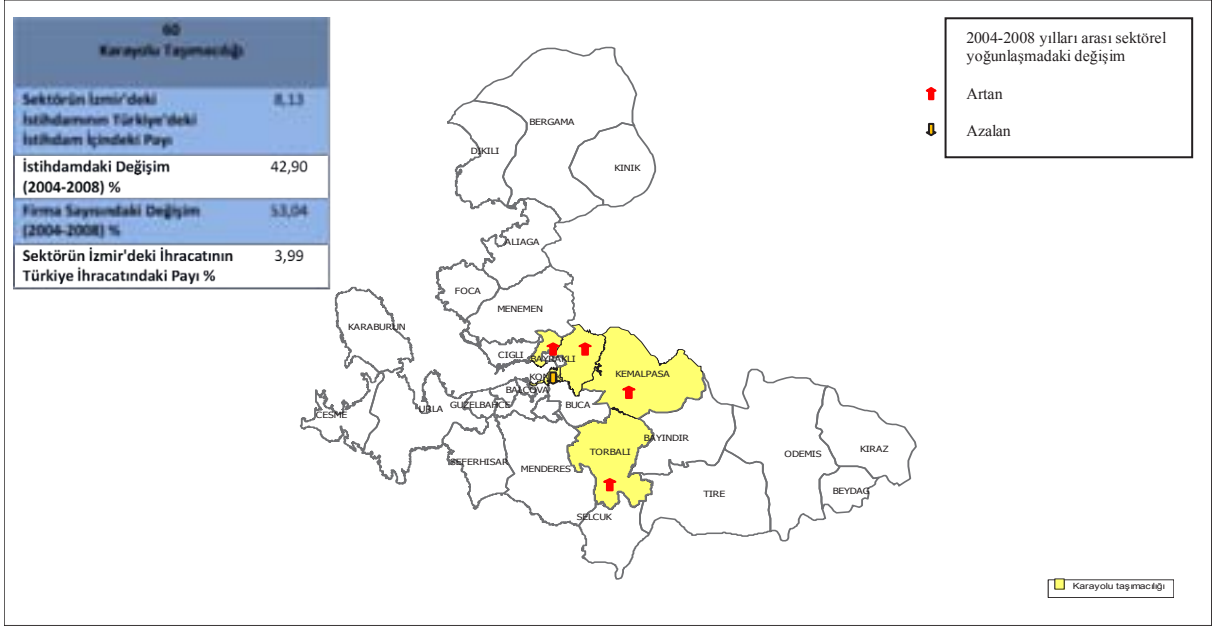
Sektörün, İzmir’de Çiğli’den Menderes’e kadar geniş bir alanda yoğunlaşmaya sahip olduğu görülmektedir. Bunlardan kuzeydeki ilçeler olan Çiğli, Karşıyaka, Bornova ve Konak’ta yoğunlaşma yıllar içinde azalırken; Gaziemir, Kemalpaşa, Buca ve Bornova’da artış görülmektedir. Öte yandan yoğunlaşmanın görüldüğü Menderes ilçesinde de yoğunlaşma yıllar içerisinde azalmıştır (Şekil 10).



Şekil 10: Mobilya ve Diğer Ürünler İmalatı

Yıldız sektörlerden bir diğeri olan Karayolu Taşımacılığı sektöründe İzmir’deki istihdamın, sektörün Türkiye’deki istihdama oranı % 8,13 olarak belirlenmiştir. 2004-2008 yılları arasında istihdam (% 42,90) ve firma sayısındaki (% 53,04) artış oranlarının oldukça büyük olduğu görülmektedir (Şekil 11). Sektör 2008 yılı verilerine göre yıldız sektörlerde istihdam ve firma sayısı açısından 3. sırada yer almaktadır. Sektör, Ar-ge indirimlerinden faydalanmazken, sektörün İzmir’deki diğer sektörler içindeki ihracat oranı ile Türkiye’nin sektördeki ihracat toplamında İzmir’deki payının da oldukça düşük olduğu görülmektedir.

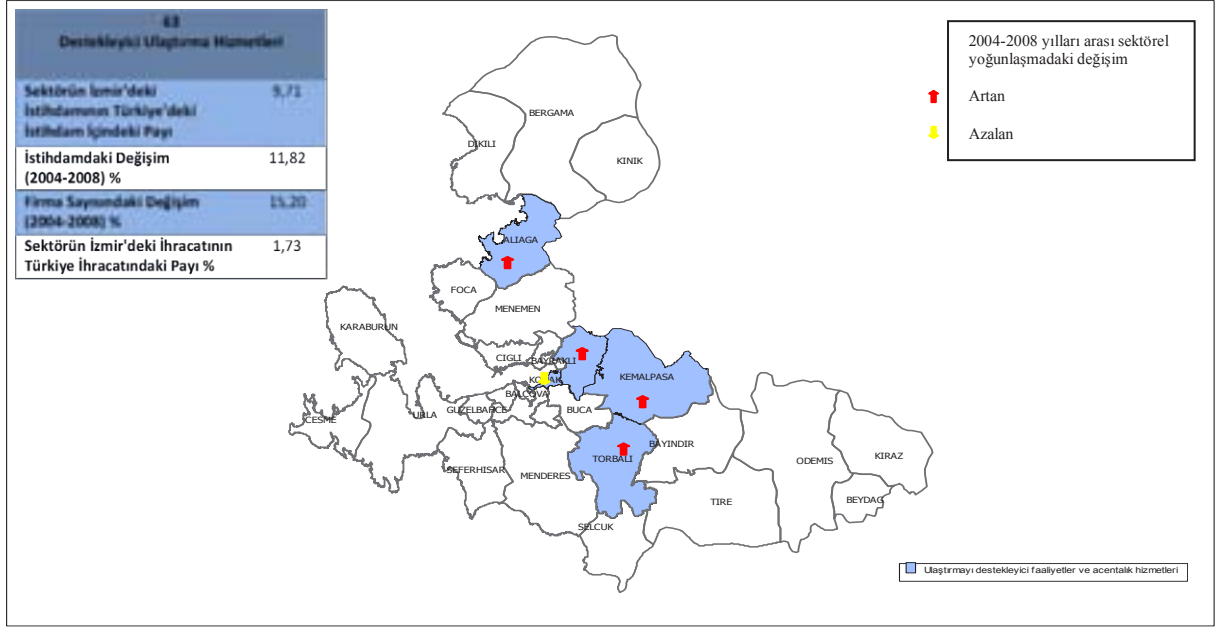
Karayolu Taşımacılığı sektöründe Karşıyaka, Bornova, Konak, Kemalpaşa ve Torbalı ilçelerinde yoğunlaşma görülmekte iken, bunlardan yalnızca Konak ilçesinde yoğunlaşma katsayısında yıllar içerisinde azalan bir değişim söz konusudur (Şekil 11).



Şekil 11: Karayolu Taşımacılığı

Yıldız sektörlerden bir diğeri olan Destekleyici Ulaştırma Hizmetleri sektöründe İzmir'deki istihdamın, sektörün Türkiye'deki istihdama oranı % 9,71 olarak belirlenmiştir. 2004-2008 yılları arasında istihdam (% 11,82) ve firma sayısındaki (% 15,21) artışın diğer sektörlerle oranla çok büyük olmadığı görülmektedir. (Şekil 12). Sektör 2008 yılı verilerine göre yıldız sektörlerde istihdam açısından 9. sırada yer alırken, firma sayısı açısından 10. sırada yer almaktadır. Öte yandan Ar-ge indirimlerinden faydalanmadığı görülmektedir (Tablo 4). Sektörün İzmir'deki diğer sektörler içindeki ihracat oranı % 1,13 iken ile Türkiye'nin sektördeki ihracat toplamında İzmir'deki payının da % 1,73 olduğu görülmektedir.

Destekleyici Ulaştırma Hizmetleri sektöründe yoğunlaşma daha çok Aliağa, Konak, Bornova, Kemalpaşa ve Torbalı ilçelerinde görülmektedir. Karayolu taşımacılığı sektöründe olduğu gibi yoğunlaşma miktarı yıllar içerisinde yalnızca Konak ilçesinde bir azalma gösterirken, diğer ilçelerde artma eğiliminde olmuştur (Şekil 12).



Şekil 12: Destekleyici Ulaştırma Hizmetleri

4.2.3. 2 kodlu 3 Yıldız Ana Sektör Gruplarında 4 Kodlu Bazda Detay Değerlendirmeler

İstatistik analiz sonucunda ortaya çıkan ve kümelenme potansiyeli olduğu öngörülen sektörlerde saha araştırması yapılacak alt sektörlerin belirlenebilmesi için sektörlerin EFİS (NACE) Rev. 1.1. sınıflandırmasında 4 kodlu bazlı incelemeleri yapılmıştır. Fakat 4 kodlu bazda kullanılan 2004-2008 verileri SGK tarafından EFİS Rev. 1.1. sınıflandırmasından farklı bir sınıflandırılma ile tutulduğundan, sektörler arası sınıflandırmalar arası bir dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki tablolarda belirtilen sektörel kodlamalar SGK verileri temelinde dönüştürülerek EFİS Rev. 1.1. sınıflamasında geçen kodlar olarak kullanılmıştır. Bu bölümde 2 kod bazında 3 Yıldız alan ve 4 kod bazında 3 Yıldız alan sektörlerin oluşturduğu küme grupları baz alınarak incelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda bu küme grupları içerisinde yer alan 2 kodlu küme potansiyeli olan 9¹ ana sektörde incelemeler gerçekleştirilmiştir.

3 yıldız alan bir sektör olarak ortaya çıkan gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörü alt sektörler detayında incelendiğinde Tablo 9'dan da görüldüğü gibi; İzmir'deki ihracat oranları açısından meyve ve sebzelerin kurutmacılığı ve işlenmesi ilk sırada yer almaktadır. Firma sayısı bazında ekmek, taze fırın ürünleri ve taze kek gibi benzeri hamur işleri imalatı ilk sırada yer almaktadır. İstihdam açısından değerlendirildiğinde yine aynı sektörle beraber meyve ve sebze işlenmesini içeren 1531, 1532, 1533 ve 1587 kodlu sektörlerin ilk sırayı paylaştığı görülmektedir. Kümelenme yaklaşımında ele alınan 3 yıldız yöntemi kapsamında ülke referanslı değerlendirmeler sonucunda da ortaya çıkan sektör ise meyve ve sebzelerin işlenmesi yoluyla üretimi, peksimet, bisküvi imalatı, dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı ile başka yerde sınıflandırılmamış diğer gıda maddeleri imalatı sektörleri olmuştur.

¹ 60-Karayolu Taşımacılığı ve 63-Destekleyici Ulaştırma Hizmetleri ayrı ele alınmıştır.

Tablo 9: Gıda Ürünleri ve İçecek Üretimi Sektörü Alt Sektörleri

EFİS KODU	ALT SEKTÖR ADI	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ FİRMA SAYISI ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ İSTİHDAM ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ İHRACAT PAYI (%)	
15	GIDA ÜRÜNLERİ VE İÇECEK İMALATI	3 Yıldız Analizi Sonucu	Toplam Firma Sayısı	Toplam İstihdam	Toplam İhracat Değeri (TL)
			2.203	28.999	683.474.169,4
1511	Et imalatı ve saklanması	0,6	2,4	0,8	
1512	Kümes hayvanları etlerinin imalatı ve saklanması	0,4	3,4	0,0	
1513	Et ve kümes hayvanı et ürünlerinin imalatı	1,0	3,0	0,6	
1520	Balık ve balık ürünlerinin işlenmesi ve saklanması	0,2	0,1	0,2	
1531-1532-1533-1587	Patatesin işlenmesi ve saklanması	*	4,5	20	52,0
	Sebze ve meyve suyu imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması Baharat, soslar, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı				
1542-1543	Rafine sıvı ve katı yağların imalatı	5,5	4,8	29,4	
	Margarin ve benzeri yenilebilir katı yağların imalatı				
1551-1552	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı Dondurma imalatı	8,9	7,8	5,7	
1561	Öğütülmüş tahıl ürünleri imalatı	2,0	4,4	0,4	
1572	Ev hayvanları için hazır yem imalatı	1,3	2,2	0,3	
1581	Ekmek, taze fırın ürünleri ve taze kek imalatı	64,5	27,6	3,0	
1582	Peksimet, bisküvi imalatı, dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı	*	0,2	0,9	0,0
1583	Şeker imalatı	0,0	0,0	0,0	
1584	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı	2,6	1,5	0,1	
1585	Makarna, şehriye, kuskus ve benzer unlu mamullerin imalatı	0,1	1,1	0,0	
1586	Kahve ve çayın işlenmesi	0,1	0,1	0,0	
1589	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer gıda maddeleri imalatı	*	6,0	16,4	1,0
1591	Damıtılmış alkollü içeceklerin imalatı	0,1	0,3	0,1	
1593	Şarap imalatı	0,4	0,3	0,1	
1596	Bira imalatı	0,1	1,2	5,2	
1598	Maden suyu ve alkolsüz içecek üretimi	1,1	1,7	1,3	

3 yıldız alan diğer bir sektör olan Giyim Eşyası ve Kürk İmalatı sektöründe Tablo 10'dan da görüldüğü gibi; İzmir'deki ihracat oranları açısından değerlendirildiğinde 1810, 1821 ve 1822 kodlu sektörlerin toplamında büyük bir ihracat payı bulunmaktadır. İstihdam ve firma sayısı açısından bakıldığında ise yine aynı sektörlerin öne çıktığı görülmektedir. Kümelenme yaklaşımında ele alınan 3 yıldız yöntemi kapsamında ülke referanslı değerlendirmeler sonucunda da ortaya çıkan 4 kodlu sektörler ise yine dış giyim imalatı ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer giyim eşyası ve aksesuarların imalatıdır.

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

Tablo 10: Giyim Eşyası ve Kürk İmalatı Alt Sektörleri

EFİS KODU	ALT SEKTÖR ADI	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ FİRMA SAYISI ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ İSTİHDAM ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ İHRACAT PAYI (%)	
18	GIYIM EŞYASI ve KÜRK İMALATI	3 Yıldız Analizi Sonucu	Toplam Firma Sayısı	Toplam İstihdam	Toplam İhracat Değeri (TL)
			2.484	36.425	428.954.327,3
1810-1821-1822	Deri giyim eşyası imalatı	*	99,11	99,63	98,2
1823	İş giysisi imalatı				
1823	Diğer dış giyim eşyaları imalatı				
1823	İç giyim eşyası imalatı		2,17	2,46	
1824	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer giyim eşyası ve aksesuarların imalatı	*	0,72	0,13	1,8
1830	Kürkün işlenmesi ve boyanması; kürk mamulleri imalatı		0,16	0,23	0,0

3 yıldız alan diğer sektör Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı ile ilgili değerlendirmeler Tablo 11’de görülmektedir. Tabloya göre İzmir’deki ihracat oranları değerlendirildiğinde 2416 kodlu sektörün önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir. Firma sayısının sektör içerisindeki oranına bakıldığında ise 2412 ve 2451 kodlu sektörler başı çekmektedir. İstihdam değerlendirmesinde ise 2416 kodlu sektörün % 40’ı aşan oranı ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Yapılan 3 yıldız analizi sonucu ortaya çıkan sektörler 2416 kodlu sektör olmuştur.

Tablo 11: Kimyasal Madde ve Ürünleri İmalatı ve Alt Sektörleri

EFİS KODU	ALT SEKTÖR ADI	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ FİRMA SAYISI ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ İSTİHDAM ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ İHRACAT PAYI (%)	
24	KİMYASAL MADDE VE ÜRÜNLERİN İMALATI	3 Yıldız Analizi Sonucu	Toplam Firma Sayısı	Toplam İstihdam	Toplam İhracat Değeri (TL)
			287	7.530	1.782.639.122
2441-2442	Temel eczacılık ürünleri imalatı		9,76	4,53	0,14
2442	Farmasötik preparat imalatı				
2412	Boya ve pigment imalatı		28,57	14,21	0,18
2451	Sabun ve deterjan ile temizlik ve cilalama maddeleri imalatı		21,6	11,0	4,05
2452	Parfüm ile kozmetik imalatı		11,1	5,5	0,15
2413-2414	Diğer organik ana kimyasal maddelerin imalatı		16,4	13,0	2,02
2414	Diğer inorganik ana kimyasal maddelerin imalatı				
2415	Kimyasal gübre ve azot bileşiklerin imalatı		4,2	5,4	3,75
2462	Tutkal ve jelatin imalatı		4,2	0,8	0,0
2416	Plastik hammaddelerinin imalatı	*	2,1	40,5	82,13
2430	Boya, vernik benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı		2,1	5,1	7,59

3 yıldız alan ve küme gruplarından birini oluşturan Ana Metal Sanayi alt sektörler bazında incelendiğinde ihracat oranları açısından 2710 sektörünün ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

İstihdam ve firma sayısı payında ise sektörde 2733-Soğuk Şekillendirme ve Katlama sektöründe bir yığılma söz konusudur. İkinci olarak bu sektörü 2754-Demir Dışındaki Diğer Metallerin Dökümü sektörü takip etmektedir. 3 yıldız analizi göze çarpan sektörler ise 2733 ve 2734 kodlu sektörler olmuştur.

Tablo 12: Ana Metal Sanayi ve Alt Sektörleri

EFİS KODU	ALT SEKTÖR ADI	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ FİRMA SAYISI ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ İSTİHDAM ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ İHRACAT PAYI (%)	
27	ANA METAL SANAYİ	3 Yıldız Analizi Sonucu	Toplam Firma Sayısı 2.188	Toplam İstihdam 29.327	Toplam İhracat Değeri (TL) 2.315.739.942
2710	Ana demir ve çelik ürünleri ile demir alaşımları imalatı		0,78	8,64	91,94
2722	Çelik boru imalatı		0,46	4,31	0,41
2733	Soğuk şekillendirme ve katlama	*	54,71	55,18	0,00
2734	Tel çekme	*	8,55	15,02	0,00
2745	Demir dışındaki diğer metallerin üretimi		0,14	1,19	4,03
2754	Demir dışındaki diğer metallerin dökümü		35,37	15,65	3,61

3 yıldız almış sektörlerden olan Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Teçhizat İmalatı sektörü alt sektörler detayında incelendiğinde ihracat oranları açısından 2924 ilk sıradayken ikinci sırada 2942 yer almaktadır. Firma sayısının sektördeki toplam firma sayısına oranının en yüksek olduğu alt sektörün 2924 kodlu sektör olduğu görülmektedir. İstihdam açısından değerlendirildiğinde ise 2924 ve 2942 kodlu sektörlerin yine ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Önceki sektör detaylarının aksine Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Teçhizat İmalatı sektöründe görülmektedir ki değerler tüm göstergelerde paralellik göstermektedir. 3 yıldız analizi sonucunda göze çarpan sektörler ise 2923-2924 ile 2942-2943 kodlu sektörlerdir.

Tablo 13: Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Teçhizat İmalatı Alt Sektörleri

EFİS KODU	ALT SEKTÖR ADI	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ FİRMA SAYISI ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ İSTİHDAM ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ İHRACAT PAYI (%)	
29	BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ MAKİNE VE TEÇHİZAT İMALATI	3 Yıldız Sonucu	Toplam Firma Sayısı	Toplam İstihdam	Toplam İhracat Değeri (TL)
			2.912	27.294	112.990.997,48
2923-2924	Soğutma ve havalandırma donanımı imalatı (evde kullanıma yönelik olanlar hariç) Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı	*	70,4	60,64	83,81
2942-2943	Diğer metal işleme takım tezgahlarının imalatı Başka yerde sınıflandırılmamış diğer takım tezgahlarının imalatı	*	26,1	33,45	9,96
2931-2932	Tarımsal amaçlı traktör imalatı Diğer tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı		3,4	5,87	6,20
2960	Silah ve mühimmat imalatı		0,1	0,04	0,03

3 yıldız analizi sonucu ortaya çıkan sektörlerden Motorlu Kara Taşıtları sektöründe ihracat payı yüksek olan alt sektörler 3430 ve 3410 kodlu sektörler olarak görülmektedir. Öte yandan firma sayısı ve istihdam açısından değerlendirildiğinde 3430 kodlu sektör ilk sırayı alırken; 3420 kodlu sektör ikinci sırayı almaktadır. Öte yandan 3 yıldız analizinde 3430 sektörünün kümelenme potansiyeli açısından değerlendirilebilir sektör olduğu görülmektedir.

Tablo 14: Motorlu Kara Taşıtları Alt Sektörleri

EFİS KODU	ALT SEKTÖR ADI	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ FİRMA SAYISI ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ İSTİHDAM ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ İHRACAT PAYI (%)	
34	MOTORLU KARA TAŞITLARI	3 Yıldız Sonucu	Toplam Firma Sayısı	Toplam İstihdam	Toplam İhracat Değeri (TL)
			2.039	24.821	619.350.122,35
3430	Motorlu kara taşıtları ve bunların motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarların imalatı	*	87,35	66,77	73,65
3420	Motorlu kara taşıtları karoseri imalatı; römork ve yarı römork imalatı		11,43	22,20	0,05
3410	Motorlu kara taşıtlarının imalatı		1,23	11,04	26,30

Potansiyel küme grupları altında yer alan ana sektörlerden bir olan mobilya imalatının altında yer alan 4 kodlu sektörler incelendiğinde ihracat oranlarında 3611, 3622 ve 3663 sektörlerinin öne çıktığı görülmektedir (Tablo 15). İstihdam ve firma sayısı açısından ise sektörde aynı zamanda 3 yıldız alan 3611 ve 3663 sektörlerinin ağırlıkları söz konusudur.

Tablo 15: Mobilya İmalatı: Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer İmalatlar Alt Sektörleri

EFİS KODU	ALT SEKTÖR ADI	3 Yıldız Analizi Sonucu	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ FİRMA SAYISI ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ İSTİHDAM ORAN (%)	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ İHRACAT PAYI (%)
36	MOBİLYA İMALATI: BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ DİĞER İMALATLAR		Toplam Firma Sayısı	Toplam İstihdam	Toplam İhracat Değeri (TL)
			2.422	20.164	103.576.950
3611	Sandalye, tabure vb. imalatı	*	61,88	44,00	30,99
3612	Diğer büro ve mağaza mobilyalarının imalatı		3,63	4,48	1,87
3614	Diğer mobilyaların imalatı		0,17	0,40	2,28
3621	Madeni paraların ve jetonların imalatı		6,23	3,66	0,00
3622	Mücevherat ve başka yerde sınıflandırılmamış ilgili eşyaların imalatı		0,21	0,21	0,07
3630	Müzik aletleri imalatı		0,70	0,18	4,89
3640	Spor malzemeleri imalatı		0,08	0,01	5,83
3662	Süpürge ve fırça imalatı		0,41	0,70	4,29
3663	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar	*	26,69	46,50	32,71

Kümelenme analizinde 3 yıldız alan Karayolu Taşımacılığı ve Destekleyici Ulaştırma Faaliyetleri sektörleri birbirleri ile olan ilgileri ve lojistik sektörü altında değerlendirilebilmeleri itibari ile bir arada ele alınmıştır.

Tablo 15'te görüldüğü üzere karayolu taşımacılığında ihracat payı en yüksek olan alt sektör % 98,72 oranla 6024 kodlu alt sektördür. Firma sayısı açısından değerlendirildiğinde yine aynı sektör öne çıkarken, 6022 kodlu alt sektör ikinci sırayı almaktadır. İstihdam açısından değerlendirildiğinde ise %77,34'lük payla en çok kişinin çalıştığı alt sektör olarak yine 6024 kodlu sektör ortaya çıkmaktadır.

Bu sektörlerde 3 yıldız analizi ise 6022 ve 6024 kodlu sektörleri öne çıkarmaktadır.

Tablo 16: Karayolu Taşımacılığı Alt Sektörleri

EFİS KODU	ALT SEKTÖR ADI	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ FİRMA SAYISI ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ İSTİHDAM ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN İÇİNDEKİ İHRACAT PAYI (%)	
60	KARAYOLU TAŞIMACILIĞI	3 Yıldız Analizi Sonucu	Toplam Firma Sayısı	Toplam İstihdam	Toplam İhracat Değeri (TL)
			6.694	38.032	345.616.288,1
6024	Karayolu yük taşımacılığı	*	60,98	77,34	98,72
6022	Taksi taşımacılığı	*	28,47	12,37	0,00
6021	Kara taşımacılığı ile yapılan diğer tarifeli yolcu taşımacılığı		10,46	10,18	1,25
6010	Demiryolu taşımacılığı		0,09	0,11	0,02

Destekleyici ulaştırma faaliyetlerinde ise ihracatta en yüksek payı 6322 kodlu sektör almaktadır. Firma sayısı ve istihdam oranları değerlendirildiğinde ise 6311 ve 6312 kodlu sektörler sırasıyla ilk iki sırayı paylaşmaktadır.

3 yıldız analizi sonucunda ise ortaya çıkan sektörlerin yine 6311, 6312 kodlu sektörlerle beraber 6322 kodlu sektörler olduğu görülmektedir.

Tablo 17: Destekleyici Ulaştırma Faaliyetleri Alt Sektörleri

EFİS KODU	ALT SEKTÖR ADI	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ FİRMA SAYISI ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ İSTİHDAM ORANI (%)	ALT SEKTÖRÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ İHRACAT PAYI (%)	
63	DESTEKLEYİCİ ULAŞTIRMA FAALİYETLERİ	3 Yıldız Analizi Sonucu	Toplam Firma Sayısı	Toplam İstihdam	Toplam İhracat Değeri (TL)
			1.501	19.787	24.525.403,84
6311	Yükleme-boşaltma hizmetleri	*	43,84	50,03	7,11
6312	Depolama ve ambarlama hizmetleri	*	22,45	20,64	15,31
6321	Kara taşımacılığını destekleyici diğer faaliyetler		22,18	10,36	17,79
6322	Suyolu taşımacılığını destekleyici diğer faaliyetler	*	10,79	14,06	59,18
6323	Havayolu taşımacılığını destekleyici diğer faaliyetler		0,73	4,90	0,61

4.2.4. Yapılan Analizler Sonucunda Belirlenen ve Saha Çalışmasında Ele Alınacak Sektörler

2 kod ve 4 kod detayında yapılan 3 yıldız analizi sonucu ortaya çıkan potansiyel küme grubuna dahil alt sektörlerde İzmir içindeki firma sayısı oranı, istihdam oranı, ihracat payı ve Türkiye içindeki firma sayısı oranı, istihdam ve ihracat oranlarının zaman içindeki değişimleri değerlendirilmiştir. Tüm bu analizler göz önünde bulundurularak Kümelendirme Komitesinde sahaya çıkılmak üzere potansiyel küme grubu ana sektörlerinden 6 tanesi üzerinde araştırma yapılması yönünde görüş oluşturulmuştur. Değişkenler dışında saha araştırması gerçekleştirilecek olan alt sektörlerin mümkün olduğu kadar ürün bazında da ele alınması düşünüldüğünden ana sektörlerin dahil olduğu potansiyel küme grubundaki alt sektörlerde Türkiye referanslı firma oranlarına bakılmıştır.

Tablo 18: Değerlendirme Sonucunda Alt Sektör Saha Çalışması Yapılan Sektörler

NACE Rev.1.1. Sınıflaması Kodu	Faaliyet Adı	Potansiyel Küme Grubu
1533 - 1587	Başka yerde sınıflandırılmamış sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması ve Baharat, soslar, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı olmak üzere	Konserve Gıda Sektörü
1810-1821-1822	Deri giyim eşyası imalatı İş giysisi imalatı Diğer dış giyim eşyaları imalatı	Gelinlik, Abiye Kıyafetleri Sektörü
2412-2416-2451	Boya ve pigment imalatı Sabun ve deterjan ile temizlik ve cilalama maddeleri imalatı Plastik hammaddelerinin imalatı	Kimyasal Maddeler Sektörü (Plastik hammadde, boya ve temizlik maddeleri)
2923-2924	Soğutma ve havalandırma donanımı imalatı (evde kullanıma yönelik olanlar hariç) ve Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı	Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları Sektörü
3430	Motorlu kara taşıtları ve bunların motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarların imalatı	Araç Üstü Ekipman Sektörü
6311-6021-6321-6024	Yükleme-boşaltma hizmetleri Depolama ve ambarlama hizmetleri Kara taşımacılığını destekleyici diğer faaliyetler Karayolu yük taşımacılığı	Kara ve Deniz Yolu Yük Taşımacılığı ve Depolama Hizmetleri Sektörü

“Konserve Gıda Sektörü”nün seçilmiş olma nedeni; 3 yıldız almış olmasının yanında, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörü içinde yaklaşık % 52’lik bir ihracat payına ve % 20’lik bir istihdam payına sahip olmasıdır. Ayrıca bu sektörde Türkiye’deki firmaların % 21’i İzmir’de bulunmaktadır.

Giyim eşyası ve kürk imalatı sektöründe İzmir’de öne çıkan ve saha çalışmasında ele alınması gereken sektör “Gelinlik ve Abiye Kıyafetleri Sektörü” olarak belirlenmiştir. Sektörler 6 kod detayında incelendiğinde ele alınan sektörün İzmir’deki firma sayısının Türkiye’deki firma sayısına oranının % 21 olduğu görülmüştür.

Kimyasal Madde ve Ürünleri sektöründe sahaya çıkılacak sektör “Kimyasal Maddeler (Plastik hammadde, boya ve temizlik maddeleri)” olarak belirlenmiştir. Bunun nedeni; küme grubunda yer alan 3 yıldız almış olan rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, plastik hammaddeleri imalatı ile diğer kimyasal maddelerin üretimi konusunda girdi çıktı ilişkilerinin yoğun olması düşüncesidir. Bu bağlamda araştırmanın gerçekleştirileceği alt sektörlerin içine plastik hammadde yanında boya ve temizlik hammaddeleri imalatı sektörleri de eklenmiştir. Öte yandan İzmir’deki sektör içindeki ihracatın yaklaşık % 90’ının yine bu alt sektörlerde gerçekleştiği görülmektedir. Sektördeki istihdamın % 75’inden fazlası bu alt sektörlerde yoğunlaşırken, bu alt sektörlerin tümünde Türkiye’deki firmaların % 26’sı İzmir’de yer almaktadır.

“Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları Sektörü” saha çalışmasında değerlendirilmek üzere ele alınan sektör olmuştur. SGK verilerine göre “Başka yerde sınıflandırılmamış genel amaçlı makinelerin imalatı ve soğutma ve havalandırma donanımı imalatı sektörleri” bir arada ele alınmıştır. Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı sektörü altında yer alan bu sektörlerde İzmir’deki firma sayısı (%70), istihdam (%61) ve ihracat (%84) oranları açısından incelendiğinde diğer tüm alt sektörlerin önüne geçtiği görülmektedir. Sektörler 6 kod detayında incelendiğinde ise “soğutma ve havalandırma donanımı imalatı sektör”ünde İzmir’deki firma sayısının Türkiye’deki firma sayısına oranının % 17 olduğu tespit edilmiş ve özellikle bu alt sektörün öne çıktığı görülmüştür.

Motorlu Kara Taşıtları İmalatı sektöründe kümelenme potansiyeli saha araştırmasında ele alınacak sektör “Araç Üstü Ekipman Sektörü” olarak belirlenmiştir. Bunun nedeni; söz konusu alt sektörlerin firma sayısı (%98), istihdam (% 89), ihracat (%74) oranlarının sektör içinde büyük bir paya sahip olmasıdır. Buna ek olarak sektör Türkiye içinde % 15’lik bir firma sayısı payına sahiptir.

Saha çalışmasında incelenmek üzere seçilen ve “Kara ve Deniz Yolu Yük Taşımacılığı ve Depolama Hizmetleri” olarak ele alınan “Karayolu Taşımacılığı ve Destekleyici Ulaştırma Hizmetleri Sektörleri”nin nitelikleri gereği birbirlerini tamamlayıcı özellikte oldukları düşüncesiyle, sektör genel olarak değerlendirmeye alınmıştır.

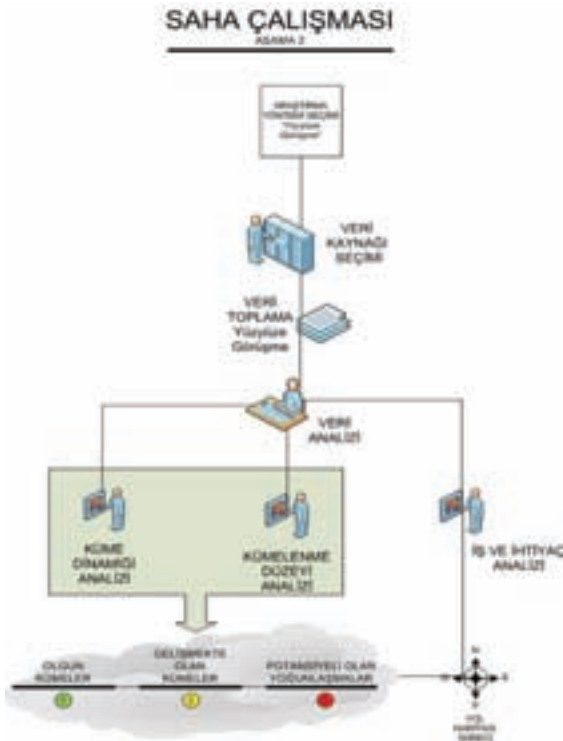
5. SAHA ARAŞTIRMASI

5.1. Saha Araştırması Yöntemi

Saha araştırmasında ortaya çıkan sektörlerin kümelenme potansiyelini belirlemek üzere bölgedeki 100 firma ve destekleyici kurum ile 2 aylık bir zaman içerisinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen firma sayıları ve sektörleri Tablo 19'de belirtilmiştir:

Tablo 19: Sektörel Firma Sayısı Dağılımı

POTANSİYEL KÜME GRUBU	GÖRÜŞÜLEN FİRMA SAYISI
Araç Üstü Ekipman Sektörü	16
Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları Sektörü	16
Gelinlik, Abiye Kıyafetleri Sektörü	15
Kimyasal Maddeler Sektörü (Plastik hammadde, boya ve temizlik maddeleri)	23
Konserve Gıda Sektörü	15
Kara ve Deniz Yolu Yük Taşımacılığı ve Depolama Hizmetleri Sektörü	15
GENEL TOPLAM	100



Şekil 13: Saha Araştırması Akış Şeması
Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Yapılan görüşmeler sırasında mülakata yön vermesi amacıyla bir görüşme formu oluşturulmuş ve kullanılmıştır. Görüşme formu rakamsal sonuçlara ulaşmaktan ve istatistiksel çalışma yapılabilecek bir anket formu özelliği taşımaktan çok; sektörü, firmaları ve firmalar aralarındaki ilişkiyi anlamaya yönelik olarak tasarlanmıştır (Zobu ve diğ., 2010). Yapılan saha araştırmasında izlenen süreç Şekil 13'teki gibi olmuştur.

Araştırma yöntemi belirlendikten sonra gelen veri kaynağı seçimi aşamasında, Tablo 19'da gösterilen her bir potansiyel küme grubuna dahil alt sektörler için EBSO ve İZTO üyelerinden görüşme gerçekleştirilecek firmalar seçilmiştir. Seçilen firmalar sektörde ölçek çeşitliliği ve lider olabilme potansiyeli konuları göz önünde bulundurularak oluşturulmuş örneklem bazında belirlenmiştir.

Belirlenen firmalar;
-iş ve İhtiyaç Analizi,

- Küme Dinamiği Analizi,
- Kümelenme Düzeyi Analizi,

olarak tanımlanan 3 farklı analizle değerlendirilmiştir.

Değerlendirme sonucunda, incelenen faaliyet alanları kümelenme potansiyel ve düzeylerine göre sınıflandırılmış sektörel ihtiyaçları ve sosyal ağ ilişkileri belirlenmiştir.

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen kümelenme düzeyi analizi 4 ana başlık (Pazarlama Etkinliği, Yönetim Etkinliği, Üretim Etkinliği ve Kümelenme Kapasitesi) altında 10 farklı göstergesi (iç pazarda etkinlik düzeyi, dış pazarda etkinlik düzeyi, kalite yönetim sistemi sertifikasyon düzeyi, departmanlaşma düzeyi, Ar-ge ve Tasarım düzeyi, istihdam düzeyi, firma büyüklüğü düzeyi, üniversite ve Ar-ge kuruluşları ile ilişki düzeyi, sektörel örgütlenme düzeyi, işbirliğine yönelik istek ve motivasyon düzeyi) geliştirilmiştir. Araştırma konusu faaliyet alanlarının kümelenme düzeyleri bu değişkenlere göre değerlendirilmiştir.

Sektörlere ait küme dinamiği analizi ve iş kümesi haritalarında kümelenme aktörü olarak yer alan firma ve destekleyici kuruluşlara ilişkin isimlere raporda yer verilmemekle birlikte strateji ve yol haritası oluşturma aşamalarında işbirliği yapılacak tüm aktörler belirlenmiştir.

5.2.Saha Çalışmasının Sonuçları

5.2.1 Araç Üstü Ekipman Sektörü

Araç üstü ekipman; vidanjörden, çöp toplama kamyonuna, treylerden, ambulansa, itfaiye aracından, vince kadar geniş bir yelpazedeki belli bir amaca yönelik ticari araçların özel ekipmanla donatılması olarak tanımlanmaktadır.

Sektör iş ve ihtiyaç analizi açısından değerlendirildiğinde; insan kaynakları, finansman kaynakları, duran varlıklar, bilgi ve deneyim kaynakları, ilişkiler ve iletişim ağı açısından pazarlama ve üretim boyutlarıyla birlikte irdelenmiştir.

Yatay tüm parametreler göz önünde bulundurulduğunda, sektörün tasarım konusunda yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun dışında özellikle yurt dışındaki pazarlama ağlarında insan kaynağının bu alana yönlendirilmediği gözlemlenmiştir. Ancak bunun tersine üretimde insan kaynakları ve ilişkiler ve iletişim ağı sektörün güçlü yanlarındandır (Tablo 20).

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

Tablo 20: Araç Üstü Ekipman - İş ve İhtiyaç Analizi

İş ve İhtiyaç Analizi		İNSAN KAYNAKLARI	FINANSMAN KAYNAKLARI	DURAN VARLIKLAR	BİLGİ VE DENEYİM KAYNAKLARI	İLİŞKİLER VE İLETİŞİM AĞI
P A Z A R L A M A	YURTIÇİ	3	3	4	3	3
	YURTDİŞİ	2	3	4	3	3
Ü R E T İ M	TASARIM	2	2	2	2	2
	ÜRETİM	4	3	3	3	4

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ				
1 Kesinlikle yetersiz düzeyde	2 Yetersiz düzeyde	3 Ne Yeterli, ne yetersiz düzeyde	4 Yeterli düzeyde	5 Kesinlikle yeterli düzeyde

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Kümelenme düzeyi analizine baktığımız zaman ise sektörün ilişki ve örgütlenme düzeyleri açısından kümelenme kapasitesinin düşük seviyede olduğunu, ancak istihdam ve firma büyüklüğü açısından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 21).

Tablo 21: Araç Üstü Ekipman – Kümelenme Düzeyi Analizi

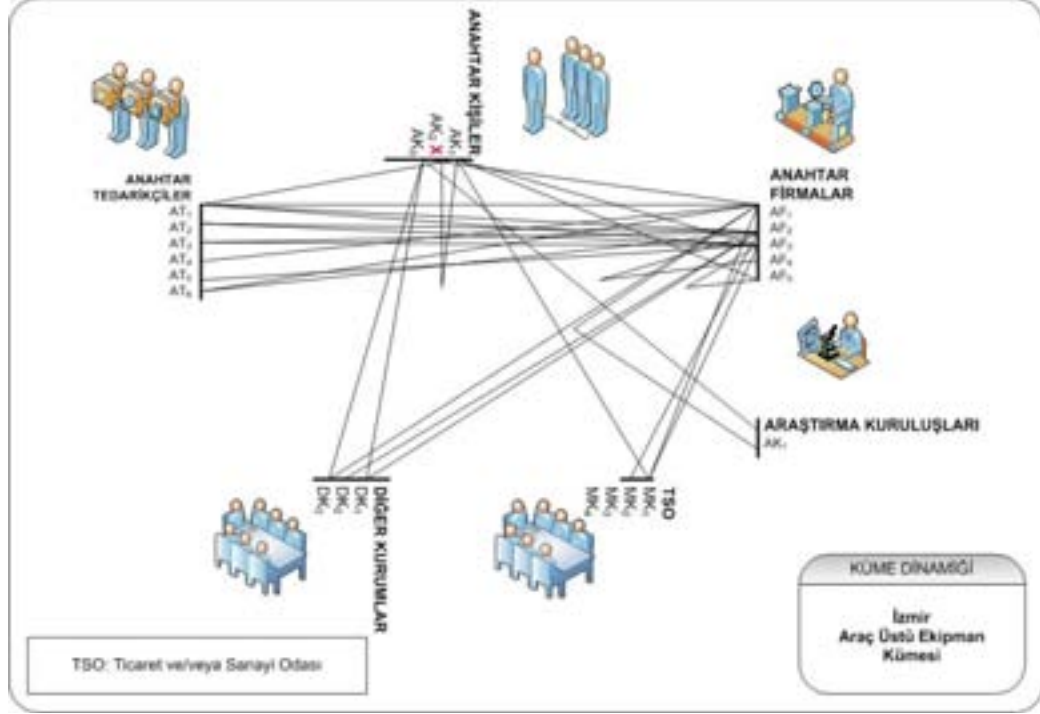
Kümelenme Düzeyi Analizi	Pazarlama Etkinliği		Yönetim Etkinliği		Üretim Etkinliği			Kümelenme Kapasitesi		
	İç Pazarlama Etkinliği Düzeyi	Uluslararası Pazarlama Etkinliği Düzeyi	Kalite Yönetim Sistemi Sertifikasyonu Düzeyi	Departmanlaşma Düzeyi	AR-GE ve Tasarım Düzeyi	İstihdam Düzeyi	Firma Büyüklüğü Düzeyi	Üniversite ve Araştırma Kuruluşları ile İlişki Düzeyi	Sektörel Örgütlenme Düzeyi	İşbirliğine Yönelik İstik ve Motivasyon Düzeyi
Araç Üstü Ekipman	Yüksek	Düşük	Orta	Orta	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Düşük	Düşük	Düşük

Renk Etiketlerinin Açıklamaları		
Yüksek Seviyede	Orta Seviyede	Düşük Seviyede

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Saha çalışması raporuna göre (Zobu ve diğ., 2010) sektör temsilcilerinin hemen hemen tamamı birbirlerini geçmiş iş ilişkilerinden dolayı tanımakta, genele yayılmamakla beraber

farklı ikili, üçlü firma grupları arasında düşük seviyede ilişkiler gözlenmektedir. Firmalar, kısıtlı pazar olanaklarından ötürü tüm ürün gruplarında birden rekabet etmekte, müşteriye erişim için rekabet kurallarının dışına çıkabilmektedir. Piyasa mekanizmasının düzgün kurulamamasından kaynaklanan bu girişimler, rakiplerin birbirleri ile olan iletişim kanallarını kapatmasına neden olmaktadır.

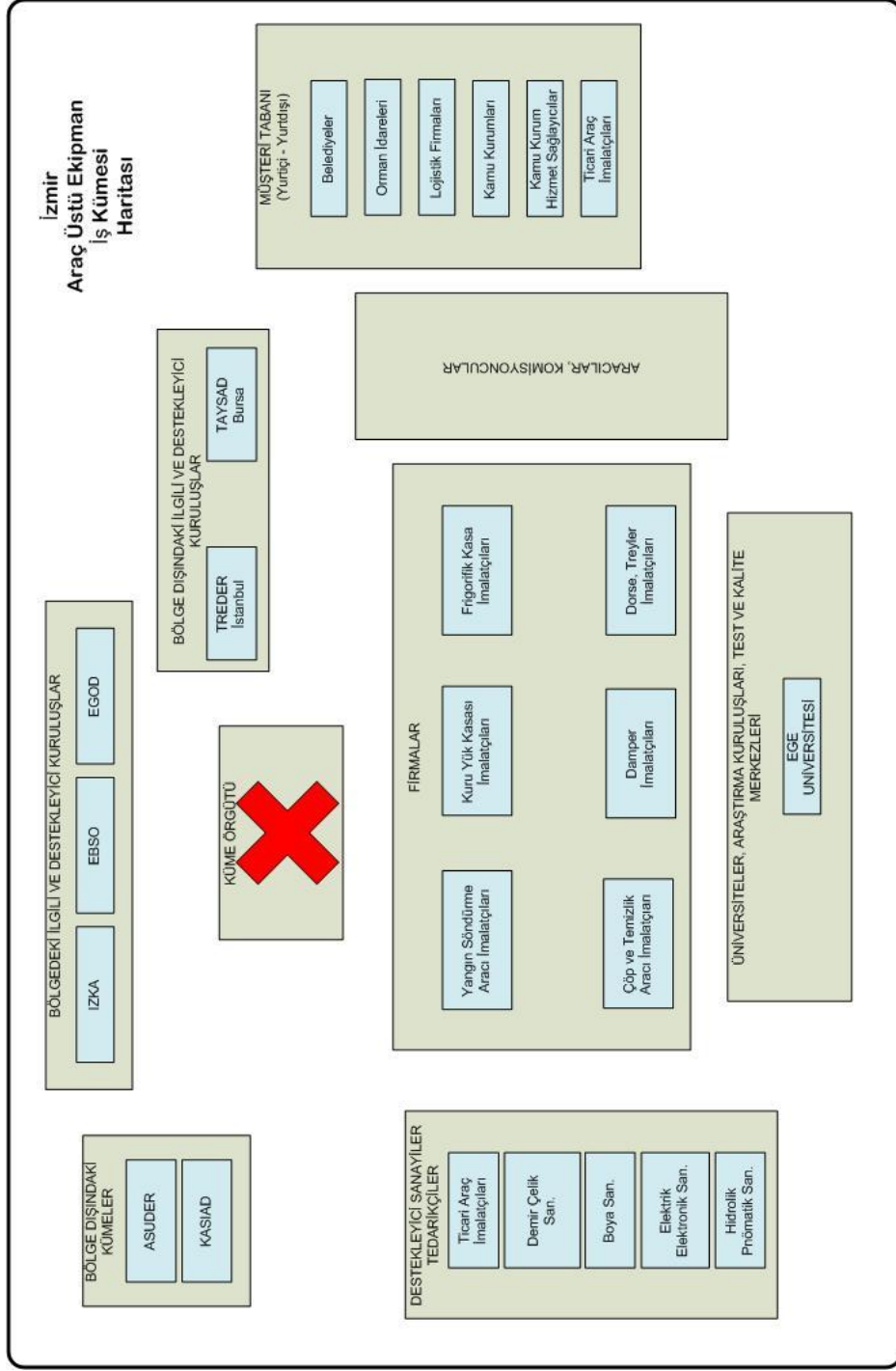


Şekil 14: Araç Üstü Ekipman Küme Dinamiği Analizi
Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Firmaların bir bölümü arasında kısmi bir işbirliği bulunmakla beraber, bu işbirliği, 2'li 3'lü firma grupları arasında gözlemlenmekte, kimi ilişkiler dikey küme (örneğin: stok tutma kabiliyeti düşük olan firmaların, daha büyük bir firma yardımıyla toplu sipariş vermesi) kimi ilişkiler yatay küme (örneğin: yangın söndürme aracı siparişi ile karşı karşıya olan bir firmanın; ürün gamında söz konusu ürünü buldurulmamasından ötürü talebi bir diğer firmaya yönlendirmesi) özelliği gösterse de, belirgin ilişkilerin kurulduğu bir yapıdan söz etmek pek mümkün değildir.

İstanbul merkezli TREDER ve türevi/benzeri dernekleşmenin cesaretlendirilmesi, bu gibi organizasyonlar yardımı ile sektörün kayıtlı büyüklüğünün ortaya konması, sektör üyelerinin iletişimlerinin artırılmasına yönelik programlar geliştirilmesi ihtiyacı söz konusudur (Şekil 18).

Sektöre ait iş kümesi haritası Şekil 15'deki gibidir.



Şekil 15: Araç Üstü Ekipman Küme Haritası
Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

5.2.2 Gelinlik ve Abiye Sektörü

Gelinlik ve abiye, düğün, nişan, mezuniyet gecesi ve benzeri özel gün ve gecelerde giyilen özel kıyafetler olarak tanımlanan ürün grubu içinde İzmir, gelinlik ve sünnet kıyafetleri ürünlerinde Türkiye piyasasında baskın bir konumdadır. Bu nedenle, genel olarak değerlendirilmelerde ürün olarak gelinlik dikkate alınmıştır.

Gelinlik ve abiye sektörüne ilişkin yapılan iş ve ihtiyaç analizine göre sektör yurtiçi pazarlama ve üretim anlamında insan kaynakları, finansman kaynakları, duran varlıklar, bilgi ve deneyim kaynakları ile ilişkiler ve iletişim ağı konularında yeterli düzeyde değerlendirilebilmektedir. Öte yandan yurtdışı pazarlama ve satış konularında yetersiz düzeyde sayılabilmektedir. Üretimde tasarım konusunda ise tüm yatay parametrelerde yetersiz düzeyde olduğu görülmektedir (Tablo 22).

Tablo 22: Gelinlik ve Abiye Sektörü İş ve İhtiyaç Analizi

İş ve İhtiyaç Analizi		İNSAN KAYNAKLARI	FINANSMAN KAYNAKLARI	DURAN VARLIKLAR	BİLGİ VE DENEYİM KAYNAKLARI	İLİŞKİLER VE İLETİŞİM AĞI
P A Z A R L A M A	YURTIÇİ	3	3	3	4	4
	YURTDIŞI	1	2	1	1	2
Ü R E T İ M	TASARIM	2	2	2	2	2
	ÜRETİM	3	3	4	4	4

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ				
1 Kesinlikle yetersiz düzeyde	2 Yetersiz düzeyde	3 Ne Yeterli, ne yetersiz düzeyde	4 Yeterli düzeyde	5 Kesinlikle yeterli düzeyde

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Gelinlik ve Abiye Kıyafet için gerçekleştirilen kümelenme düzeyi analizinde ise sektörde ilişki ve örgütlenme düzeyi konusunda kümelenme kapasitesinin düşük seviyede olduğu görülmektedir. Ayrıca sektörde yönetim etkinliğinin de yine düşük seviyede olduğu gözlemlenmiştir. İş ve ihtiyaç analizinden de yorumlanabileceği gibi sektör uluslararası pazarlarda alanda düşük seviyede etkinlik düzeyine sahipken; üretimde istihdam ve firma yoğunluğu açısından orta seviyededir (Tablo 23).

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

Tablo 23: Gelinlik ve Abiye Sektörü Kümelenme Düzeyi Analizi

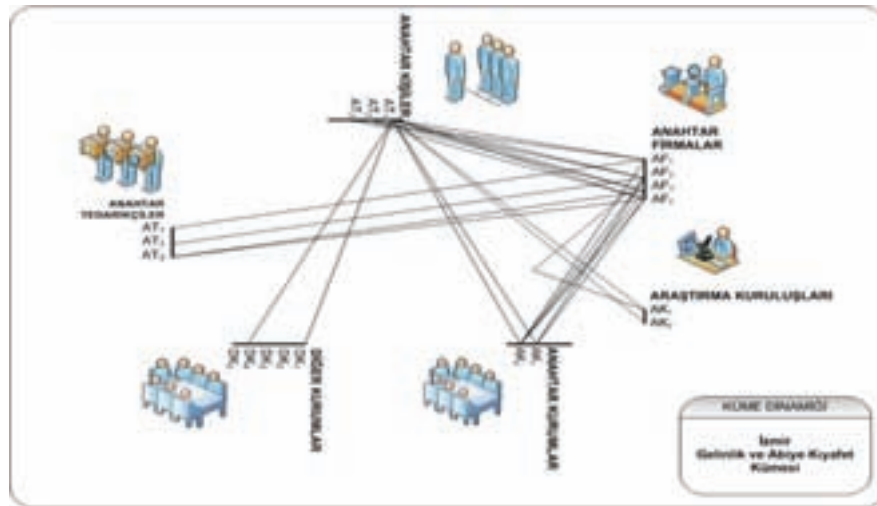
Kümelenme Düzeyi Analizi	Pazarlama Etkinliği		Yönetim Etkinliği		Üretim Etkinliği			Kümelenme Kapasitesi		
	İç Pazarda Etkinlik Düzeyi	Uluslar arası Pazarlarda Etkinlik Düzeyi	Kalite Yönetim Sistemi Sertifikasyonu Düzeyi	Departmanlaşma Düzeyi	AR-GE ve Tasarım Düzeyi	İstihdam Düzeyi	Firma Büyüklüğü Düzeyi	Üniversite ve Araştırma Kuruluşları ile İlişkili Düzeyi	Sektörel Örgütlenme Düzeyi	İşbirliğine Yönelik İstek ve Motivasyon Düzeyi
Gelinlik ve Abiye	Yüksek Seviyede	Düşük Seviyede	Düşük Seviyede	Düşük Seviyede	Düşük Seviyede	Orta Seviyede	Orta Seviyede	Düşük Seviyede	Düşük Seviyede	Düşük Seviyede

Renk Etiketlerinin Açıklamaları

YÜKSEK SEVİYEDE ORTA SEVİYEDE DÜŞÜK SEVİYEDE

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

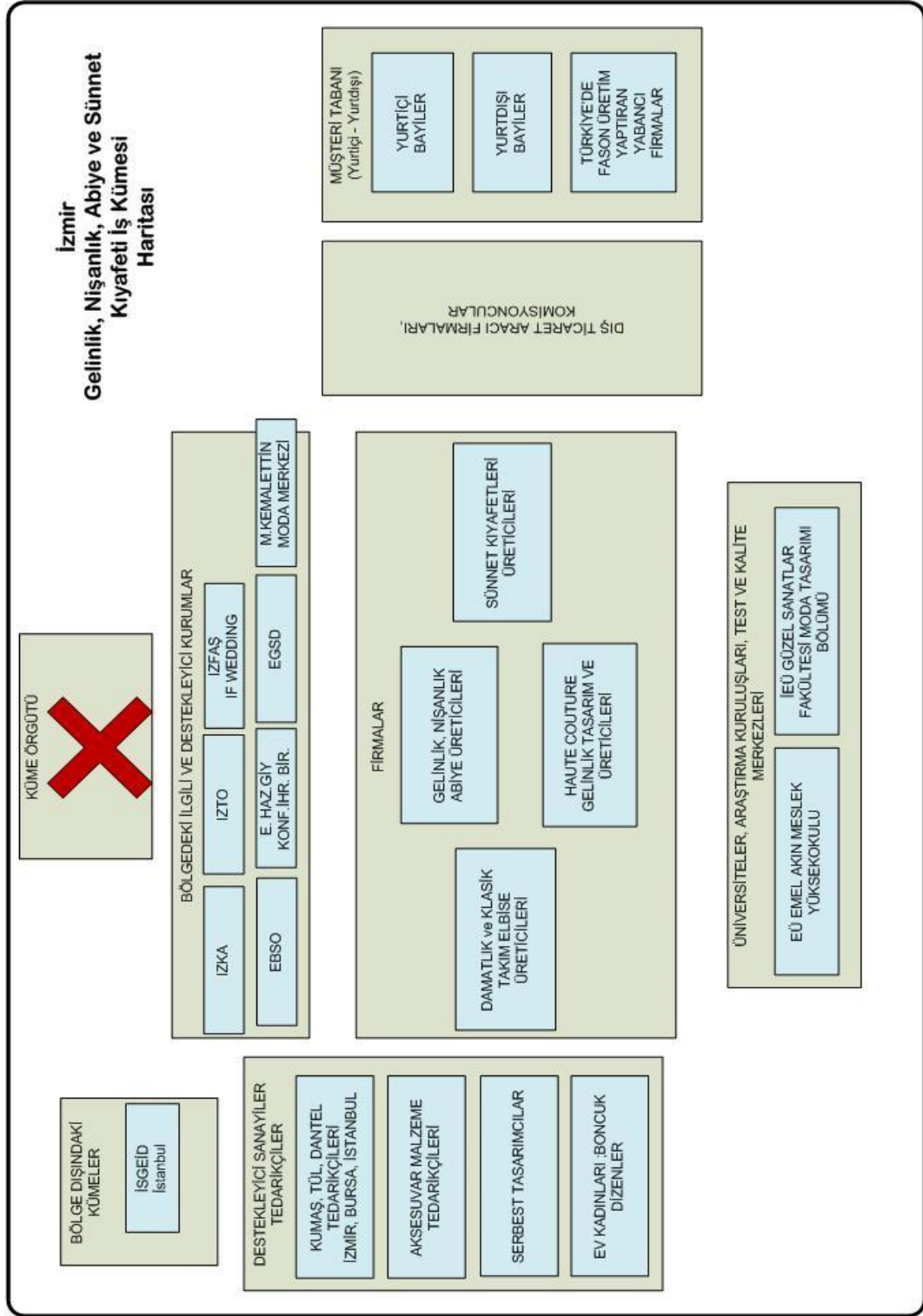
Saha çalışması raporuna göre (Zobu ve diğ., 2010) sektörde yoğun bir ilişki ve iletişim ağından söz etmek mümkün değildir. Son yıllarda düzenlenen IF WEDDING fuarı nedeniyle, verilen fuar desteklerinden yararlanmak amacıyla İzmir Ticaret Odası ile ilişkilerin arttığı belirtilmektedir. Tahmini firma sayısı olan 1000 işletmeden, Ege Giyim Sanayicileri Derneği'ne üye olan firma sayısı damatlık ve abiye firmalarıyla birlikte sadece 60'dır. Yine IF WEDDING fuarı nedeniyle İZFAŞ sektör için önemli bir kurum haline gelmiş durumdadır. Daha önce bir sonuca ulaşmayan Ege Gelinlikçiler Derneği deneyimi ve firmalar arasında birlikte iş yapma kültürünün gelişmemesi nedeniyle, sektörün kümelenme kapasitesini artırmaya yönelik çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Bu bağlamda sektörde zayıf olan sektörel örgütlenme düzeyi, işbirliğine yönelik istek ve motivasyon düzeyini artırmak önem taşımaktadır.



Şekil 16: Gelinlik ve Abiye Küme Dinamiği Analizi

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Sektöre ait iş kümesi haritası Şekil 17'deki gibidir.



Şekil 17: Gelinlik ve Abiye Sektörü Küme Haritası

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

5.2.3 Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları

Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları; Endüstriyel ve Ticari merkezi klimalar (Okul, Otel, İşyeri, Hastane, Fabrika vb ortak kullanım alanları için klimalar), Ticari Buzdolapları (Market Meşrubat Dolapları), Teşhir Reyonları (Market gıda teşhir ve saklama reyonları), Dondurma ve Pastane Dolapları, Şoklama üniteleri, Konteyner soğutucuları, Soğuk Hava depo ve cihazları gibi ana sınıflara ayrılmaktadır (Zobu ve diğ., 2010).

Sektörde yapılan iş ve ihtiyaç analizine göre; sektör hem dikey hem yatay parametreler bazında yeterli düzeyde görülmektedir. Firmanın pazarlama alanında hem yurtiçi hem yurtdışı konumlandırılması hem de üretimde yeterli düzeydeyken, tasarımda da orta düzeyde olduğu gözlemlenmektedir (Tablo 24).

Tablo 24: Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları İş ve İhtiyaç Analizi

İş ve İhtiyaç Analizi		İNSAN KAYNAKLARI	FINANSMAN KAYNAKLARI	DURAN VARLIKLAR	BİLGİ VE DENEYİM KAYNAKLARI	İLİŞKİLER VE İLETİŞİM AĞI
P A Z A R L A M A	YURTIÇİ	4	4	5	4	5
	YURTDIŞI	4	4	5	4	4
Ü R E T İ M	TASARIM	3	4	3	3	4
	ÜRETİM	4	4	4	4	4

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ				
1 Kesinlikle yetersiz düzeyde	2 Yetersiz düzeyde	3 Ne Yeterli, ne yetersiz düzeyde	4 Yeterli düzeyde	5 Kesinlikle yeterli düzeyde

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Soğutma Cihazları Kümesinin, kümelenme düzeyi analizine göre sektörün iç pazardaki etkinlik düzeyi orta seviyede iken; yönetim etkinliği, üretim etkinliği ve ilişki ve örgütlenme düzeyleri açısından kümelenme kapasitesi gibi diğer tüm parametrelerde yüksek seviyede olduğu görülmektedir (Tablo 25).

Tablo 25: Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları Kümelenme Düzeyi Analizi

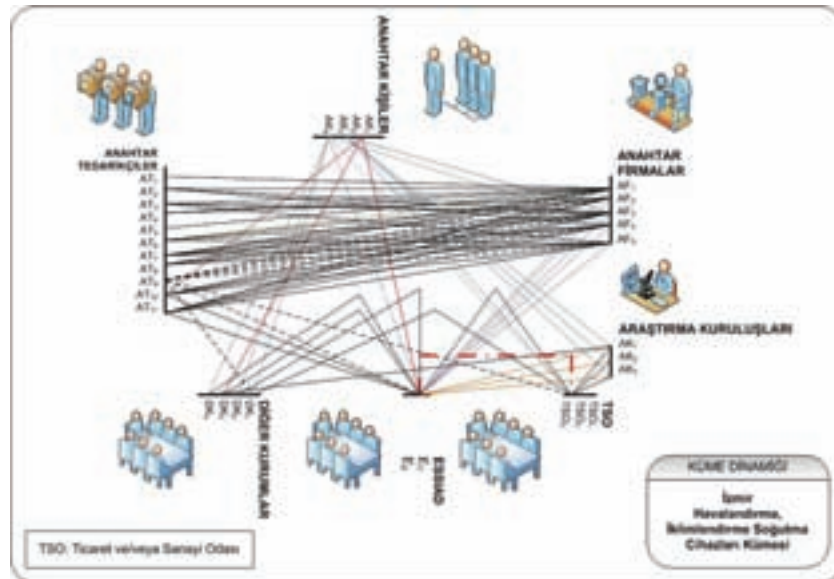
Kümelenme Düzeyi Analizi	Pazarlama Etkinliği		Yönetim Etkinliği		Üretim Etkinliği		Kümelenme Kapasitesi			
	İç Pazar Etkinlik Düzeyi	Uluslararası Pazarlarda Etkinlik Düzeyi	Kalite Yönetim Sistemi Sertifikasyonu Düzeyi	Departmanlaşma Düzeyi	AR-GE ve Tasarım Düzeyi	İstihdam Düzeyi	Firma Büyüklüğü Düzeyi	Üniversite ve Araştırma Kuruluşları ile İlgili Düzeyi	Sektörel Örgütlenme Düzeyi	İşbirliğine Yönelik İstek ve Motivasyon Düzeyi
İklimlendirme ve Soğutma Cihazları	Yüksek Seviyede	Orta Seviyede	Orta Seviyede	Orta Seviyede	Orta Seviyede	Orta Seviyede	Orta Seviyede	Orta Seviyede	Orta Seviyede	Orta Seviyede

Renk Etiketlerinin Açıklamaları

YÜKSEK SEVİYEDE ORTA SEVİYEDE DÜŞÜK SEVİYEDE

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Saha çalışması raporuna göre (Zobu ve diğ., 2010) sektörde İzmirli firmalar arasında hem dikey, hem de yatay düzlemde, oldukça yoğun ve çok taraflı ilişki mevcuttur. İlişkilerin bu denli yoğun ve iletişim kanallarının açık olmasında sektörün rekabetçi, dünyaya açık ve yenilikçilik yönünün yüksek olmasının etkisinin olduğu gibi; firmaların sahip, yönetici ve çalışanları arasında doğrudan temas kuracak çok sayıda ortam yaratılması, (dernek, sanayi odası, mesleki toplantılar, sosyal toplantılar), eleman transferini yasaklayan anlaşmaların olmaması, tek merkezden iletişimin kontrol edilmemesi, birden fazla iletişim noktasının bulunması ve iletişime yön veren anahtar kişilerin eğitim seviyesinin yüksekliği de önemli etkenlerdir. Sektördeki ilişkiler ve iletişim ağı sadece bölge içindeki kurumlarla değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla da yüksek seviyede seyretmektedir. Kısacası, İzmir merkezli endüstriyel havalandırma, iklimlendirme ve soğutma imalatçıları, gerek İZTO'da gerekse EBSO'da meclis üyesi ve yönetim kurulu üyesi seviyesinde temsil edilmenin ötesinde, TOBB iklimlendirme meclisinde, ISKAV müteveli heyetinde, TTMO'da ve benzeri örgütlerde de temsil edilmektedir.

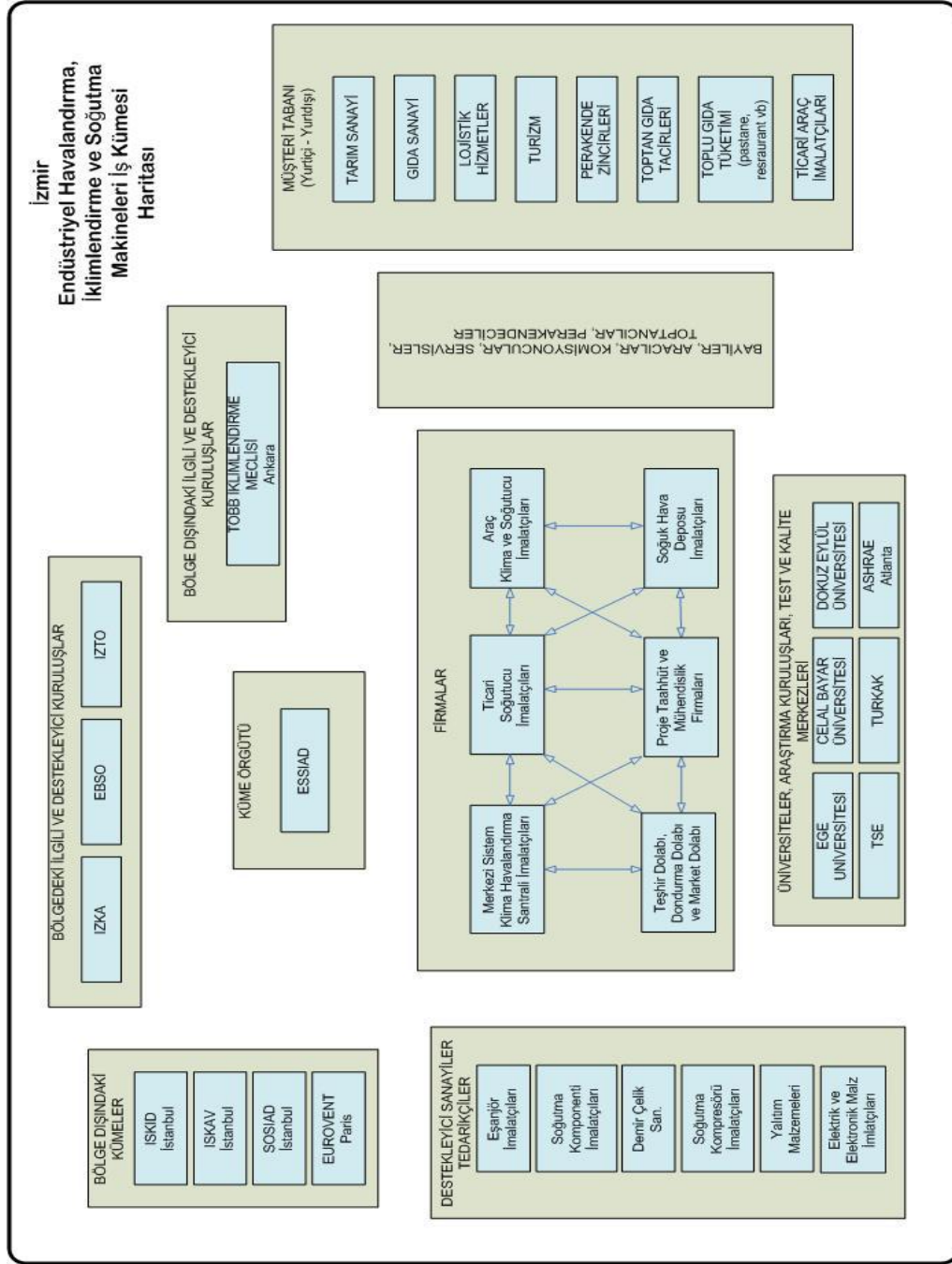


Şekil 18 : Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları Küme Dinamiği Analizi

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

Sektöre ait iş kümesi haritası Şekil 19'daki gibidir.



Şekil 19: Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Cihazları Küme Haritası
Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

5.2.4 Konserve Gıda

İşleniş biçimi tipik konserve ürünleriyle aynı olmasa da özellikle aynı ihracat müşteri grubuna hitap etmesi nedeniyle kurutulmuş domates üreticileri de saha çalışmasına dahil edilmişlerdir. Zeytin ve zeytinyağının başlı başına farklı bir kategori olarak değerlendirilmesi gerektiği için konserve zeytin ürünleri bu saha çalışmasına dahil edilmemiştir.

Sektörde yapılan iş ve ihtiyaç analizine göre ilişkiler ve iletişim ağı ile finansman kaynakları yatay parametrelerinde yeterince iyi düzeyde değilken, diğer yatay parametrelerde yeterli düzeyde olarak gözlemlenmektedir (Tablo 26).

Tablo 26: Konserve Gıda İş ve İhtiyaç Analizi

İş ve İhtiyaç Analizi		İNSAN KAYNAKLARI	FINANSMAN KAYNAKLARI	DURAN VARLIKLAR	BİLGİ VE DENEYİM KAYNAKLARI	İLİŞKİLER VE İLETİŞİM AĞI
PAZARLAMA	YURTIÇI	4	4	4	4	4
	YURTDIŞI	4	3	4	5	4
ÜRETİM	TASARIM	5	4	4	4	3
	ÜRETİM	5	2	4	5	3

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ				
1	2	3	4	5
Kesinlikle yetersiz düzeyde	Yetersiz düzeyde	Ne Yeterli, ne yetersiz düzeyde	Yeterli düzeyde	Kesinlikle yeterli düzeyde

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Sektörün kümelenme düzeyi analiz edildiğinde ise Tablo 27’de de görüldüğü gibi yönetim ve üretim etkinliğinde yüksek seviye tespit edilirken, işbirliğine yönelik istek ve motivasyon düzeyi açısından düşük bir seviye gözlemlenmektedir.

Tablo 27: Konserve Gıda Kümelenme Düzeyi Analizi

Kümelenme Düzeyi Analizi	Pazarlama Etkinliği		Yönetim Etkinliği		Üretim Etkinliği			Kümelenme Kapasitesi	
	İç Pazarda Etkinlik Düzeyi	Uluslararası Pazarlarda Etkinlik Düzeyi	Kalite Yönetim Sistemi Sertifikasyonu Düzeyi	Değerlendirme Düzeyi	AR-GE ve Tasarım Düzeyi	İstihdam Düzeyi	Firma Büyüklüğü Düzeyi	Üniversite ve Araştırma Kuruluşları ile İşbirliği Düzeyi	Sektörel Örgütlenme Düzeyi
Konserve Gıda	Yüksek Seviyede	Orta Seviyede	Yüksek Seviyede	Yüksek Seviyede	Yüksek Seviyede	Yüksek Seviyede	Yüksek Seviyede	Orta Seviyede	Düşük Seviyede

Renk Etiketlerinin Açıklamaları		
YÜKSEK SEVİYEDE	ORTA SEVİYEDE	DÜŞÜK SEVİYEDE

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

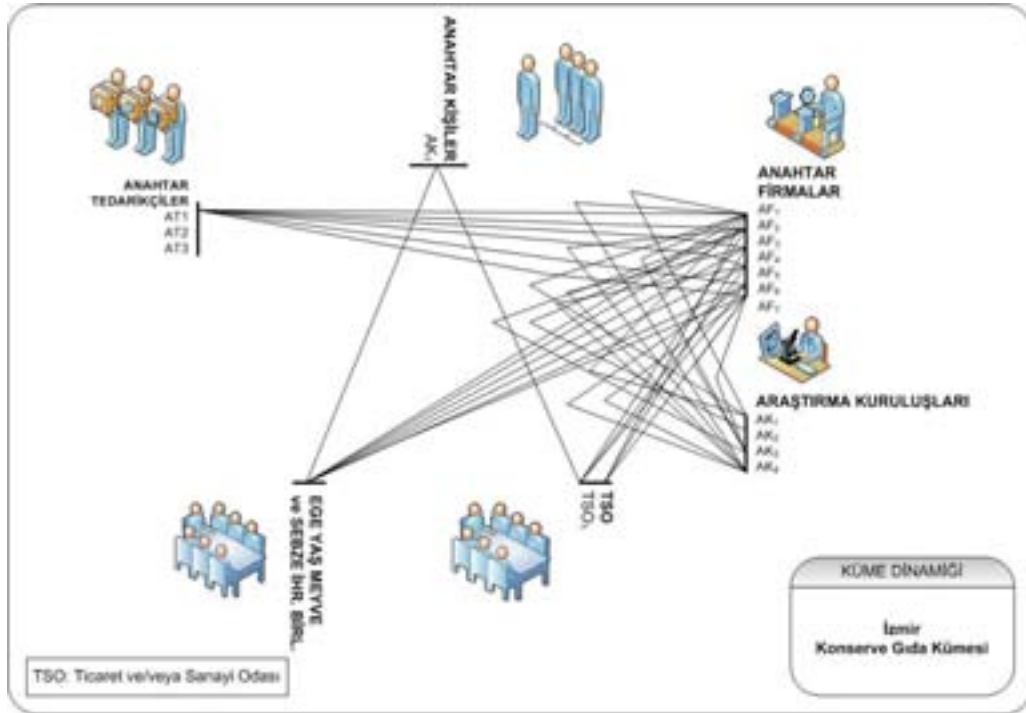
Şekil 29' da görülen küme dinamiği analizinde, kümenin ilişkide olduğu kurumları, ilişkilerdeki iletişim merkezlerini, iletişim yoğunluklarını ve anahtar kişi ve kurumları ortaya koymaktadır.

Saha çalışması raporuna göre (Zobu ve diğ., 2010) sektörde en yoğun ilişki ve işbirliği kurumu Ege Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği olarak gözlemlenmektedir. Alıcı ülkelerde yaşanan ilaç kalıntıları sorunlarını en aza indirmek üzere laboratuvar altyapısı oluşturma vb gibi sektöre yönelik birçok çalışma yapmakta, sektör sorunlarının dile getirilebildiği bir ortam yaratmakta, üyelerine eğitimler düzenlemektedir. Bütün firmalar, Birliği en çok ilişkide buldukları kurum olarak nitelemişlerdir.

Ancak bazı görüşmelerde, Birlik adındaki “Yaş” ibaresi nedeniyle meyve sebze ham madde olarak kullanan konserveciler ile doğrudan taze olarak satan firmalar arasında kaçınılmaz olarak bir çıkar ayrılığı olduğu da belirtilmiştir.

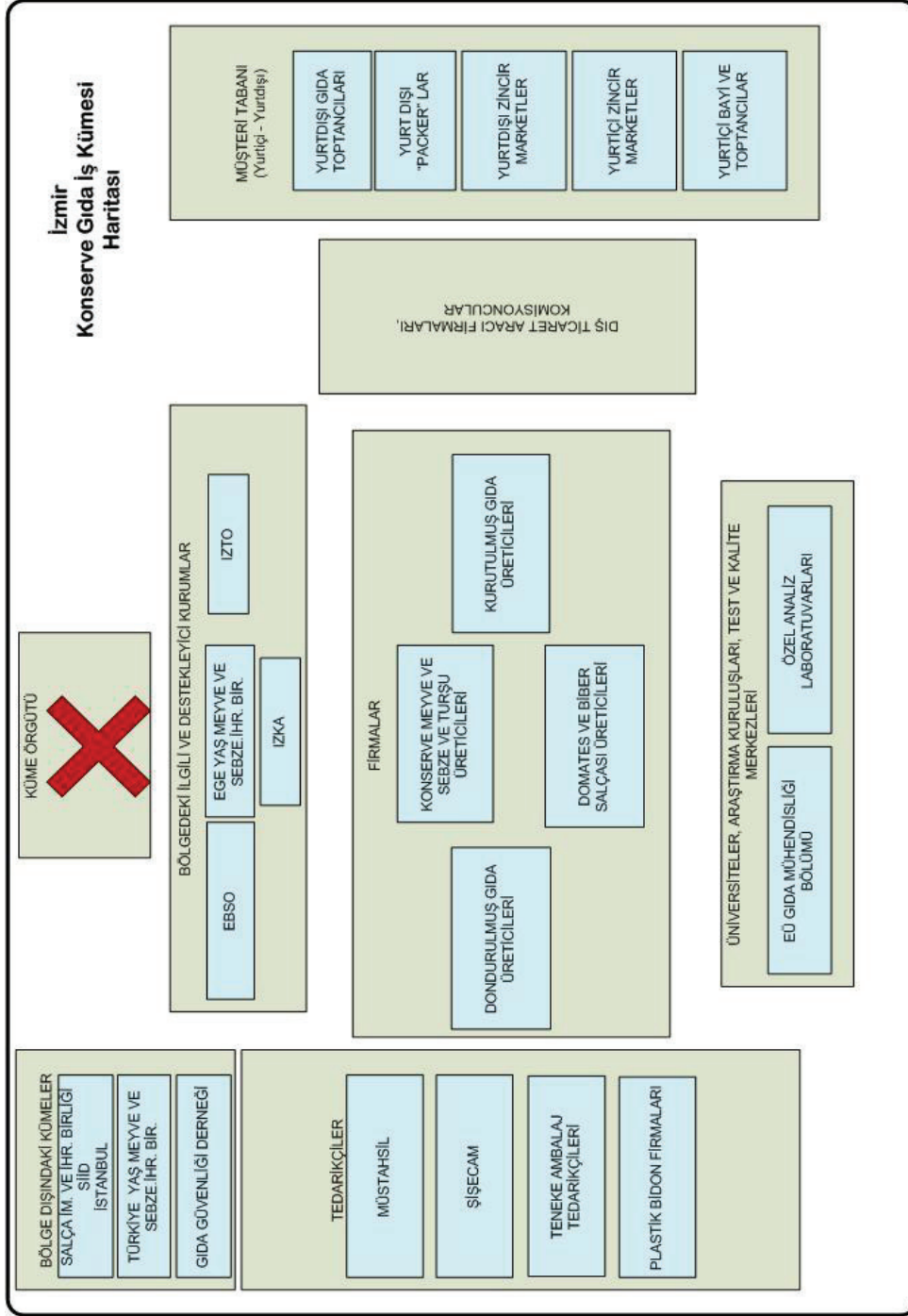
Sektörün daha önce Sektörel Dış Ticaret Firması kurulmasına yönelik bir girişimi olmuş, ancak girişim başarılı olmamıştır. Daha önceki bu başarısız girişim kümeleme fikriyle ilgili tereddütler oluşturmaktadır.

Firmalar, sektörün en önemli yurtdışı organizasyonu olan ve Almanya’da düzenlenen ANUGA gıda fuarına milli katılımın yıllardır İstanbul tarafından gerçekleştirildiğini, bunun İzmir’deki firmalar için bir sorun olduğu tespit edilmiştir.



Şekil 20: Konserve Gıda Küme Dinamiği Analizi
Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Sektöre ait iş kümesi haritası Şekil 21'deki gibidir.



Şekil 21:Konserve Gıda /Küme Haritası
Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

5.2.5 Kara ve Deniz Yolu Yük Taşımacılığı ve Depolama Hizmetleri Sektörü

Lojistik hizmetin tanımı, bir firmanın ürünlerinin üretim noktasından en son tüketim noktasına kadar geçirdiği evrelerinin tümündeki hizmetlerin toplamıdır. Bir şirketin ürünleri tesislerindeki üretim hattının son noktasında lojistik hizmete ihtiyaç duyar duruma gelmektedir. Bu noktadan başlayan ve bu ürünün piyasadaki son tüketicisinin eline geçeceği ortama kadar geçen sürede verilen tüm hizmetler lojistik terimi adı altında toplanmaktadır. Bu geniş kapsamlı hizmetin içerisine depolama, sigorta, nakliye (kara-hava-deniz-demiryolu), ihracat, ithalat, gümrükleme, antrepo (gümrüklü depolama) gibi servisler girmektedir (Zobu ve diğ. 2010).

İş ve ihtiyaç analizinden çıkan sonuçlara göre sektör yurtiçi pazarlama kapasitesi ve üretim kaynakları açısından yeterli iken İzmir'deki lojistik sektörünün en zayıf iki noktası yurtdışındaki pazarlama kapasitesi ve üretimdeki yenilikçilik boyutudur. Sektör yurt dışı pazarlamada; insan, finansman, sermaye ve bilgi deneyim açısında çok yetersizdir. Üretimdeki tasarım boyutunda ise duran varlıkları hariç sektörde kaynaklarda büyük bir yetersizlik yaşanmaktadır (Tablo 28).

Tablo 28: Lojistik İş ve İhtiyaç Analizi

İş ve İhtiyaç Analizi		İNSAN KAYNAKLARI	FINANSMAN KAYNAKLARI	DURAN VARLIKLAR	BİLGİ VE DENEYİM KAYNAKLARI	İLİŞKİLER VE İLETİŞİM AĞI
P A Z A R L A M A	YURTIÇİ	4	3	4	4	4
	YURTDIŞI	1	1	1	2	1
Ü R E T İ M	TASARIM	2	1	4	2	2
	ÖRETİM	4	3	4	4	4

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ				
1 Kesinlikle yetersiz düzeyde	2 Yetersiz düzeyde	3 Ne Yeterli, ne yetersiz düzeyde	4 Yeterli düzeyde	5 Kesinlikle yeterli düzeyde

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Kümelenme potansiyeli ele alındığında sektörün istihdam düzeyi dışında kümelenmeye yönelik bir kapasitesinin olmadığı saha araştırması bulgularında elde edilmiş bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Uluslararası alandaki pazarlama ve genel yönetim etkinliğindeki eksikliklere ek olarak sektörde ilişki ve örgütlenme düzeyi de oldukça düşüktür (Tablo 29).

Tablo 29: Lojistik Kümeleme Düzeyi Analizi

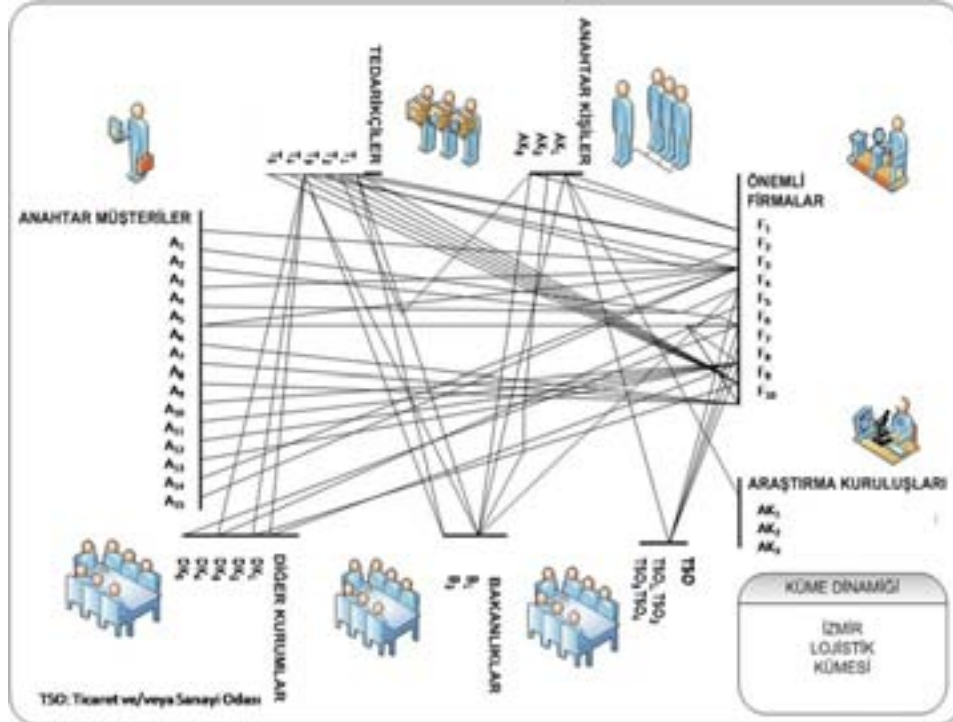
Kümelenme Düzeyi Analizi	Pazarlama Etkinliği		Yönetim Etkinliği		Üretim Etkinliği			Kümelenme Kapasitesi		
	İç Pazarlarda Etkinlik Düzeyi	Uluslar arası Pazarlarda Etkinlik Düzeyi	Kalite Yönetim Sistemi Sertifikasyonu Düzeyi	Departmanlaşma Düzeyi	AR-GE ve Tasarım Düzeyi	İstihdam Düzeyi	Firma Büyüklüğü Düzeyi	Üniversite ve Araştırma Kuruluşları ile İlişki Düzeyi	Sektörel Organizasyon Düzeyi	İşbirliğine Yönelik İstek ve Motivasyon Düzeyi
Lojistik	Yüksek	Orta	Düşük	Düşük	Düşük	Yüksek	Orta	Düşük	Orta	Düşük

Renk Etiketlerinin Açıklamaları

YÜKSEK SEVİYEDE ORTA SEVİYEDE DÜŞÜK SEVİYEDE

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Sektördeki firmaların en yoğun ilişkilerinin Ulaştırma Bakanlığı ve Gümrük Müsteşarlığı ile olduğu görülmektedir. Lojistik ve taşımacılık konusunda bilinen birçok dernek olduğu halde bu derneklerle ilişkiler pek yoğun olmamaktadır. Görüşülen firmaların çoğu, dernek faaliyetlerini yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Sektörü ortak düşünme ve hareket etme konusunda harekete geçirecek bir mekanizmaya ihtiyaç gözlenmiştir. Firmalar arası iletişim zayıf olduğu tespit edilmiştir (Şekil, 22).

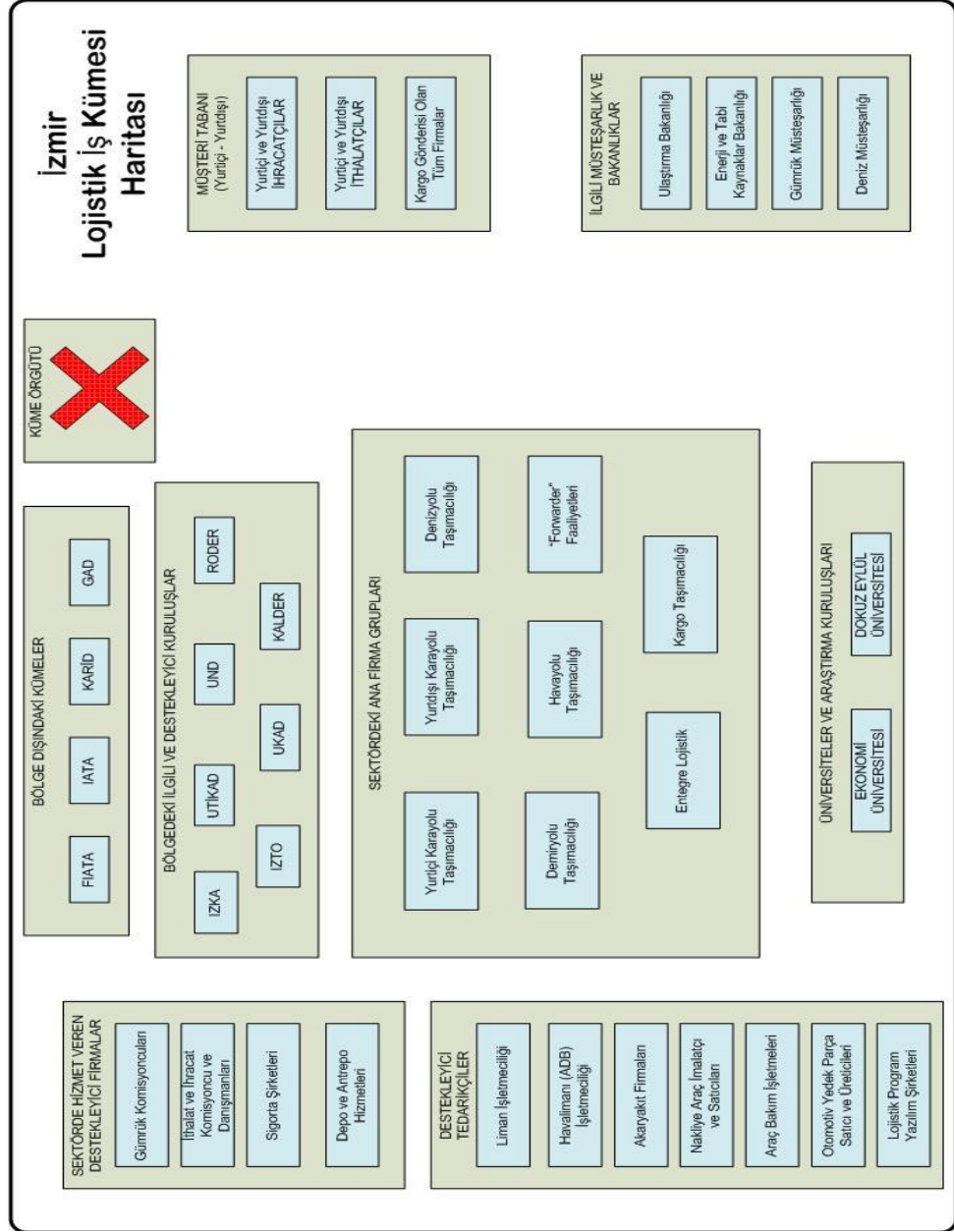


Şekil 22: Lojistik Küme Dinamiği Analizi

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

Sektöre ait iş kümesi haritası Şekil 23'deki gibidir.



Şekil 23: Lojistik Küme Haritası
Kaynak: Zobe ve diğ., 2010

5.2.6 Kimyasal Maddeler Sektörü (Plastik hammadde, boya ve temizlik maddeleri)

Kimya sektörü bir ülkenin ekonomisi ve kalkınması açısından çok büyük önem taşımakta olup, en stratejik alanlardan birini oluşturmaktadır. Kimya sektörünün yeterince gelişmemiş olması, sanayideki maliyetleri yukarı çeken bir unsur olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş ve güçlü bir kimya sanayiinin, tüm diğer sanayileri tetikleyici bir rol üstleneceği düşünülmektedir (Zobu ve diğ., 2010). Sektör altında temizlik ürünleri sektörü, deri, tekstil, seramik ve cam kimyasalları sektörü, aerosollu ve sprey temizlik ve kozmetik ürünler ele alınmıştır.

Saha araştırması gerçekleştirilen kimya sektöründe iş ve ihtiyaç analizi sonucu görülmüştür ki sektör özellikle uluslararası pazarlama konusunda insan kaynakları ve finansman kaynakları açısından oldukça yetersizdir. Üretim ve yurtiçinde bu kaynaklar oldukça yeterli düzeydedir (Tablo 30).

Tablo 30: Kimya İş ve İhtiyaç Analizi

İş ve İhtiyaç Analizi		İNSAN KAYNAKLARI	FINANSMAN KAYNAKLARI	DURAN VARLIKLAR	BİLGİ VE DENEYİM KAYNAKLARI	İLİŞKİLER VE İLETİŞİM AĞI
P A Z A R L A M A	YURTIÇİ	4	4	4	4	4
	YURTDIŞI	2	1	4	3	3
Ü R E T İ M	TASARIM	5	3	4	5	2
	ÜRETİM	5	3	4	5	4

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ				
1 Kesinlikle yetersiz düzeyde	2 Yetersiz düzeyde	3 Ne Yeterli, ne yetersiz düzeyde	4 Yeterli düzeyde	5 Kesinlikle yeterli düzeyde

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Kimya sektöründeki firmalar kümelenme kapasitesi düzeyi açısından incelendiğinde denilebilir ki pazarlama, üretim ve yönetim açısından altyapı olarak kuvvetli olması sektörün kümelenme kapasitesini olumlu yönde etkilemektedir (Tablo 31). Ancak sektörde özellikle örgütlenme ve ilişkiler oluşturma açısından bir yetersizlik söz konusudur. Kümelenme için en önemli unsurlardan olan ilişkiler ağının eksikliği sektörün kümelenmesi önündeki en önemli engeldir (Şekil 24). Öte yandan PETKİM'in bölgede bulunması ve kümelenme konusunda gerçekleştirdiği atılımlar bir avantaj olarak görülmektedir, süreç içerisinde potansiyel

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

kümedeki ilişkiler ağının ve örgütlenme düzeyinin iyileştirecek bir etken olarak değerlendirilmektedir.

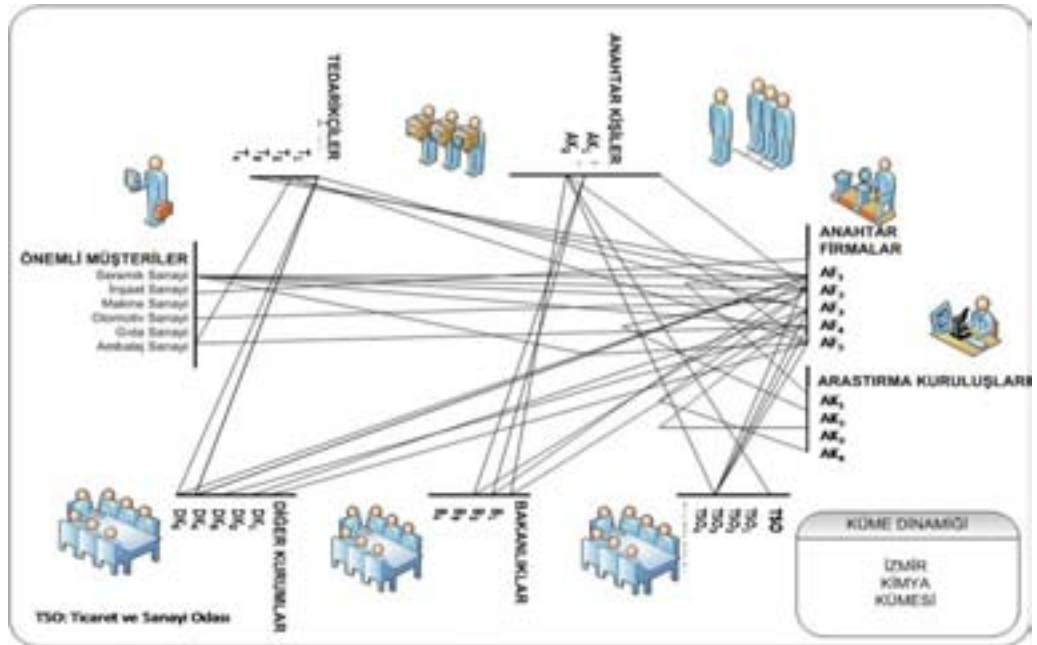
Tablo 31: Kimya Kümeleme Düzeyi Analizi

Kümelenme Düzeyi Analizi	Pazarlama Etkinliği		Yönetim Etkinliği		Üretim Etkinliği			Kümelenme Kapasitesi		
	İç Pazarlama Etkinliği Düzeyi	Uluslararası Pazarlama Etkinliği Düzeyi	Kalite Yönetim Sistemi Sertifikasyonu Düzeyi	Departmanlaşma Düzeyi	AR-GE ve Tasarım Düzeyi	İstihdam Düzeyi	Firma Büyüklüğü Düzeyi	Üniversite ve Araştırma Kuruluşları ile İlişki Düzeyi	Sektörel Örgütlenme Düzeyi	İşbirliğine Yönelik İstek ve Motivasyon Düzeyi
Boya, Vernik, Temizlik Malzemeleri ve Kozmetik	Yüksek	Düşük	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük

Renk Etiketlerinin Açıklamaları

YÜKSEK SEVİYEDE ORTA SEVİYEDE DÜŞÜK SEVİYEDE

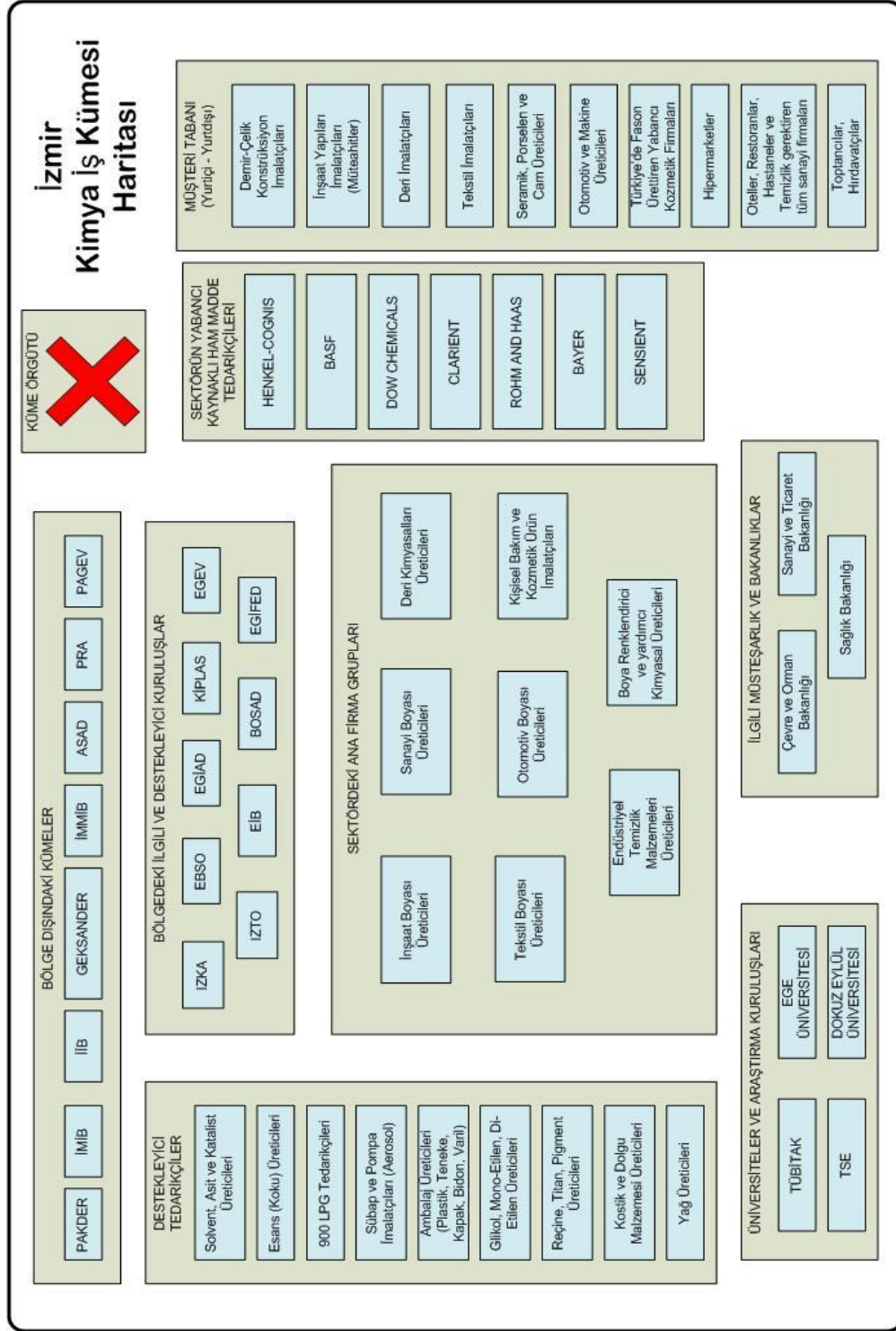
Kaynak: Zobu ve diğ., 2010



Şekil 24: Kimya Küme Dinamiği Analizi

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Sektöre ait iş kümesi haritası Şekil 25'deki gibidir.



Şekil 25: Kimya Küme Haritası
Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

6. GENEL DEĞERLENDİRME

İzmir Kümelenme Stratejisinin Geliştirilmesine yönelik olan çalışmalarda İzmir'deki mevcut sektörlerin kümelenme potansiyelleri araştırılmıştır. Çeşitli kurum ve kuruluşlardan elde edilen farklı verilerle bir niceliksel analiz gerçekleştirilmiş, İzmir'de kümelenme potansiyeline sahip 2 kod ve 4 kod detayında potansiyel küme sektörleri tespit edilmiş ve bu sektörler ilişkilendirilerek gruplandırılmıştır. Yapılan analizler ışığında ve Kümelenme Komitesi'nin görüşleriyle birlikte bu sektörlerden 6 alt sektör üzerine saha araştırması gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Sektörlerdeki firmalar ve destekleyici kurum ve kuruluşlarca yapılan yüzyüze görüşmeler sonucu sektörlerin kümelenme potansiyelleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Güncel istatistikî verilere dayanan analiz çalışması ve bölgedeki kilit aktörler ile görüşmeleri içeren saha araştırması temelinde detaylı saptamaların yapıldığı çalışma sonucunda olgun küme sektörleri, gelişmekte olan küme sektörleri ve potansiyel yoğunlaşmalar olarak üç küme kategorisi belirlenmiştir.

Altı sektör, yapılan iş ve ihtiyaç analizi ve kümelenme dinamiği analizi sonucunda endekslenmiştir. Bu bağlamda kümelenme potansiyeli en yüksek sektör olarak endüstriyel havalandırma, soğutma ve iklimlendirme cihazları sektörü ön plana çıkmıştır. İlişki ağları son derece gelişmiş, küme yönetimi görevini üstlenebilecek bir derneğe sahip sektör, küme kategorilerinde olgun küme sektörü olarak adlandırılmıştır. Sektörde bundan sonraki adım olarak ihtiyaçların belirlenmesi ve küme oluşumunun daha da geliştirilmesine yönelik bir yol haritası çalışmasına başlanması gerekmektedir.

Yapılan endeksleme çalışmasına göre ikinci kategori olan gelişmekte olan kümeler grubunda konserve gıda, kimya ve araç üstü ekipman sektörleri yer almaktadır. Bu sektörlerin firma ve istihdam yoğunlaşması anlamında İzmir'de öne çıktığı gözlenirken, iş ve ilişkiler ağı açısından her üç sektörün de yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Bu anlamda birinci küme kategorisinde bulunan gelişmiş potansiyel küme grubundan farklı olarak, ikinci küme kategorisinde yer alan bu üç sektörde de işbirliğini geliştirmeye ve kümelenme yaklaşımını yaygınlaştırmaya yönelik programların geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu sektörlerde sektörel örgütlenmelerin teşvik edilmesi ve fayda sağlayacak modellerin oluşturulması ve sektördeki örgütlenmenin sağlayacağı faydaya olan inancın artırılması diğer gerekliliklerden biri olarak tespit edilmiştir. Öte yandan her üç sektörde de insan kaynağı kalitesinin artırılması önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu küme kategorisinde gelişmekte olan kümeleri desteklemeye yönelik eylemlerin kapsandığı bir yol haritasının oluşturulmasının uygun olduğu gözlemlenmektedir. Oluşturulacak yol haritasının uygulanmasıyla birinci kategorideki sektörlerle nispeten daha uzun vadede sonuç alınacağı öngörülmektedir.

İstatistikî analiz ve saha çalışması sonucunda ortaya çıkan diğer kategori de potansiyel yoğunlaşmaların olduğu sektörler kategorisi olarak belirlenmiş ve endeksleme çalışması sonucunda; gelinlik ve abiye kıyafet sektörü ile lojistik sektörü bu grup altında değerlendirilmiştir. Bu sektörlerde kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ve kümelenme yaklaşımı hakkında farkındalık ve bilinç düzeyinin artırılması gerekmektedir. Ayrıca

sektörlerdeki firmaların uluslararasılaşmalarının, sektördeki gelişmeyi sağlayıcı önemli etkilerden biri olacağı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu kategori için oluşturulacak olan yol haritasının bu konularda çalışmalarını içermesi gerekmektedir. Fakat söz konusu kategori için oluşturulacak olan yol haritasının uygulanması ve kümelenme oluşumunun geliştirilmesi diğer iki kategoriye göre daha uzun bir zaman alabilecektir.

Tablo 32: Küme Kategorileri

	OLGUN KÜME SEKTÖRÜ	GELİŞMEKTE OLAN KÜME SEKTÖRLERİ			POTANSİYEL YOĞUNLAŞMALAR	
ENDEKS ARALIĞI	100 - 85	84 - 51			50 - 1	
Endeks Değeri	97	83	73	60	50	47
POTANSİYEL KÜME GRUPLARI	Endüstriyel Havalandırma İklimlendirme ve Soğutma	Konserve Gıda	Kimyasal Maddeler	Araç Üstü Ekipman	Kara ve Deniz Yolu Yük Taşımacılığı ve Depolama Hizmetleri	Gelinlik ve Abiye Kıyafet
Politika Önerisi	-İhtiyaç belirlemeye, planlamaya ve desteklemeye yönelik programlar geliştirilmeli	<ul style="list-style-type: none"> - İşbirliğini geliştirmeye yönelik programlar geliştirilmeli, - Kümelenme yaklaşımını yaygınlaştırmaya yönelik programlar geliştirilmeli, - sektörel örgütlenmeyi cesaretlendirici programlar geliştirilmeli, - insan kaynağı kalitesini geliştirici programlar uygulanmalı, 			<ul style="list-style-type: none"> - Kurumsal kapasite artışına yönelik programların geliştirilmesi, - Kümelenme yaklaşımını yaygınlaştırmaya yönelik programlar geliştirilmeli, -Uluslararasılaşma programları geliştirilmeli, 	
	Üniversite – Sanayi İşbirliğini geliştirici programlar geliştirilmeli					

Kaynak: Zobu ve diğ., 2010

Bundan sonraki süreçte Kümelenme Komitesi ile birlikte hareket edilecek, araştırma çalışmalarının ışığında belirlenecek sektörlerle ilişkin yol haritaları çalışmaları gerçekleştirilecektir. Bununla birlikte İzmir Kümelenme Stratejisinin Belirlenmesi'ne yönelik çalışmalar yine Kümelenme Komitesi ile birlikte sürdürülecektir.

KAYNAKÇA

Camagni, R., 1995. *The Concept of Innovative Milieu and its Relevance for Public Policies in European Lagging Regions*, Bölge Bilimi Birliği Makaleleri, ss.317-340.

Marshall A., 1890. *The Principles of Economics*, 8th edition. Macmillan, London

Morgan K., 1997. *The learning region: institutions, innovation and regional renewal*, *Regional Studies*, Sayı: 31, ss. 491–503.

Özdemir Yaşar S., İneler Morova F., 2010. *Kümelenme, Bölgesel Kalkınma ve Kalkınma Ajansları (Yayımlanmamış Bildiri)*, 13. Ulusal Bölge Bilimi, Bölge Planlama Kongresi, Bölgesel Planlama İçin Yapılanma Gündemi, Mart 2010, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul

Piore M.ve Sabel C.,1984. *The Second Industrial Divide*. Basic Books, New York.

Porter, M. E., 1990.*The competitive advantage of nations*,The Free Press, New York.

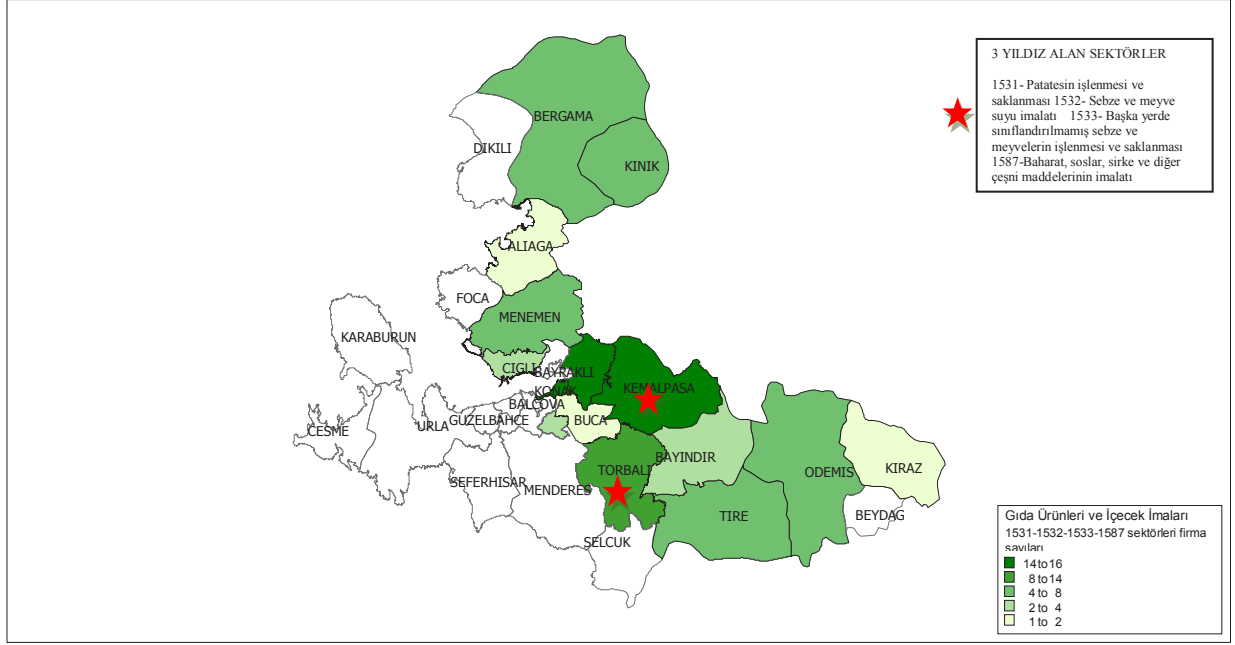
Storper M. ve Scott A. J. 1988. *The geographical foundations and social regulation of flexible production complexes*. İçinde: Wolch J. ve M. Dear (editörler) *The Power of Geography*. Allen & Unwin, Londra.

Tura Z., 2009. *İzmir İli ve İlçelerinin Kümelenme stratejilerini Geliştirmeye Yönelik İstatistiksel Analiz Çalışması (Yayımlanmamış Rapor)*, İzmir Kalkınma Ajansı, İzmir

Zobu H., Dođu F., ve Erdil E., 2010. *İzmir'in Kümelenme Stratejisini Geliştirmeye Yönelik Saha Çalışması Sonuç Raporu (Yayımlanmamış Rapor)*, İzmir Kalkınma Ajansı, İzmir

EK 1-İlçeler Bazında 4 Kodlu Faaliyet Sınıflamasına Göre 3 Yıldız Çıkan Sektörler

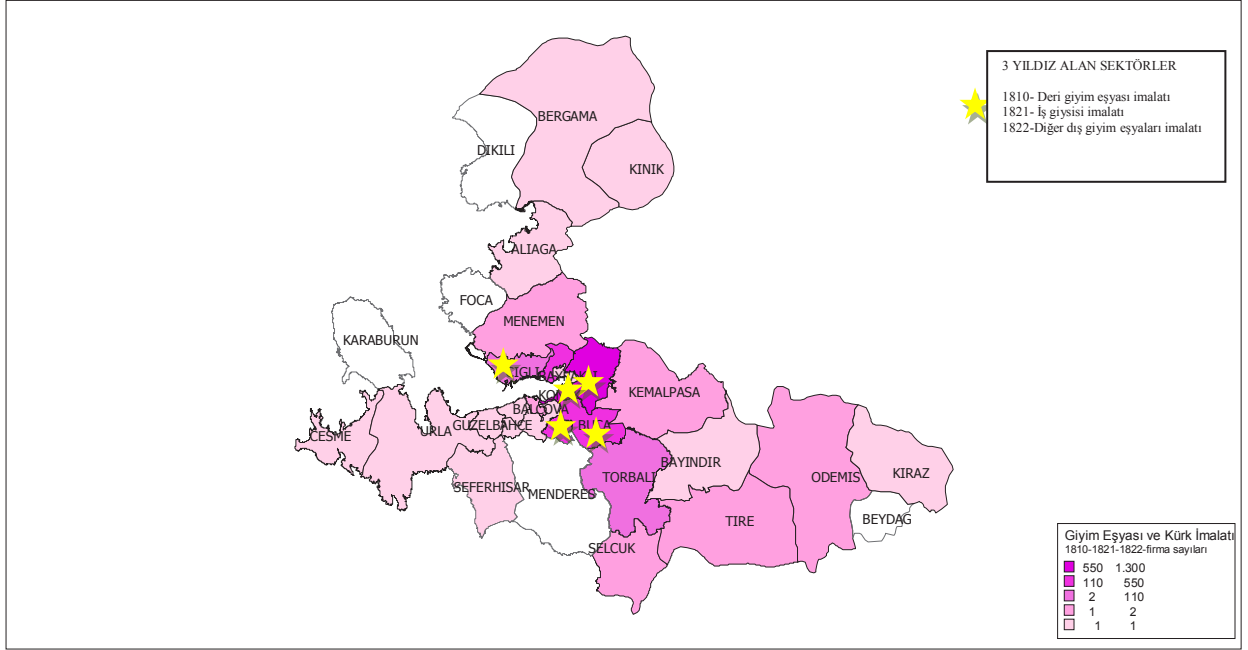
Kümeleme Komitesinin sahaya çıkılması yönünde görüş bildirdiği 6 sektör bazında İzmir'e referansla ilçelerde 3 Yıldız alan alt sektörlerin analizi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda 3 yıldız yöntemi ile belirlenen meyve ve sebzelerin işlenmesi ve imalatında ilçeler bazında firma sayısındaki yoğunlaşma Şekil 16'daki gibi olmuştur. Bu sektörde ilçeler bazında yapılan firma sayısı yoğunluğu Kemalpaşa, Bornova, Konak ve Torbalı'da göze çarparken; sektör Kemalpaşa ve Torbalı ilçelerinde 3 Yıldız almıştır (Şekil 29).



Şekil 26: Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı Alt Sektöründe Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi

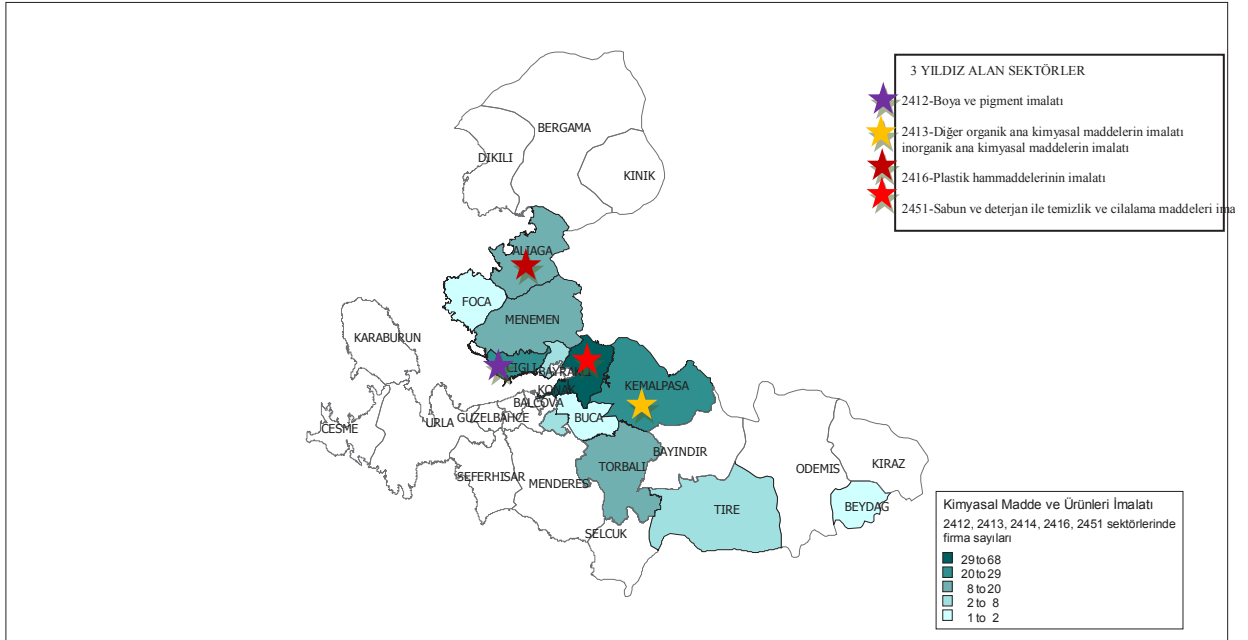
3 yıldız yöntemi ile belirlenen sektörlerde ilçeler bazında firma sayısındaki yoğunlaşma Şekil 2'deki gibi olmuştur. Firmalar Bornova, Karşıyaka, Konak'ta daha çok olmak üzere; Buca, Gaziemir ve Çiğli'de yoğunlaşma göstermektedir. 1810, 1821 ve 1822 kodlu sektörlerin toplamda 3 Yıldız aldığı ilçeler Çiğli, Bornova, Konak, Buca ve Gaziemir'dir (Şekil 30).

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ



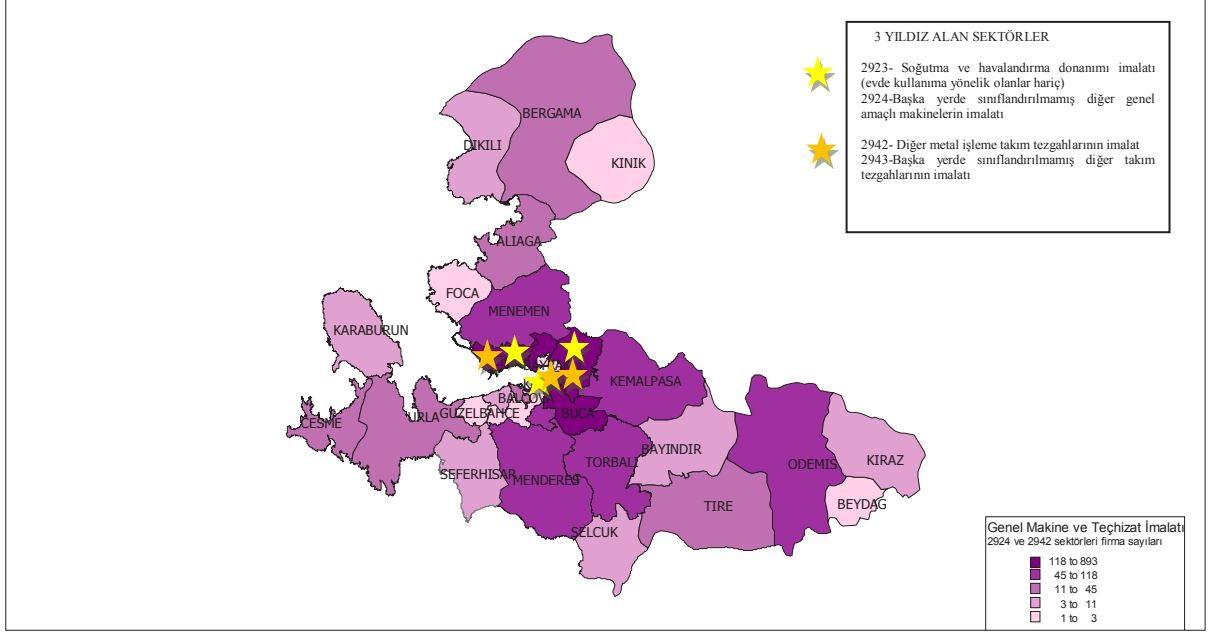
Şekil 27: Giyim Eşyası ve Kürk İmalatı Alt Sektöründe Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi

3 yıldız yöntemi ile belirlenen 24 kodlu sektörün alt sektörlerinde firma sayısı yoğunlaşması ve ilçe bazlı değerlendirmeler Şekil 18'deki gibidir. Buna göre 3 yıldız alan sektörlerdeki firmalar en çok Konak ve Bornova'da yoğunlaşma gösterirken, Kemalpaşa ve Çiğli ilçeleri de firma yoğunlaşmaları açısından ikinci sırada gelmektedir. Öte yandan her bir alt sektörün 3 yıldız aldığı ilçe farklılık göstermektedir. Örneğin 2416 kodlu sektörün 3 yıldız aldığı ilçe Alağa olurken, 2451 kodlu sektörün 3 yıldız aldığı ilçe Bornova, 2412 kodlu sektörün 3 yıldız aldığı ilçe Çiğli ve 2413-2414 kodlu sektörlerin 3 yıldız aldığı ilçe Kemalpaşa olmuştur.



Şekil 28: Kimyasal Madde ve Ürünleri İmalatı Alt Sektörlerinde Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi

3 yıldız yöntemi ile belirlenen 2924 ve 2942 kodlu sektörlerde firma sayısı yoğunlaşması ve ilçe bazlı değerlendirmeler Şekil 19'daki gibidir. Buna göre 3 yıldız alan sektörlerdeki firmalar İl merkezi ve çevresinde yoğunlaşma göstermektedir. 2923-2924 kodlu sektörün 3 yıldız aldığı ilçeler Çiğli, Bornova ve Konak iken; 2942-2943 kodlu sektörün 3 yıldız aldığı ilçeler yine aynı ilçeler olmuştur.

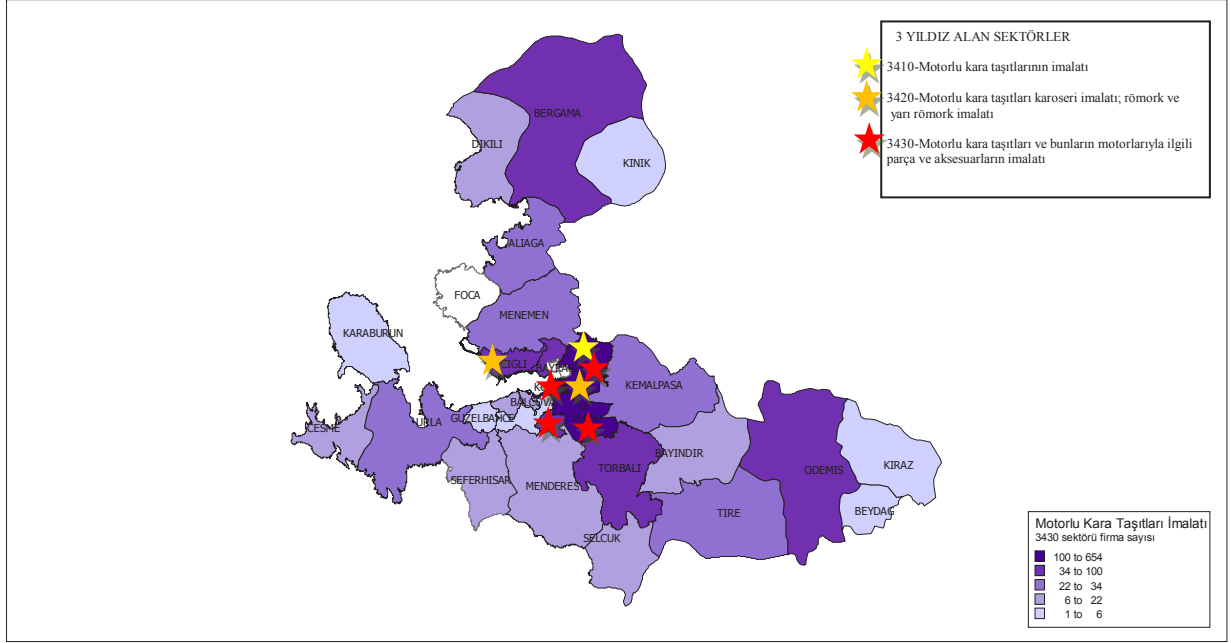


Şekil 29: Genel Makine ve Teçhizat İmalatı Alt Sektörlerinde Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi

3 yıldız alan alt sektörlerin ilçe bazlı firma sayısı yoğunluğuna bakıldığında Şekil 20'den de görüleceği üzere Bornova, Konak ve Buca fark gösteren ilçelerdir. Öte yandan Bergama, Torbalı ve Ödemiş'te de belli bir düzeyde firma yoğunlaşmasından bahsetmek söz konudur.

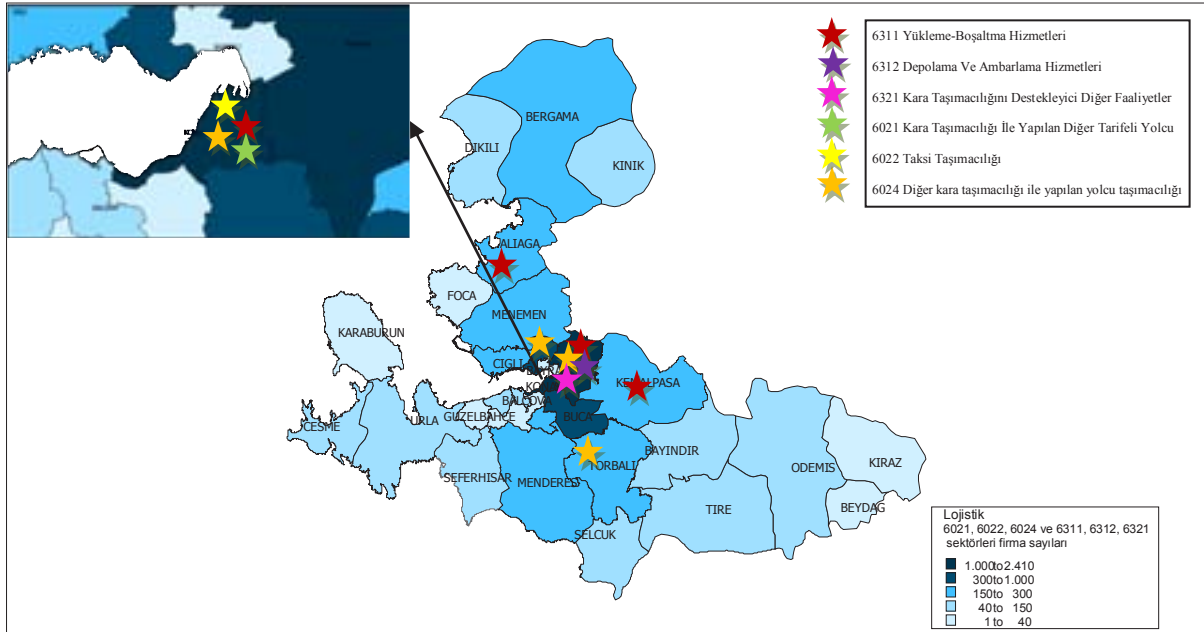
Sektörlerin 3 yıldız aldığı ilçeler değerlendirildiğinde ise 3410 kodlu sektör için Bornova; 3420 kodlu sektör için Çiğli ve Bornova; 3430 kodlu sektör içinse Bornova, Konak, Gaziemir ve Buca ilçelerinin öne çıktığı görülmektedir.

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ



Şekil 30: Motorlu Kara Taşıtları İmalatı Alt Sektörlerinde Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi

Karayolu taşımacılığı ve destekleyici ulaştırma faaliyetleri birlikte değerlendirildiğinde firma yoğunlaşması merkez ilçelerde; Karşıyaka, Buca, Bornova ve Konak'ta görülmektedir. Alsancak limanının da etkili olduğu söylenebilir. Öte yandan Konak, 4 sektörün 3 yıldız aldığı ilçe olarak öne çıkmaktadır. Bu sektörlerin 6311, 6021, 6022 ve 6024 kodlu sektörler olduğu görülmektedir. Öte yandan Bornova'da 3 yıldız alan 4 sektör görülmekte, bunların 6311, 6312, 6321 ve 6024 kodlu sektörler olduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda Konak ve Bornova ilçeleri karayolu taşımacılığı ve destekleyici ulaştırma faaliyetleri sektörleri bağlamında mekansal bir yoğunlaşmanın yaşandığı ilçeler olmuştur.



Şekil 30: Lojistik Sektörü Alt Sektörlerinde Firma Yoğunlaşması ve 3 Yıldız Gösterimi

EK 2-İzmir İli 51 Sektör için 3 Yıldız Analizi Sonuçları

Tablo 33: İzmir İli 3 Yıldız Analizi Sonuçları

EFİS REV 1.1. KOD	3 YILDIZ	2 YILDIZ	1 YILDIZ
1		**	
2		**	
5		**	
10			
11			
13			
14			*
15	***		
16		**	
17			*
18	***		
19		**	
20			*
21		**	
22			*
23		**	
24	***		
25			
26			*
27	***		
28	***		
29	***		
31			
33		**	
34	***		
35			
36	***		
40			*
41	**		
45	**		
50	**		
51	***		
52	***		
55	**		
60	***		
62			
63	***		
64			
65			
66	**		

İZMİR KÜMELENME ANALİZİ

70	
73	*
74	**
75	**
80	**
85	**
90	**
91	*
92	***
93	***
97	**

EK 3 –EFİS Rev 1.1. Sınıflaması

Kod	Tanım
A	Tarım, avcılık ve ormancılık
AA	Tarım, avcılık ve ormancılık
01	Tarım, avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri
01.1	Bitkisel ürün yetiştiriciliği; bostan, meyve ve sebze yetiştiriciliği
01.11	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği
01.12	Sebze, bahçe ve kültür bitkileri ile fidanlı ürünlerinin yetiştiriciliği
01.13	Meyve, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri yetiştiriciliği
01.2	Hayvancılık
01.21	Sığır yetiştiriciliği, süt hayvancılığı
01.22	Koyun, keçi, at, eşek, katır ve bordo yetiştiriciliği
01.23	Domuz yetiştiriciliği
01.24	Kanatlı kümes hayvanları yetiştiriciliği
01.25	Diğer hayvanların yetiştiriciliği
01.3	Hayvancılıkla birlikte bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği (karma çiftçilik)
01.30	Hayvancılıkla birlikte bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği (karma çiftçilik)
01.4	Tarım ve hayvancılıkla ilgili hizmet faaliyetleri (veterinerlik hariç); bahçe mimarlığı
01.41	Tarım ve hayvancılıkla ilgili hizmet faaliyetleri bahçe mimarlığı
01.42	Hayvancılıkla ilgili hizmet faaliyetleri (veterinerlik hariç)
01.5	Avcılık, tuzakla avlama, av hayvanları üreticiliği ve ilgili hizmet faaliyetleri
01.50	Avcılık, tuzakla avlama, av hayvanları üreticiliği ve ilgili hizmet faaliyetleri
02	Ormancılık, tomrukçuluk ve ilgili hizmet faaliyetleri
02.0	Ormancılık, tomrukçuluk ve ilgili hizmet faaliyetleri
02.01	Ormancılık ve tomrukçuluk
02.02	Ormancılık ve tomrukçulukla ilgili hizmet faaliyetleri
B	Balıkçılık
BA	Balıkçılık
05	Balıkçılık, balık çiftçiliği ve ilgili hizmet faaliyetleri
05.0	Balıkçılık, balık çiftçiliği ve ilgili hizmet faaliyetleri
05.01	Balıkçılık
05.02	Balık çiftçiliği
C	Madencilik ve taşocakçılığı
CA	Enerji veren madenlerin madenciliği ve taşocakçılığı
10	Kömür madenciliği
10.1	Taşkömürü madenciliği ve briketlenmesi
10.10	Taşkömürü madenciliği ve briketlenmesi
10.2	Linyit madenciliği ve briketlenmesi
10.20	Linyit madenciliği ve briketlenmesi
10.3	Turba çıkarımı ve briketlenmesi
10.30	Turba çıkarımı ve briketlenmesi
11	Ham petrol ve doğalgaz çıkarımı; saha arama ve tetkiki hariç, petrol ve gaz çıkarımı ile ilgili hizmet faaliyetleri
11.1	Ham petrol ve doğalgaz çıkarımı
11.10	Ham petrol ve doğalgaz çıkarımı
11.2	Tetkik ve araştırma hariç, petrol ve gaz çıkarımı ile ilgili hizmet faaliyetleri
11.20	Tetkik ve araştırma hariç, petrol ve gaz çıkarımı ile ilgili hizmet faaliyetleri
12	Uranyum ve toryum cevheri madenciliği
12.0	Uranyum ve toryum cevheri madenciliği
12.00	Uranyum ve toryum cevheri madenciliği
CB	Enerji üreten maddeler hariç madencilik ve taşocakçılığı
13	Metal cevherler madenciliği
13.1	Demir cevheri madenciliği
13.10	Demir cevheri madenciliği
13.2	Uranyum ve toryum cevherleri hariç, demir içermeyen metal cevherlerin madenciliği
13.20	Uranyum ve toryum cevherleri hariç, demir içermeyen metal cevherlerin madenciliği
14	Diğer madencilik ve taşocakçılığı
14.1	Taşocakçılığı
14.11	Süsleme ve yapı taşlarının taşocakçılığı
14.12	Kireçtaşı, alçıtaşı ve tebeşir ocakçılığı
14.13	Kayağantaş ocakçılığı

- 14.2 Kum ve kil ocakçılığı
- 14.21 Kum ve çakıl ocakçılığı
- 14.22 Kil ve kaolin madenciliği
- 14.3 Kimyasal ve gübreleme amaçlı minerallerin madenciliği
- 14.30 Kimyasal ve gübreleme amaçlı minerallerin madenciliği
- 14.4 Tuz üretimi
- 14.40 Tuz üretimi
- 14.5 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer madencilik ve taş ocakçılığı
- 14.50 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer madencilik ve taş ocakçılığı
- D İmalat
- DA Gıda ürünleri, içecek ve tütün imalatı
- 15 Gıda ürünleri ve içecek imalatı
- 15.1 Et ve et ürünleri imalatı, işlenmesi ve saklanması
- 15.11 Et imalatı ve saklanması
- 15.12 Kümes hayvanları etlerinin imalatı ve saklanması
- 15.13 Et ve kümes hayvanı et ürünlerinin imalatı
- 15.2 Balık ve balık ürünlerinin işlenmesi ve saklanması
- 15.20 Balık ve balık ürünlerinin işlenmesi ve saklanması
- 15.3 Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
- 15.31 Patatesin işlenmesi ve saklanması
- 15.32 Sebze ve meyve suyu imalatı
- 15.33 Başka yerde sınıflandırılmamış sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
- 15.4 Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı
- 15.41 Ham, sıvı ve katı yağların imalatı
- 15.42 Rafine sıvı ve katı yağların imalatı
- 15.43 Margarin ve benzeri yenilebilir katı yağların imalatı
- 15.5 Süt ürünleri imalatı
- 15.51 Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
- 15.52 Dondurma imalatı
- 15.6 Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı
- 15.61 Öğütülmüş tahıl ürünleri imalatı
- 15.62 Nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı
- 15.7 Hazır hayvan yemleri imalatı
- 15.71 Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı
- 15.72 Ev hayvanları için hazır yem imalatı
- 15.8 Diğer gıda maddeleri imalatı
- 15.81 Ekmek, taze fırın ürünleri ve taze kek imalatı
- 15.82 Peksimet, bisküvi imalatı, dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı
- 15.83 Şeker imalatı
- 15.84 Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı
- 15.85 Makarna, şehriye, kuskus ve benzer unlu mamullerin imalatı
- 15.86 Kahve ve çayın işlenmesi
- 15.87 Baharat, soslar, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı
- 15.88 Hazır, homojenize gıda maddeleri ile diet yiyecekleri imalatı
- 15.89 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer gıda maddeleri imalatı
- 15.9 İçecek imalatı
- 15.91 Damıtılmış alkollü içeceklerin imalatı
- 15.92 Mayalı maddelerden etil alkol imalatı
- 15.93 Şarap imalatı
- 15.94 Elma şarabı ve diğer meyve şaraplarının imalatı
- 15.95 Diğer damıtılmamış mayalı içeceklerin imalatı
- 15.96 Bira imalatı
- 15.97 Malt imalatı
- 15.98 Maden suyu ve alkolsüz içecek üretimi
- 16 Tütün ürünleri imalatı
- 16.0 Tütün ürünleri imalatı
- 16.00 Tütün ürünleri imalatı
- DB Tekstil ve tekstil ürünleri imalatı
- 17 Tekstil ürünleri imalatı
- 17.1 Tekstil elyafının hazırlanması ve eğrilmesi
- 17.11 Doğal ve sentetik pamuk elyafının hazırlanması ve eğrilmesi

- 17.12 Doğal ve sentetik yün elyafının hazırlanması ve eğrilmesi
 17.13 Doğal ve sentetik kamgarn elyafının hazırlanması ve eğrilmesi
 17.14 Doğal ve sentetik keten elyafının hazırlanması ve eğrilmesi
 17.15 Tarak döküntüsü dahil, ipek atılması ve işlenmesi; sentetik ya da yapay iplik elyafının atılması ve işlenmesi
 17.16 Dikiş ipliği imalatı
 17.17 Diğer tekstil elyaflarının hazırlanması ve eğrilmesi
 17.2 Dokuma
 17.21 Pamuklu dokuma
 17.22 Yünlü dokuma
 17.23 Kamgarn dokuma
 17.24 İpekli dokuma
 17.25 Diğer dokumalar
 17.3 Dokumanın aprelenmesi
 17.30 Dokumanın aprelenmesi
 17.4 Giyim eşyası dışındaki hazır tekstil ürünleri imalatı
 17.40 Giyim eşyası dışındaki hazır tekstil ürünleri imalatı
 17.5 Diğer tekstil ürünleri imalatı
 17.51 Halı ve kilim imalatı
 17.52 Halat, ip, sicim ve ağ imalatı
 17.53 Giyim eşyası hariç, dokuma olmayan kumaş ile bundan yapılan ürünlerin imalatı
 17.54 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer tekstil ürünlerinin imalatı
 17.6 Trikotaj (örme) ve tığ-ışi kumaş imalatı
 17.60 Trikotaj (örme) ve tığ-ışi kumaş imalatı
 17.7 Trikotaj (örme) ve tığ-ışi ürünlerin imalatı
 17.71 Trikotaj (örme) ve tığ-ışi çorap imalatı
 17.72 Trikotaj (örme) ve tığ-ışi kazak, hırka vb. imalatı
 18 Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması
 18.1 Deri giyim eşyası imalatı
 18.10 Deri giyim eşyası imalatı
 18.2 Diğer giyim eşyası ve aksesuarların imalatı
 18.21 İş giysisi imalatı
 18.22 Diğer dış giyim eşyaları imalatı
 18.23 İç giyim eşyası imalatı
 18.24 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer giyim eşyası ve aksesuarların imalatı
 18.3 Kürkün işlenmesi ve boyanması; kürk mamulleri imalatı
 18.30 Kürkün işlenmesi ve boyanması; kürk mamulleri imalatı
 DC Deri ve deri ürünleri imalatı
 19 Derinin tabaklanması ve işlenmesi; bavul, el çantası, saraçlık, koşum takımı ve ayakkabı imalatı
 19.1 Derinin tabaklanması ve işlenmesi
 19.10 Derinin tabaklanması ve işlenmesi
 19.2 Bavul, el çantası ve benzerleri ile saraçlık ve koşum takımı imalatı
 19.20 Bavul, el çantası ve benzerleri ile saraçlık ve koşum takımı imalatı
 19.3 Ayakkabı, terlik vb. imalatı
 19.30 Ayakkabı, terlik vb. imalatı
 DD Ağaç ürünleri imalatı
 20 Ağaç ve ağaç mantarı ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden, örülerek yapılan eşyaların imalatı
 20.1 Ağacın hızarlanması, planyalanması ve emprenye edilmesi
 20.10 Ağacın hızarlanması, planyalanması ve emprenye edilmesi
 20.2 Tahta plaka imalatı, kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtaların imalatı
 20.20 Tahta plaka imalatı; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtaların imalatı
 20.3 İnşaat kerestesi ve doğrama imalatı
 20.30 İnşaat kerestesi ve doğrama imalatı
 20.4 Ahşap konteynir imalatı
 20.40 Ahşap konteynir imalatı
 20.5 Diğer ağaç ürünleri imalatı, ağaç mantarı ürünleri imalatı; saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı
 20.51 Diğer ağaç ürünleri imalatı
 20.52 Ağaç mantarı ürünleri imalatı; saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı
 DE Kağıt hamuru, kağıt ve kağıt ürünleri imalatı; Basım ve yayım
 21 Kağıt hamuru, kağıt ve kağıt ürünleri imalatı
 21.1 Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı
 21.11 Kağıt hamuru imalatı

- 21.12 Kağıt ve mukavva imalatı
- 21.2 Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı
- 21.21 Oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavvadan yapılan ambalajların imalatı
- 21.22 Kağıttan yapılan ev eşyası ve sıhhi malzemeler ile tuvalet gereçlerinin imalatı
- 21.23 Kağıt kırtasiye malzemeleri imalatı
- 21.24 Duvar kağıdı imalatı
- 21.25 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer kağıt ve mukavva ürünleri imalatı
- 22 Basım ve yayım; plak, kaset ve benzeri kayıtlı medyanın çoğaltılması
- 22.1 Yayım
- 22.11 Kitap yayımı
- 22.12 Gazetelerin yayımı
- 22.13 Dergi ve süreli yayınların yayımı
- 22.14 Ses kayıtlarının yayımı
- 22.15 Diğer yayımlar
- 22.2 Basım ve basımla ilgili hizmet faaliyetleri
- 22.21 Gazete basımı
- 22.22 Başka yerde sınıflandırılmamış basım
- 22.23 Ciltleme
- 22.24 Baskı öncesi faaliyetler
- 22.25 Basımla ilgili yardımcı faaliyetler
- 22.3 Plak, kaset vb. kayıtlı medyanın çoğaltılması
- 22.31 Ses kaydının çoğaltılması
- 22.32 Görüntü kaydının çoğaltılması
- 22.33 Bilgisayar kaydının çoğaltılması
- DF Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı
- 23 Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı
- 23.1 Kok fırını ürünleri imalatı
- 23.10 Kok fırını ürünleri imalatı
- 23.2 Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı
- 23.20 Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı
- 23.3 Nükleer yakıtın işlenmesi
- 23.30 Nükleer yakıtın işlenmesi
- DG Kimyasal madde ve ürünler ile suni elyaf imalatı
- 24 Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı
- 24.1 Ana kimyasal maddelerin imalatı
- 24.11 Sanayi gazları imalatı
- 24.12 Boya ve pigment imalatı
- 24.13 Diğer inorganik ana kimyasal maddelerin imalatı
- 24.14 Diğer organik ana kimyasal maddelerin imalatı
- 24.15 Kimyasal gübre ve azot bileşiklerinin imalatı
- 24.16 Plastik hammaddelerinin imalatı
- 24.17 Sentetik kauçuk hammaddelerinin imalatı
- 24.2 Pestisid (haşarat ilacı) ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı
- 24.20 Pestisid (haşarat ilacı) ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı
- 24.3 Boya, vernik benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı
- 24.30 Boya, vernik benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı
- 24.4 Eczacılık ürünlerinin, tıbbi kimyasalların ve botanik ürünlerinin imalatı
- 24.41 Temel eczacılık ürünleri imalatı
- 24.42 Farmasötik preparat imalatı
- 24.5 Sabun ve deterjan, temizlik ve cilalama maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı
- 24.51 Sabun ve deterjan ile temizlik ve cilalama maddeleri imalatı
- 24.52 Parfüm ile kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı
- 24.6 Diğer kimyasal ürünlerin imalatı
- 24.61 Patlayıcı madde imalatı
- 24.62 Tutkal ve jelatin imalatı
- 24.63 Uçucu yağların imalatı
- 24.64 Fotoğrafçılıkta kullanılan kimyasal maddelerin imalatı
- 24.65 Kaset, bant vb. kayıt gereçlerinin imalatı (kaydedilmemiş)
- 24.66 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer kimyasal ürünlerin imalatı
- 24.7 Suni elyaf imalatı
- 24.70 Suni elyaf imalatı

DH	Plastik ve kauçuk ürünleri imalatı
25	Plastik ve kauçuk ürünleri imalatı
25.1	Kauçuk ürünleri imalatı
25.11	İç ve dış lastik imalatı
25.12	Lastiğe sırt geçirilmesi ve yeniden işlenmesi
25.13	Diğer kauçuk ürünleri imalatı
25.2	Plastik ürünlerin imalatı
25.21	Plastik tabaka, kalıp, tüp ve profil imalatı
25.22	Plastik ambalaj malzemesi imalatı
25.23	Plastik inşaat malzemesi imalatı
25.24	Diğer plastik ürünlerin imalatı
DI	Metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı
26	Metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı
26.1	Cam ve cam ürünleri imalatı
26.11	Düz cam imalatı
26.12	Düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi
26.13	Çukur cam imalatı
26.14	Cam elyafı imalatı
26.15	Teknik amaçlı cam eşyalar dahil, diğer cam imalatı
26.2	İnşaat amaçlı olanlar hariç, ateşe dayanıklı olmayan seramik ürünleri imalatı; ateşe dayanıklı seramik ürünleri imalatı
26.21	Seramik ev ve süs eşyası imalatı
26.22	Seramikten yapılan sıhhi ürünlerin imalatı
26.23	Seramik yalıtım malzemeleri imalatı
26.24	Teknik amaçlı diğer seramik ürünlerin imalatı
26.25	Diğer seramik ürünlerin imalatı
26.26	Ateşe dayanıklı seramik ürünlerin imalatı
26.3	Seramik kiremit ve kaldırım taşı imalatı
26.30	Seramik kiremit ve kaldırım taşı imalatı
26.4	Fırınlanmış kilden kiremit, briket, tuğla ve inşaat malzemeleri imalatı
26.40	Fırınlanmış kilden kiremit, briket, tuğla ve inşaat malzemeleri imalatı
26.5	Çimento, kireç ve alçı imalatı
26.51	Çimento imalatı
26.52	Kireç imalatı
26.53	Alçı imalatı
26.6	Beton, çimento ve alçıdan yapılmış maddelerin imalatı
26.61	İnşaat amaçlı beton ürünleri imalatı
26.62	İnşaat amaçlı alçı ürünleri imalatı
26.63	Hazır beton imalatı
26.64	Harç imalatı
26.65	Lifli çimento imalatı
26.66	Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer maddelerin imalatı
26.7	Süsleme ve yapı taşının kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi
26.70	Süsleme ve yapı taşının kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi
26.8	Metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı
26.81	Taşlama (zımpara) ürünleri imalatı
26.82	Başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı
DJ	Ana metal ve fabrikasyon metal ürünleri imalatı
27	Ana metal sanayisi
27.1	Ana demir ve çelik ürünleri ile demir alaşımları imalatı
27.10	Ana demir ve çelik ürünleri ile demir alaşımları imalatı
27.2	Boru imalatı
27.21	Dökme demirden boru imalatı
27.22	Çelik boru imalatı
27.3	Demir ve çeliğin diğer ilk işlemleri
27.31	Soğuk çekme
27.32	Dar şeritlerin soğuk haddelenmesi
27.33	Soğuk şekillendirme ve katlama
27.34	Tel çekme
27.4	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi
27.41	Değerli metal üretimi
27.42	Alüminyum üretimi

- 27.43 Kurşun, çinko ve kalay üretimi
- 27.44 Bakır üretimi
- 27.45 Demir dışındaki diğer metallerin üretimi
- 27.5 Metal döküm sanayi
- 27.51 Demir döküm
- 27.52 Çelik döküm
- 27.53 Hafif metallerin döküm
- 27.54 Demir dışındaki diğer metallerin dökümü
- 28 Makine ve teçhizatı hariç; fabrikasyon metal ürünleri imalatı
- 28.1 Metal yapı malzemeleri imalatı
- 28.11 Metal yapı ve yapı parçaları imalatı
- 28.12 Metal inşaat doğraması imalatı
- 28.2 Tank, sarnıç, metal muhafaza ile kalorifer kazanı ve radyatör imalat
- 28.21 Tank, sarnıç ve metal muhafaza imalatı
- 28.22 Merkezi ısıtma radyatörleri ve kazanlarının imalatı
- 28.3 Buhar kazanı imalatı, merkezi kalorifer kazanları hariç
- 28.30 Buhar kazanı imalatı, merkezi sıcak su kazanları hariç
- 28.4 Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi
- 28.40 Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi
- 28.5 Metallerin kaplanması ve işlenmesi; genel makine mühendisliği
- 28.51 Metallerin kaplanması ve işlenmesi
- 28.52 Genel makine mühendisliği
- 28.6 Çatal-bıçak takımı, el aletleri ve genel hırdavat malzemeleri imalatı
- 28.61 Çatal-bıçak takımı imalatı
- 28.62 El aletleri imalatı
- 28.63 Kilit ve menteşe imalatı
- 28.7 Diğer fabrikasyon metal eşyaların imalatı
- 28.71 Çelik varil ve benzeri muhafazaların imalatı
- 28.72 Hafif metalden ambalaj malzemeleri imalatı
- 28.73 Tel ürünleri imalatı
- 28.74 Bağlantı malzemeleri, zincir ve yay ile vida çekme makinesi ürünlerinin imalatı
- 28.75 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer fabrikasyon metal ürünlerinin imalatı
- DK Makine ve teçhizat imalatı
- 29 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı
- 29.1 Mekanik güç üretimi ve kullanımına yönelik makinelerin imalatı (uçak, motorlu taşıt ve motosiklet motorları hariç)
- 29.11 İçten yanmalı motor ve türbin imalatı; uçak, motorlu taşıt ve motosiklet motorları hariç
- 29.12 Pompa ve kompresör imalatı
- 29.13 Musluk ve vana imalatı
- 29.14 Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı imalatı
- 29.2 Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
- 29.21 Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyicilerin imalatı
- 29.22 Kaldırma ve taşıma teçhizatı imalatı
- 29.23 Soğutma ve havalandırma donanımı imalatı (evde kullanıma yönelik olanlar hariç)
- 29.24 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı
- 29.3 Tarım ve ormancılık makineleri imalatı
- 29.31 Tarımsal amaçlı traktör imalatı
- 29.32 Diğer tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
- 29.4 Takım tezgahları imalatı
- 29.41 Taşınabilir ve el ile kullanılan makineli aletlerin imalatı
- 29.42 Diğer metal işleme takım tezgahlarının imalatı
- 29.43 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer takım tezgahlarının imalatı
- 29.5 Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
- 29.51 Metalürji makineleri imalatı
- 29.52 Maden, taşocağı ve inşaat makineleri imalatı
- 29.53 Gıda, içecek ve tütün işleyen makinelerin imalatı
- 29.54 Tekstil, giyim eşyası ve deri işlemede kullanılan makinelerin imalatı
- 29.55 Kağıt ve mukavva üretiminde kullanılan makinelerin imalatı
- 29.56 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
- 29.6 Silah ve mühimmat imalatı
- 29.60 Silah ve mühimmat imalatı
- 29.7 Başka yerde sınıflandırılmamış ev aletleri imalatı

- 29.71 Elektrikli ev aletleri imalatı
- 29.72 Elektriksiz ev aletleri imalatı
- DL Elektrikli ve optik donanım imalatı
- 30 Büro makineleri ve bilgisayar imalatı
- 30.0 Büro makineleri ve bilgisayar imalatı
- 30.01 Büro makineleri imalatı
- 30.02 Bilgisayar ve diğer bilgi işleme makinelerinin imalatı
- 31 Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazların imalatı
- 31.1 Elektrik motoru, jeneratör ve transformatörlerin imalatı
- 31.10 Elektrik motoru, jeneratör ve transformatörlerin imalatı
- 31.2 Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları imalatı
- 31.20 Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları imalatı
- 31.3 İzole edilmiş tel ve kablo imalatı
- 31.30 İzole edilmiş tel ve kablo imalatı
- 31.4 Akümülatör, primer pil ve batarya imalatı
- 31.40 Akümülatör, primer pil ve batarya imalatı
- 31.5 Elektrik ampülü ve lambaları ile aydınlatma teçhizatı imalatı
- 31.50 Elektrik ampülü ve lambaları ile aydınlatma teçhizatı imalatı
- 31.6 Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli teçhizat imalatı
- 31.61 Motor ve taşıtlarda kullanıma yönelik, başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli teçhizat imalatı
- 31.62 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer elektrikli teçhizat imalatı
- 32 Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı
- 32.1 Elektronik valf ve tüpler ile diğer elektronik parçaların imalatı
- 32.10 Elektronik valf ve tüpler ile diğer elektronik parçaların imalatı
- 32.2 Radyo ve televizyon vericileri ile telefon ve telgraf hattı teçhizatı imalatı
- 32.20 Radyo ve televizyon vericileri ile telefon ve telgraf hattı teçhizatı imalatı
- 32.3 Televizyon ve radyo imalatı; ses ve görüntü kaydeden veya çoğaltan teçhizat ve bunlarla ilgili cihazların imalatı
- 32.30 Televizyon ve radyo imalatı; ses ve görüntü kaydeden veya çoğaltan teçhizat ve bunlarla ilgili cihazların imalatı
- 33 Tıbbi aletler; hassas ve optik aletler ile saat imalatı
- 33.1 Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçların imalatı
- 33.10 Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçların imalatı
- 33.2 Ölçme, kontrol, test, seyrişer ve benzer amaçlı alet ve cihazların imalatı; sanayide kullanılan işlem kontrol teçhizatı hariç
- 33.20 Ölçme, kontrol, test, seyrişer ve benzer amaçlı alet ve cihazların imalatı; sanayide kullanılan işlem kontrol teçhizatı hariç
- 33.3 Sanayide kullanılan işlem kontrol teçhizatı imalatı
- 33.30 Sanayide kullanılan işlem kontrol teçhizatı imalatı
- 33.4 Optik aletler ve fotoğrafçılık teçhizatı imalatı
- 33.40 Optik aletler ve fotoğrafçılık teçhizatı imalatı
- 33.5 Saat imalatı
- 33.50 Saat imalatı
- DM Ulaşım araçları imalatı
- 34 Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatı
- 34.1 Motorlu kara taşıtlarının imalatı
- 34.10 Motorlu kara taşıtlarının imalatı
- 34.2 Motorlu kara taşıtları karoseri imalatı; römork ve yarı römork imalatı;
- 34.20 Motorlu kara taşıtları karoseri imalatı; römork ve yarı römork imalatı
- 34.3 Motorlu kara taşıtları ve bunların motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarların imalatı
- 34.30 Motorlu kara taşıtları ve bunların motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarların imalatı
- 35 Diğer ulaşım araçlarının imalatı
- 35.1 Deniz taşıtlarının yapımı ve onarımı
- 35.11 Gemi yapımı ve onarımı
- 35.12 Eğlence ve sportif amaçlı teknelerin yapımı ve onarımı
- 35.2 Demiryolu ve tramvay lokomotifleri ile vagonlarının imalatı
- 35.20 Demiryolu ve tramvay lokomotifleri ile vagonlarının imalatı
- 35.3 Hava ve uzay taşıtları imalatı
- 35.30 Hava ve uzay taşıtları imalatı
- 35.4 Motosiklet ve bisiklet imalatı
- 35.41 Motosiklet imalatı
- 35.42 Bisiklet imalatı
- 35.43 Sakat taşıyıcıları imalatı
- 35.5 Başka yerde sınıflandırılmamış, diğer ulaşım araçlarının imalatı
- 35.50 Başka yerde sınıflandırılmamış, diğer ulaşım araçlarının imalatı

DN	Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar
36	Mobilya imalatı; başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar
36.1	Mobilya imalatı
36.11	Sandalye, tabure vb. imalatı
36.12	Diğer büro ve mağaza mobilyalarının imalatı
36.13	Diğer mutfak mobilyalarının imalatı
36.14	Diğer mobilyaların imalatı
36.15	Yatak, minder vb. imalatı
36.2	Mücevherat ve ilgili eşyaların imalatı
36.21	Madeni paraların ve jetonların imalatı
36.22	Mücevherat ve başka yerde sınıflandırılmamış ilgili eşyaların imalatı
36.3	Müzik aletleri imalatı
36.30	Müzik aletleri imalatı
36.4	Spor malzemeleri imalatı
36.40	Spor malzemeleri imalatı
36.5	Oyun ve oyuncak imalatı
36.50	Oyun ve oyuncak imalatı
36.6	Başka yerde sınıflandırılmamış çeşitli imalatlar
36.61	Taklit mücevher imalatı
36.62	Süpürge ve fırça imalatı
36.63	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar
37	Geri dönüşüm
37.1	Metal atık ve hurdaların geri dönüşümü
37.10	Metal atık ve hurdaların geri dönüşümü
37.2	Metal olmayan atık ve hurdaların geri dönüşümü
37.20	Metal olmayan atık ve hurdaların geri dönüşümü
E	Elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı
EA	Elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı
40	Elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı
40.1	Elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımı
40.11	Elektrik üretimi
40.12	Elektrik iletimi
40.13	Elektriğin dağıtımı ve ticareti
40.2	Gaz üretimi; ana borularla gazlı yakıtların dağıtımı
40.21	Gaz üretimi
40.22	Ana borularla gazlı yakıtların dağıtımı ve ticareti
40.3	Buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı
40.30	Buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı
41	Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtımı
41.0	Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtımı
41.00	Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtımı
F	İnşaat
FA	İnşaat
45	İnşaat
45.1	Alan hazırlama
45.11	Yapıların yıkım ve tahribatı; hafriyat
45.12	Test sondajı ve delme
45.2	Binaların veya bina dışı yapıların tamamının veya bölümlerinin inşaatı
45.21	Binaların veya bina dışı yapıların genel inşaat işleri
45.22	Çatı kaplama ve iskeletin kurulması
45.23	Şehirlerarası yollar, yollar, havaalanları ve spor alanları inşaatı
45.24	Su projeleri inşaatı
45.25	Özel uzmanlık gerektiren diğer inşaat işleri
45.3	Tesisat işleri
45.31	Elektrik tesisatı
45.32	Yalıtım işleri faaliyetleri
45.33	Sıhhi tesisat
45.34	Diğer yapı tesisatı
45.4	İnşaatlardaki tamamlayıcı işler
45.41	Sıva işleri
45.42	Doğrama işleri

- 45.43 Duvar ve yer kaplama
 45.44 Boya ve cam işleri
 45.45 İnşaatlardaki diğer tamamlayıcı işler
 45.5 İnşaat yapım veya yıkım ekipmanlarının operatörüyle birlikte kiralanması
 45.50 İnşaat yapım veya yıkım ekipmanlarının operatörüyle birlikte kiralanması
 G Toptan ve perakende ticaret; motorlu taşıt, motosiklet, kişisel ve ev eşyalarının onarımı
 GA Toptan ve perakende ticaret; motorlu taşıt, motosiklet, kişisel ve ev eşyalarının onarımı
 50 Motorlu taşıtlar ve motosikletlerin satışı, bakımı ve onarımı; motorlu taşıt yakıtının perakende satışı
 50.1 Motorlu taşıtların satışı
 50.10 Motorlu taşıtların satışı
 50.2 Motorlu taşıtların bakım ve onarımı
 50.20 Motorlu taşıtların bakım ve onarımı
 50.3 Motorlu taşıtların parça ve aksesuarlarının toptan ve perakende satışı
 50.30 Motorlu taşıtların parça ve aksesuarlarının toptan ve perakende satışı
 50.4 Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların toptan ve perakende satışı, bakımı ve onarımı
 50.40 Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların toptan ve perakende satışı, bakımı ve onarımı
 50.5 Motorlu taşıt yakıtının perakende satışı
 50.50 Motorlu taşıt yakıtının perakende satışı
 51 Motorlu taşıtlar ve motosikletler dışında kalan toptan ticaret ve ticaret komisyonculuğu
 51.1 Bir ücret veya sözleşme esasına dayalı toptan ticaret (komisyonculuk)
 51.11 Tarımsal hammadde, canlı hayvan, tekstil hammaddesi ve yarı işlenmiş ürünlerin satışı ile ilgili araçlar
 51.12 Yakıt, maden cevheri, metal ile endüstriyel ve teknik kimyasal maddelerin satışı ile ilgili araçlar
 51.13 Kereste ve inşaat malzemelerinin satışı ile ilgili araçlar
 51.14 Makine, sanayi donanımı, deniz ve hava taşıtlarının satışı ile ilgili araçlar
 51.15 Mobilya, ev eşyası, madeni eşya ve hırdavat satışı ile ilgili araçlar
 51.16 Dokuma, giyecek, ayakkabı ve deri eşya satışı ile ilgili araçlar
 51.17 Gıda ürünleri, içecek ve tütün satışı ile ilgili araçlar
 51.18 Belirli malların satışında uzmanlaşmış, başka yerde sınıflandırılmamış ürün ve ürün grupları ile ilgili aracılık
 51.19 Komisyoncular; belli bir mala yönelik olmayan, genel aracılık
 51.2 Tarımsal hammadde, canlı hayvan, gıda; içecek ve tütün toptan ticareti
 51.21 Tahıl, tohum ve hayvan yemi toptan ticareti
 51.22 Çiçek ve bitki toptan ticareti
 51.23 Canlı hayvan toptan ticareti
 51.24 Ham deri, post ve deri toptan ticareti
 51.25 İşlenmemiş tütün toptan ticareti
 51.3 Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti
 51.31 Sebze ve meyve toptan ticareti
 51.32 Et ve et ürünleri toptan ticareti
 51.33 Süt ürünleri, yumurta ve yenilebilir yağların toptan ticareti
 51.34 Alkollü ve alkolsüz içecek toptan ticareti
 51.35 Tütün ürünleri toptan ticareti
 51.36 Şeker, çikolata ve şekerleme toptan ticareti
 51.37 Kahve, çay, kakao ve baharat toptan ticareti
 51.38 Balık, kabuklular ve yumuşakçalar dahil, diğer gıda maddelerinin toptan ticareti
 51.39 Çeşitli gıda, içecek ve tütün ürünlerinin toptan ticareti (belli bir konuda uzmanlaşmamış)
 51.4 Ev eşyalarının ve kişisel eşyaların toptan ticareti
 51.41 Tekstil ürünleri toptan ticareti
 51.42 Giyim ve ayakkabı toptan ticareti
 51.43 Elektrikli ev cihazları ile radyo ve televizyon toptan ticareti
 51.44 Porselen, cam eşya, duvar kağıdı ve temizlik malzemeleri toptan ticareti
 51.45 Parfüm ve kozmetik ürünleri toptan ticareti
 51.46 Eczacılık malzemeleri toptan ticareti
 51.47 Diğer ev eşyaları ve kişisel eşyaların toptan ticareti
 51.5 Tarımsal olmayan ara mallar, atık ve hurda toptan ticareti
 51.51 Katı, sıvı ve gaz yakıtlar ile ilgili ürünlerin toptan ticareti
 51.52 Maden ve maden cevheri toptan ticareti
 51.53 Ağaç ürünleri ve inşaat malzemeleri ile sıhhi teçhizat toptan ticareti
 51.54 Hırdavat, su ve ısıtma teçhizatı toptan ticareti
 51.55 Kimyasal maddelerin toptan ticareti
 51.56 Diğer ara malların toptan ticareti
 51.57 Atık ve hurda toptan ticareti

- 51.8 Makine ve teçhizat toptan ticareti
- 51.81 Takım tezgahları toptan ticareti
- 51.82 Madencilik, inşaat ve inşaat mühendisliği makine toptan ticareti
- 51.83 Tekstil makineleri ile dikiş ve örgü makineleri toptan ticareti
- 51.84 Bilgisayar, bilgisayar çevre birimleri ve yazılımların toptan ticareti
- 51.85 Diğer büro makineleri ve malzemeleri toptan ticareti
- 51.86 Diğer elektronik parça ve donanımların toptan ticareti
- 51.87 Sanayi, ticaret ve denizcilikte kullanılan diğer makinelerin toptan ticareti
- 51.88 Tarımsal makine ve aksesuarları toptan ticareti (traktörler dahil)
- 51.9 Diğer toptan ticaret
- 51.90 Diğer toptan ticaret
- 52 Motorlu taşıtlar ve motosikletlerin dışında kalan perakende ticaret; kişisel ve ev eşyalarının tamiri
- 52.1 Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret
- 52.11 Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalarda gıda içecek ve tütün ağırlıklı perakende ticaret
- 52.12 Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalarda diğer perakende ticaret
- 52.2 Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti
- 52.21 Taze sebze ve meyve perakende ticareti
- 52.22 Et ve et ürünleri perakende ticareti
- 52.23 Balık, kabuklu ve yumuşakçaların perakende ticareti
- 52.24 Ekmek, kek ve unlu mamuller ile şekerleme perakende ticareti
- 52.25 Alkollü ve alkolsüz içeceklerin perakende ticareti
- 52.26 Tütün ürünleri perakende ticareti
- 52.27 Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer gıda, içecek ve tütün perakende ticareti
- 52.3 Eczacılık ürünleri ve tıbbi aletler ile kozmetik ve tuvalet malzemelerinin perakende ticareti
- 52.31 Eczacılık ürünleri perakende ticareti
- 52.32 Tıbbi ve ortopedik aletlerin perakende ticareti
- 52.33 Kozmetik, parfümeri ve tuvalet malzemelerinin perakende ticareti
- 52.4 Belirli bir mala tahsis edilmiş, kullanılmamış mal satan mağazalardaki diğer perakende ticaret
- 52.41 Tekstil ürünleri perakende ticareti
- 52.42 Giyim eşyası perakende ticareti
- 52.43 Ayakkabı ve deri eşya perakende ticareti
- 52.44 Mobilya ve aydınlatma donanımı ile başka yerde sınıflandırılmamış ev eşyaları perakende ticareti
- 52.45 Elektrikli ev cihazları ile radyo ve televizyon perakende ticareti
- 52.46 Hırdavat, boya ve cam perakende ticareti
- 52.47 Kitap, gazete ve dergi ile kırtasiye malzemelerinin perakende ticareti
- 52.48 Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer perakende ticaret
- 52.5 Kullanılmış malların satıldığı mağazalardaki perakende ticaret
- 52.50 Kullanılmış malların satıldığı mağazalardaki perakende ticaret
- 52.6 Mağazalarda yapılmayan perakende ticaret
- 52.61 Posta yoluyla perakende ticaret
- 52.62 Pazarlarda, sergilerde veya seyyar olarak yapılan perakende ticaret
- 52.63 Mağazalarda yapılmayan diğer perakende ticaret
- 52.7 Kişisel ve ev eşyalarının tamiri
- 52.71 Bot, ayakkabı ve diğer deri eşyaların tamiri
- 52.72 Elektrikli ev eşyalarının tamiri
- 52.73 Saat ve mücevher tamiri
- 52.74 Başka yerde sınıflandırılmamış tamirler
- H Oteller ve lokantalar
- HA Oteller ve lokantalar
- 55 Oteller ve lokantalar
- 55.1 Oteller ve moteller
- 55.10 Oteller ve moteller
- 55.2 Kamp yerleri ve diğer kısa süreli konaklama yerleri
- 55.21 Gençlik hostelleri ve dağ barınakları
- 55.22 Kamp yerleri (karavan alanları dahil)
- 55.23 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer konaklama yerleri
- 55.3 Lokantalar, pastaneler vb. yerler
- 55.30 Lokantalar, pastaneler vb. yerler
- 55.4 Barlar ve kahvehaneler
- 55.40 Barlar ve kahvehaneler
- 55.5 Kantinler ve dışarıya yemek hizmeti sunan işletmeler (catering)

- 55.51 Kantinler
- 55.52 Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmeler (catering)
- I Ulaştırma, depolama ve haberleşme
- IA Ulaştırma, depolama ve haberleşme
- 60 Kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı
- 60.1 Demiryolu taşımacılığı
- 60.10 Demiryolu taşımacılığı
- 60.2 Diğer kara taşımacılığı
- 60.21 Kara taşımacılığı ile yapılan diğer tarifeli yolcu taşımacılığı
- 60.22 Taksi taşımacılığı
- 60.23 Diğer kara taşımacılığı ile yapılan yolcu taşımacılığı
- 60.24 Karayolu yük taşımacılığı
- 60.3 Boru hattı taşımacılığı
- 60.30 Boru hattı taşımacılığı
- 61 Su yolu taşımacılığı
- 61.1 Deniz ve kıyı taşımacılığı
- 61.10 Deniz ve kıyı taşımacılığı
- 61.2 İç sularda yük ve yolcu taşımacılığı (göl, nehir, liman-içi vb.)
- 61.20 İç sularda yük ve yolcu taşımacılığı (göl, nehir, liman-içi vb)
- 62 Havayolu taşımacılığı
- 62.1 Tarifeli havayolu taşımacılığı
- 62.10 Tarifeli havayolu taşımacılığı
- 62.2 Tarifesiz havayolu taşımacılığı
- 62.20 Tarifesiz havayolu taşımacılığı
- 62.3 Uzay taşımacılığı
- 62.30 Uzay taşımacılığı
- 63 Destekleyici ve yardımcı ulaştırma faaliyetleri; seyahat acentelerinin faaliyetleri
- 63.1 Yükleme-boşaltma, depolama ve ambarlama hizmetleri
- 63.11 Yükleme-boşaltma hizmetleri
- 63.12 Depolama ve ambarlama hizmetleri
- 63.2 Diğer destekleyici ulaştırma faaliyetleri
- 63.21 Kara taşımacılığını destekleyici diğer faaliyetler
- 63.22 Suyolu taşımacılığını destekleyici diğer faaliyetler
- 63.23 Havayolu taşımacılığını destekleyici diğer faaliyetler
- 63.3 Seyahat acenteleri ve tur işletmelerinin faaliyetleri; başka yerde sınıflandırılmamış, turistlere yardımcı faaliyetler
- 63.30 Seyahat acenteleri ve tur işletmelerinin faaliyetleri; başka yerde sınıflandırılmamış, turistlere yardımcı faaliyetler
- 63.4 Diğer ulaştırma acentelerinin faaliyetleri
- 63.40 Diğer ulaştırma acentelerinin faaliyetleri
- 64 Posta ve telekomünikasyon
- 64.1 Posta ve kurye faaliyetleri
- 64.11 Ulusal posta faaliyetleri
- 64.12 Ulusal posta faaliyetleri dışındaki kurye faaliyetleri
- 64.2 Telekomünikasyon
- 64.20 Telekomünikasyon
- J Mali aracı kuruluşların faaliyetleri
- JA Mali aracı kuruluşların faaliyetleri
- 65 Sigorta ve emeklilik fonları hariç, mali aracı kuruluşların faaliyetleri
- 65.1 Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri
- 65.11 Merkez bankası faaliyetleri
- 65.12 Diğer parasal aracı kuruluşların faaliyetleri
- 65.2 Diğer mali aracı kuruluşlar
- 65.21 Finansal kiralama (finansal leasing) hizmetleri
- 65.22 Diğer kredi verme faaliyetleri
- 65.23 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer mali aracı kuruluşların faaliyetleri
- 66 Sigorta ve emeklilik fonları ile ilgili faaliyetler (Zorunlu sosyal güvenlik hariç)
- 66.0 Sigorta ve emeklilik fonları ile ilgili faaliyetler (Zorunlu sosyal güvenlik hariç)
- 66.01 Hayat sigortası
- 66.02 Emeklilik fonları
- 66.03 Hayat sigortası dışındaki sigortalar
- 67 Mali aracı kuruluşlara yardımcı faaliyetler
- 67.1 Mali aracı kuruluşlara yardımcı faaliyetler (Sigorta ve emeklilik fonları hariç)

- 67.11 Mali piyasaların idaresi (sermaye piyasası)
- 67.12 Menkul kıymetlerle ilgili faaliyetler ve fon yönetimi
- 67.13 Mali aracı kuruluşlara yardımcı diğer faaliyetler
- 67.2 Sigorta ve emeklilik fonlarına yardımcı faaliyetler
- 67.20 Sigorta ve emeklilik fonlarına yardımcı faaliyetler
- K Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri
- KA Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri
- 70 Gayrimenkul faaliyetleri
- 70.1 Kendine ait gayrimenkul ile ilgili faaliyetler
- 70.11 Gayrimenkulün satışının organize edilmesi ve satışı
- 70.12 Kendi adına yapılan gayrimenkul alım-satımı
- 70.2 Kendine ait gayrimenkulün kiraya verilmesi
- 70.20 Kendine ait gayrimenkulün kiraya verilmesi
- 70.3 Bir ücret ya da sözleşme esasına dayanan gayrimenkul faaliyetleri
- 70.31 Emlakçilik
- 70.32 Bir ücret ya da sözleşme esasına dayanan gayrimenkul idaresi
- 71 Operatörsüz makine ve teçhizat ile kişisel ve ev eşyalarının kiralınması
- 71.1 Otomobil kiralama
- 71.10 Otomobil kiralama
- 71.2 Diğer taşıma araçlarının ve teçhizatının kiralınması
- 71.21 Kara taşımacılığında kullanılan diğer araçların kiralınması
- 71.22 Su taşıtlarının kaptansız kiralınması
- 71.23 Hava taşıtlarının pilotsuz kiralınması
- 71.3 Operatörsüz diğer makine ve teçhizatın kiralınması
- 71.31 Operatörsüz tarımsal makine ve teçhizatın kiralınması
- 71.32 İnşaat ve mühendislikte kullanılan makine ve teçhizatın operatörsüz kiralınması
- 71.33 Büro makine ve teçhizatının kiralınması (bilgisayarlar dahil)
- 71.34 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer makine ve teçhizatın kiralınması
- 71.4 Başka yerde sınıflandırılmamış kişisel ve ev eşyalarının kiralınması
- 71.40 Başka yerde sınıflandırılmamış kişisel ve ev eşyalarının kiralınması
- 72 Bilgisayar ve ilgili faaliyetler
- 72.1 Bilgisayar donanım danışmanlığı
- 72.10 Bilgisayar donanım danışmanlığı
- 72.2 Bilgisayar yazılım danışmanlığı, program üretimi ve temini
- 72.21 Bilgisayar yazılımı üretim hizmetleri
- 72.22 Diğer bilgisayar yazılımı danışmanlığı ve temini hizmetleri
- 72.3 Veri işleme
- 72.30 Veri işleme
- 72.4 Veri tabanı faaliyetleri
- 72.40 Veri tabanı faaliyetleri
- 72.5 Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinelerinin bakım ve onarımı
- 72.50 Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinelerinin bakım ve onarımı
- 72.6 Bilgisayarla ilgili diğer faaliyetler
- 72.60 Bilgisayarla ilgili diğer faaliyetler
- 73 Araştırma ve geliştirme hizmetleri
- 73.1 Tabii bilimler ve mühendislikle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri
- 73.10 Tabii bilimler ve mühendislikle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri
- 73.2 Sosyal ve beşeri bilimler ile ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri
- 73.20 Sosyal ve beşeri bilimler ile ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri
- 74 Diğer iş faaliyetleri
- 74.1 Hukuk, mali müşavirlik, muhasebe, hesap uzmanlığı ve vergi danışmanlığı, iş ve yönetim danışmanlığı ile piyasa ve kamuoyu araştırma faaliyetleri; holdingler
- 74.11 Hukuki faaliyetler
- 74.12 Muhasebe, mali müşavirlik ve hesap uzmanlığı hizmetleri; vergi danışmanlığı hizmetleri
- 74.13 Piyasa ve kamuoyu araştırma faaliyetleri
- 74.14 İş ve yönetim danışmanlığı faaliyetleri
- 74.15 Holding şirketlerinin yönetim faaliyetleri
- 74.2 Mimarlık, mühendislik ve ilgili teknik danışmanlık faaliyetleri
- 74.20 Mimarlık, mühendislik ve ilgili teknik danışmanlık faaliyetleri
- 74.3 Teknik test ve analiz faaliyetleri
- 74.30 Teknik test ve analiz faaliyetleri

74.4	Reklam hizmetleri
74.40	Reklam hizmetleri
74.5	İşe girecek kişilerin seçimi ve yerleştirilmesi faaliyetleri
74.50	İşe girecek kişilerin seçimi ve yerleştirilmesi faaliyetleri
74.6	Soruşturma ve güvenlik faaliyetleri
74.60	Soruşturma ve güvenlik faaliyetleri
74.7	Bina temizleme faaliyetleri (endüstriyel amaçlı temizlik)
74.70	Bina temizleme faaliyetleri (endüstriyel amaçlı temizlik)
74.8	Başka yerde sınıflandırılmamış, çeşitli iş faaliyetleri
74.81	Fotoğrafçılıkla ilgili faaliyetler
74.82	Ambalajlama faaliyetleri
74.85	Sekreterlik ve çeviri hizmetleri
74.86	Arama merkezi faaliyetleri
74.87	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer iş faaliyetleri
L	Kamu yönetimi ve savunma, zorunlu sosyal güvenlik
LA	Kamu yönetimi ve savunma, zorunlu sosyal güvenlik
75	Kamu yönetimi ve savunma, zorunlu sosyal güvenlik
75.1	Devlet yönetimi, toplumun ekonomik ve sosyal politikalarının yönetimi
75.11	Genel kamu hizmetleri
75.12	Sağlık, eğitim, kültür hizmetleri ve diğer sosyal hizmetleri sağlayan kuruluşların faaliyetlerinin düzenlenmesi (Sosyal güvenlik hariç)
75.13	İş etkinliğinin artırılmasına yönelik katkı ve düzenleme faaliyetleri
75.14	Devlet için yapılan destekleyici hizmet faaliyetleri
75.2	Topluma yönelik hizmetlerin sağlanması
75.21	Dışişleri ile ilgili hizmetler
75.22	Savunma faaliyetleri
75.23	Adalet ve yargı organlarının faaliyetleri
75.24	Kamu düzeni ve güvenliği ile ilgili faaliyetler
75.25	İtfaiye hizmetleri
75.3	Zorunlu sosyal güvenlik faaliyetleri
75.30	Zorunlu sosyal güvenlik faaliyetleri
M	Eğitim
MA	Eğitim
80	Eğitim
80.1	İlköğretim hizmetleri
80.10	İlköğretim hizmetleri
80.2	Ortaöğretim hizmetleri
80.21	Genel ortaöğretim hizmetleri
80.22	Teknik ve mesleki ortaöğretim hizmetleri
80.3	Yükseköğretim hizmetleri
80.30	Yükseköğretim hizmetleri
80.4	Yetişkinlerin eğitilmesi ve diğer eğitim faaliyetleri
80.41	Sürücü kursu faaliyetleri
80.42	Yetişkinlerin eğitilmesi ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer eğitim faaliyetleri
N	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler
NA	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler
85	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler
85.1	İnsan sağlığı ile ilgili hizmetler
85.11	Hastane hizmetleri
85.12	Tıp ile ilgili uygulama faaliyetleri
85.13	Dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri
85.14	İnsan sağlığı ile ilgili diğer hizmetler
85.2	Veterinerlik hizmetleri
85.20	Veterinerlik hizmetleri
85.3	Sosyal hizmetler
85.31	Barınacak yer sağlanarak yürütülen sosyal hizmetler
85.32	Barınacak yer sağlanmaksızın yürütülen sosyal hizmetler
O	Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri
OA	Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri
90	Kanalizasyon ve atıkların toplanması, hıfzısıhha ve benzeri faaliyetler
90.0	Kanalizasyon ve atıkların toplanması, hıfzısıhha ve benzeri faaliyetler
90.01	Kanalizasyon toplama ve işlemden geçirme ile ilgili faaliyetler

- 90.02 Diğer atıkların toplanması ve bertaraf edilmesine yönelik hizmetler
- 90.03 Hıfzısıhha, sağlığa zararlı olacak durumları iyileştirme ve benzer hizmetler
- 91 Başka yerde sınıflandırılmamış üye olunan kuruluşların faaliyetleri
- 91.1 İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri
- 91.11 İş ve işveren kuruluşlarının faaliyetleri
- 91.12 Meslek kuruluşlarının faaliyetleri
- 91.2 Ücretle çalışanların sendika faaliyetleri
- 91.20 Ücretle çalışanların sendika faaliyetleri
- 91.3 Üye olunan diğer kuruluşların faaliyetleri
- 91.31 Dini kuruluşların faaliyetleri
- 91.32 Siyasi kuruluşların faaliyetleri
- 91.33 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer üye olunan kuruluşların faaliyetleri
- 92 Eğlence, dinlenme, kültür ve sporla ilgili faaliyetler
- 92.1 Sinema ve video filmleri ile ilgili faaliyetler
- 92.11 Sinema ve video filmi yapımı
- 92.12 Sinema ve video filmi dağıtımı
- 92.13 Sinema filmi gösterimi
- 92.2 Radyo ve televizyon faaliyetleri
- 92.20 Radyo ve televizyon faaliyetleri
- 92.3 Diğer eğlence faaliyetleri
- 92.31 Güzel sanatlar ve edebi sanatların yaratımı ve aktarımı
- 92.32 Sanatsal etkinliklerin yürütülmesi
- 92.33 Fuar ve lunapark faaliyetleri
- 92.34 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer eğlence faaliyetleri
- 92.4 Haber ajansı faaliyetleri
- 92.40 Haber ajansı faaliyetleri
- 92.5 Kütüphanecilik, arşivleme, müzecilik ve diğer kültürel faaliyetler
- 92.51 Kütüphanecilik ve arşivleme faaliyetleri
- 92.52 Tarihi yapı ve alanları koruma ve müzecilik faaliyetleri
- 92.53 Botanik ve hayvanat bahçeleri ile milli parklarla ilgili faaliyetler
- 92.6 Spor faaliyetleri
- 92.61 Spor sahalarının ve stadyumların işletilmesi
- 92.62 Diğer spor faaliyetleri
- 92.7 Diğer eğlence ve dinlenme faaliyetleri
- 92.71 Kumar ve müşterek bahis faaliyetleri
- 92.72 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer eğlence-dinlenme faaliyetleri
- 93 Diğer hizmet faaliyetleri
- 93.0 Diğer hizmet faaliyetleri
- 93.01 Tekstil ve kürk ürünlerinin yıkanması ve kuru temizleme
- 93.02 Berber, kuaför ve güzellik salonlarının faaliyetleri
- 93.03 Cenaze işleri ile ilgili faaliyetler
- 93.04 Hamam, sauna, masaj salonu vb. yerlerin faaliyetleri
- 93.05 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer hizmet faaliyetleri
- P Ev içi personel çalıştıran hane halkları ve hane halkları tarafından kendi kullarımlarına yönelik olarak ayırım yapılmamış üretim faaliyetleri
- PA Ev içi personel çalıştıran hane halkları ve hane halkları tarafından kendi kullarımlarına yönelik olarak ayırım yapılmamış üretim faaliyetleri
- 95 Ev içi çalışan personelin hane halklarındaki hizmetleri
- 95.0 Ev içi çalışan personelin hane halklarındaki hizmetleri
- 95.00 Ev içi çalışan personelin hane halklarındaki hizmetleri
- 96 hane halkları tarafından kendi kullarımlarına yönelik olarak üretilen ayırım yapılmamış mallar
- 96.0 hane halkları tarafından kendi kullarımlarına yönelik olarak üretilen ayırım yapılmamış mallar
- 96.00 hane halkları tarafından kendi kullarımlarına yönelik olarak üretilen ayırım yapılmamış mallar
- 97 hane halkları tarafından kendi kullarımlarına yönelik olarak üretilen ayırım yapılmamış hizmetler
- 97.0 hane halkları tarafından kendi kullarımlarına yönelik olarak üretilen ayırım yapılmamış hizmetler
- 97.00 hane halkları tarafından kendi kullarımlarına yönelik olarak üretilen ayırım yapılmamış hizmetler
- Q Uluslararası örgütler ve temsilcilikleri
- QA Uluslararası örgütler ve temsilcilikleri
- 99 Uluslararası örgütler ve temsilcilikleri
- 99.0 Uluslararası örgütler ve temsilcilikleri
- 99.00 Uluslararası örgütler ve temsilcilikleri



www.izka.org.tr

Şehit Fethi Bey Caddesi No:49/1 Birlik Plaza K:3 35210 Gümrük/İZMİR
T:+90 232 489 81 81 F: +90 232 489 85 05 E: info@izka.org.tr